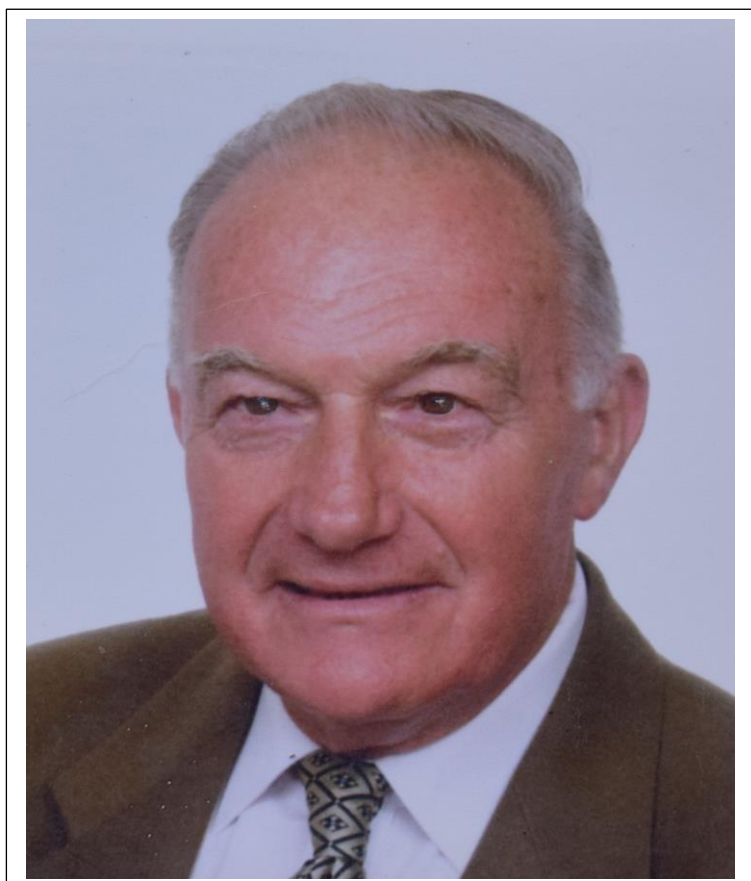

Mijn verhaal
‘Hemel en hel aan de Gete’.

(Nestor Kinnaer)

1- Het Pachthof aan de Gete.

Het oude pachthof aan de Gete
slaapt in de weide, tussen de grachten,
Tussen de wilgen en de canada's.
Het oude pachthof, waar menig
van ons geboren werd,
slaapt kort bij het bos
Terwijl de koeien grazen en een stoomtrein fluit
in de verte.
In de winter is het oude pachthof ondergesneeuwd
Al de bomen zijn nu kaal
en het bos is een toevlucht voor alle wild,
de duiven, de hazen en fazanten,
de kraaien, de eksters en spreuwen
en voor vele andere soorten, ja, zelfs voor een ree.
De vrieskou bijt in de kaken en het pachthof
lijkt verlaten, maar in de stallen dampen de
lijven van de runderen en paarden.
Je ziet alleen sneeuw, blote takken, de Gete, de
toren in de verte, de stad aan de horizon,
de helling van de berg en heel ver een dampende trein.
Het pachthof aan de Gete ligt onder de lindeboom
van honderden jaren oud, die in de zomer
zijn heerlijke geur verspreidt over alle leven
onder hem.
Inde oorlog was het pachthof toevlucht voor veel leed,
voor verstekelingen van alle slag: werkweigeraars,
soldaten, verzetsmannen, sukkelaars zonder eten,
mensen zonder geld, bedelaars, of mensen op de
vlucht voor de bommen, ja zelfs munitieopslagplaats.
Het pachthof aan de Gete, was toen een verhaal uit
de middeleeuwen.
Het pachthof staat er nog, bewoond door een paar
mensen. Voor de rest is het pachthof dood, geen
dieren meer, gewurgd in wegen, overgroeid
door 't groen. De lindeboom, met het kappelletje,
is omgewaaid en verdwenen voor altijd op 2 november 1983.
Niets heeft het leven van onze familie zo beïnvloed
dan het pachthof van Becquevort, nu Springer,
gelegen in de Getevallei te Bost.
Dit was voor ons de eerste hemel op aarde.

Schilderij

Hoeve Dullaert te Bost, Outgaardenstraat.

Gebouwd in 1888. Schilderij gemaakt door Denis Boussu naar een foto uit november 1952.

Bemerk:

1. de majestueuze lindeboom, op 2 november 1983, op de hoogte van de hangaar, over gewaaid en later afgestorven.
2. De vierkants vorm; kon allemaal worden afgesloten.
3. De lange pulpsilo, afgedekt met vlaggen van korenstro.
4. De grote stropakken, geperst door de dorsmachine; het was juist gebeurd want de hangar steekt nog vol.
5. Een kar met nog de ijzeren wielen.
6. De vormen van twee uitgespannen paarden.
7. De Bostenberg achter de hoeve, nog zonder één huis.
8. De boerderij in het toppunt van zijn uitbating, klaar om de winter in te gaan.

2- De rust en .....oorlog!

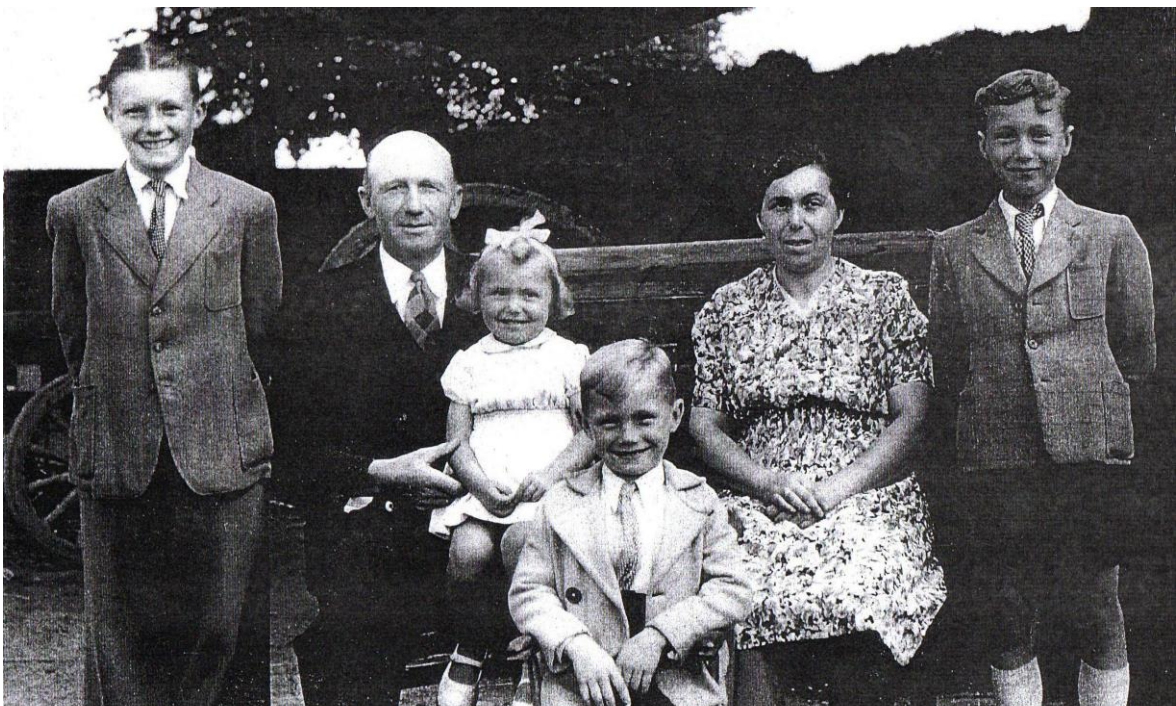
Wij woonden toen op het pachthof van de familie “Becquevort” , nu Springer, gelegen in de hoek gevormd door de zuidelijke ring en de oprit naar de E40 kort bij het groot rondpunt te Bost-Tienen.

De oude benaming van die plaats is “Dullaert” gelegen in de Gete-vallei aan de Outgaardenstraat.

Mijn grootouders, Arthème Gilis-Soetaerts hadden de hoeve al eens gehuurd voor de eerste wereldoorlog .

In 1930 huurden ze de hoeve opnieuw met 35 ha, vooral weide, want mijn “*bompa*” was veekoopman. Mijn “*vader zaliger*” Constant Kinnaer huwde met Elvire Gilis, dochter van Arthème op 10 mei 1930 en gingen op de Dullaert wonen. Hun thans nog levende vier kinderen: Nestor, Arthème, Louis en Hilda kijken in dankbaarheid terug naar de mooie tijd van hun kinderjaren, midden de natuur, kort bij de Gete, ja, het waren kinderen van de Gete

Zijn ouders en kinderen: Kinnaer - Gilis

Van links naar rechts:

1946

Nestor – Constant Kinnaer – Hilda – Louis– Elvire Gilis en Arthème

Foto genomen in maart 2003: Hoeve in de Dullaert, ook genoemd “ Het pachthof van Becquevort”. Tientallen jaren uitgebaat door de families Gilis en Kinnaer – straatzijde.

- Bemerk:
- vooraan rechts, de overgebleven stronk van de oude lindeboom.
  - Toen wij zelf op de hoeve woonden tussen 1961 en 1964, vertelde mij een oude vrouw dat het pachthof gebouwd werd aan de toen reeds oude lindeboom
  - Links achter de hoeve, de boom met eksternest, is ook een linde door mij zelf geplant, als grondscheut(uitloper).
  - De zuidelijke ring op de achtergrond
  - Rechts van de lindestronk is de toegang; dit was het begin van een veldweg die leidde naar de Wolfsmolen en de hoeve van Schotte.

Onze ouders waren hardwerkende mensen. Om zes uur en soms vroeger waren die mensen uit de veren. Vader ging in de lente dan, de koeien uit de weide halen om te melken. Zij hadden er toen een tiental te melken met de hand!

In dat seizoen waren de weiden op hun mooist vol met vers-groen gras versierd met allerlei bloemen, vooral paardenbloemen en boterbloemen en in juni met pinsterbloemen. De grachten krioelden van de kikkers, stekelbaarzen en grote watertorren met hun grote bruine dekschilden en hun afgrijselijke rode buik. We weten het nu wel: het was een voorrecht om in een dergelijke omgeving kind te mogen zijn.

En plots werd deze oase van stilte en geluk op een brutale manier gestoord. Op donderdagavond 9 mei 1940 marcheerden soldaten door de Outgaardenstraat (zie verder: foto diepe straat).

Op vrijdagmorgen 10 mei sliepen wij nog, want de zon was juist aan 't opkomen. Vader was al in de weide. Wij werden opeens wakker geschud door oorverdovende slagen. Wij dachten dat het donder was. Moeder-zaliger kwam vlug naar onze kamer en ze weende terwijl ze zegde: *”Kinderen kom, vlug naar beneden, want het is oorlog!”*. Ik hoorde vader roepen: *“Het zijn Duitsers, want ze hebben zwarte kruisen!”* Toen we beneden kwamen zei vader: *”En zeggen dat we vandaag 10 jaar getrouwd zijn!”*

De eerste bommen waren gevallen op het vliegveld van Goetsenhoven en ook .....de eerste doden.

2 geschreven tekstbladen van Nestor Kinnaer

A2) Van een -- heks

Na de tweede wereldoorlog werkte op de hoeve Guillaume Vandervorst. Hij was versot op de trekpaarden. Jom deed me het volgende verhaal.

Ja jongen in Bort leefde zo een dertig ^{jaar} geleden nog een heks. Hij noemde Meset. Haar juiste familie-naam weet ik niet. In die tijd hield de kleine man veel konijnen, een welgekomen vlesbevoorrading. Die mensen hadden voor die dieren niet altijd genoeg voedsel en dan gingen ze wel eens naar de klaveren in het veld. Zo gebeurde het ook met Meset. Ze trok met enkele vriendinnen, liefst onder de middag, naar een klaverveld in het Outgaardsveld, voorzien van een rok en een sikkel. Ze begonnen te snijden en zie -- de veldwachter kwam aangereden met de fiets!

"Bukken en ^{de} knieën, hoofd tegen de grond!" zegde Meset. Toen nam ze een paar handen vol aarde en gooidde ze over haar vriendinnen. De veldwachter zag hen niet en dacht dat het molshopen waren! Al vlug zegden de mensen dat Meset haar vriendinnen omtoverde tot molshopen! Toen het mens oud werd en stierf, vooraan in de jaren twintig werd ze begraven als een heks, in een hoek van het kerkhof, in ongewijde grond, plaats van de verdoemden en -- gebonden in korenstro! Dit is toen nog gebeurd te Bort!

Jom Vandervorst was een goede arbeider en vromman. Hij had wel oude gewoonten. Zo had hij eens een grote zweer op zijn been boven de knie. Om hem te rijpen legde hij een verband met -- koeiendrek! Toen de zweer rijp was sneed hij met het scheermes in één ruk de kop er af! Ik heb die wonde gezien! Wieken heeft hij daarna gemaakt!

Met een nieuwjaar kreeg hij van mijn ouders een half en een lap grond op de Butsenberg die hij mocht bewerken met onze paarden.

De mechanisatie kwam er aan. Jom zegde tegen pa: "De dag dat zij een traktor koopt ben ik weg!"

In november 1952 kocht vader een traktor en verkocht twee van de vier paarden en -- Jom vertrok.

48] Enkele verhalen over de oorlog 14-18, verteld door onze pa.

Bij de inval in ons land op 4 augustus 1914 weerden onze soldaten zich dapper. Na de val van de Luikse forten namen de Duitsers hun opmars voort en in onze streek werd zwaar gevochten aan de Gete. Dit gebeurde om het gros van het Belgisch leger te laten terugtrekken; de overmacht aan kanonnen en mannen was te groot. Op 15 augustus 1914 was er in Hakenloover hoogmis geweest en processie. Alle mensen keerden huiswaarts, ook die van Wilmersum. Onze pa was toen in zijn 16de jaar. Toen ze op de weg naar Wilmersum (nu Vanandenhovenstr.) kwamen, zagen ze plots twee ruiters verschijnen op de Hoobaart. Het waren Duitse verkenners. Nu en dan bleven ze staan en tuurden met hun verrekijkers over de vlakke. Ze kwamen altijd maar dichterbij en de mensen van Wilmersum bleven staan om toe te zien. De Belgische soldaten hadden zich verstoppt in ^{een} stroompje ter hoogte van de Kwakkel (het kruispunt van de nu Wilmersumse steenweg en de spoorweg (Kien-Diest)). De Duitsers kwamen verder en staken niet zo ver van Wilmersum de steenweg over. Ze reden voorzichtig verder en onze soldaten in de mist lieten ze tot goed in hun schootsveld komen. Dan opende ze het vuur! Een paard rafte in elkaar. De ruiter viel op de grond. Vliegensvlug sprong hij recht, rende naar de andere ruiter, sprong achteraan op het paard en te land verdwenen langs waar ze gekomen waren. ^{Ze kwamen de kerk-gangers van Wilmersum terug thuis!} Kris Kerckx en Jik Paulman vertellen hierover ook in hun boek « Gaarden, mirakels en Hollanders » p. 67 en 68. De slag van Haken en de slag van Sint-Margriet Houtem op 18 augustus mberten nog komen!

Een paar dagen later vliedden de drie oudste zonen van Frederik Kinkraer, nl Romain, Josef en Constant door de velden naar Hoegaarden. In Houtem, St. Katrien werden ze tegen gehouden door de Duitsers en ze werden terug naar huis gestuurd! Toen ze terugkeerden over Hoegaarden hebben ^{port aan de brug} het lichaam zien liggen van de pastoor van Outgaarden, daar dood geschoten! Romain was 19 jaar en was, als oudste van 7 kinderen, vrijgesteld van dienst. In Wilmersum terug gekomen werd hij door de Duitsers opgevoerd! Hij moest met een wagen en twee paarden mee. Frederik en de andere familieleden zagen hem met angst in het hart vertrekken! Hij moest mee, richting Leuven! Kort bij de stad (Lodden) moesten ze wachten! Romain heeft toen met zijn leven gespeeld. Hij spande stilletjes zijn wagen uit. Hij loerde links en rechts, lieten wagen en strengen achter. vluchtte met de twee paarden een rijstreef in en geraakte weg. Hij is over Bierbeek en Opvelp gevluht, maar dravend dan gegaan. Ho is hij terug thuis geraakt! U moet niet vragen hoe blij dat ze in Wilmersum waren! Peter was zijn wagen kwijt maar hij had zijn zoon en zijn paarden terug! Moest de rijkdom hem betraaft hebben... was het wat anders geweest!

Op de heuve in Wilmersum, zijn inwoners van Meer eens aardappelen komen stelen. Ze deden zich voor als Duitse soldaten tijdens het oerlogjaar 1916 begonnen de Duitsers met het ^{land} veld van Goetsenhoven. De boeren van Wilmersum verloren veel land. Onze Peter viel er in met 4 ha! In plaats van drie paarden reed hij er dan met twee!

3-De vlucht.

Ik tracht nu alles op te schrijven in volgorde zoals het zich heeft afgespeeld. Op 10 mei 1940 bleven we de hele dag op de hoeve. De Belgische soldaten hadden loopgraven in het veld achter de suikerfabriek, tussen de twee spoorwegen aan de leeuwensteen, aan de Kastelweg en aan de daar toen gelegen zandkuil(zit nu onder de oprit samen met de grondvesten van de Schotte-hoeve). Er waren ook nog loopgraven in het veld van Overlaar. Aan de Dragonder hadden de soldaten een muur van zandzakken gemaakt met daarin een machinegeweer richting. Dat waren dus de mikpunten voor de Duitse Stuka's samen met het vliegveld en de spoorwegen. De jonge mannen van toen, nu vijfenzeventigers en meer, waren meestal onder de wapens. Daarom is alles bijna vergeten want ze waren meestal ver weg.

Dus de eerste oorlogsdag bleef het voor de rest nogal rustig. De Belgische soldaten van de zandkuil kwamen naar ons; moeder gaf hun warme soep en spek. Als wij zouden vluchten mochten ze nog binnen. Ze wisten de sleutel. Intussen waren familieleden van het Klein Spanuit (kort bij de spoorweg) naar ons gevlucht. Vader was vrijgesteld van legerdienst omdat hij drie kinderen had. Eén van mijn ooms, Hector Gilis, was tegen Namen gelegerd. Met paard en kar moest hij zijn kameraden bevoorraden. Hij werd beschoten door een Duits vliegtuig en kon zijn leven redden door in een sloot te springen.

De avond van de 10de mei zijn we gaan slapen in de koestal, die was gewelfd. Die avond waren er in die stal hartverscheurende taferelen. Vier familieleden, die nog het leger moesten vervoegen namen afscheid: Jozef Gilis, Felix Taverniers en Jozef Demuyzer. Zo viel de nacht in. Wij sliepen naast enkele kalveren, de koeien waren buiten. Er waren daar zo een 15 à 20 mensen en kinderen. In het holst van de nacht hoorden we plots heftig gevloek. Het was Victor Demuyzer. Een kalf had in zijn nek ge.....! Er werd een lantaarn aangestoken en ondanks de miserie van die nacht werd er nog hartelijk gelachen.

's Anderendaags, de 11de mei, zou het wat anders worden. Het moet tussen 10 en 11 uur geweest zijn. Plots geronk, de stuka's waren er weer, ze waren laag. We vluchten de stal uit. In de wei schreeuwde vader: "*Vallen!*" We vielen in 't gras, met ons hoofd en onze neus in de grond, we durfden niet te kijken. Twee verschrikkelijke slagen gingen af. De Duitsers smeten naar de soldaten aan de Dragonder maar troffen een huis op de Hannuitse Steenweg waar een vrouw en haar kind gedood werden.

4-Verhaal van een ooggetuige.

Goetsenhoven heeft zwaar geleden onder de bombardementen op het vliegveld. Henri Tirion, graanhandelaar, werd na het bombardement door de burgemeester opgevorderd. Hij heeft me dit zelf verteld. Onze pa handelde graag met die man. Hij verkocht hem graan en kocht er meststoffen. Bij één van die leveringen deed hij zijn verhaal.

In 1940 was er maar één vrachtwagen in Goetsenhoven nl. die van Henri. Hij moest rijden en meehelpen om de slachtoffers op te laden en te vervoeren naar het dodenhuisje op het kerkhof. "*Dit is het ergste wat ik in mijn leven heb meegemaakt*". En zijn stem stokte al en zijn tranen rolden over zijn wangen.

"Toen we aan de kerk kwamen, kon je gemakkelijk de weg vinden waar de camion gereden had, door het bloedspoor dat hij achter liet.

Het ergste waren de huizen het dichtsbij het vliegveld. Het huis over de hangars, aan de andere kant van de steenweg, was totaal verwoest en iedereen was dood. Dit huis werd nooit heropgebouwd.

Het verschrikkelijkste dat ik gezien heb was in de kleine hoeve aan het begin van de Tiensestraat. De man van het huis was juist buiten als er een bom viel op het hof. De man

werd dood gekatapulteerd tegen de muur van zijn huis en viel daarna op de grond. Zijn silhouet stond op de muur uitgetekend in bloed.” Dit was Victor Polleunis, 52 jaar.

Ook bij het bombardement van 15 augustus 1944 zijn er nog doden gevallen.

Tijdens de meidagen 1940 werd de kerk ook gebombardeerd en brandde uit. Tot enkele jaren na de oorlog hadden de kerkdiensten plaats in het parochiezaaltje. De toren was een artillerie waarnemingspost

Het zwaarste getroffen was het gezin van Armand Moureau. Hij en zijn hele gezin werden gedood naast hun herberg op de Hannuitsesteenweg, zes slachtoffers in één klap. Deze herberg stond recht over het vliegveld en is nooit heropgebouwd.

Het was het huis waar nu de Fortis bank is. We wilden verder de wei in, maar toen vielen er bommen in het Overlaars veld, aan de andere kant van de Gete. We vluchtten terug de hoeve in, ik hoorde roepen: “*We moeten weg!*”

De Getevallei in Bost. Op de achtergrond, de flank van de vallei en bovenaan Overlaar met uiterst links de Sint-Lambertuskerk, één van de oudste van het land, Romeanse stijl. Ook bovenaan: de hoeve “Van Kelecom”.

We kregen van moeder een deken en liepen de straat op. We lieten ons in de gracht vallen voor het huis tot we dachten dat ze wegwaren. Toen liepen we de Outgaardenstraat op naar de diepe straat. Zo ver geraakten we niet, want aan het gat van Pijp (een lange hoge oprit naar het land van Pijpops op de Bostenberg) waren de stuka's weer daar.

2003:

Zicht op de Outgaardenstraat te Bost. In de straat ligt nu een riool. Ze werd zeker een meter opgehoogd. De mensen noemden ze altijd “de diepe straat” naar de Mutsenberg. Schuiloord voor vele diertjes, ook voor de mens in de oorlog, ook voor menig koppeltje.

De enige holle weg nog van Bost, voor mij een natuurmonument. Hier kwamen de boerinnen van Outgaarden en Rommersom in lange zwarte rokken voorbij met hun boterkorven op het hoofd gedurende eeuwen. Zo gingen ze naar de dinsdagmarkt te Tienen.

Weer gingen slagen af. Deze bommen vielen weer aan de Hannuitsesteenweg, achter de huizen, nu ongeveer ter hoogte van de verkeerslichten. Iedereen stond doodsangsten uit. Toen het weer kalm was, vluchtten we verder over de spoorweg Bost-Hoegaarden, langs het schoolhuis, zo richting Outgaarden. Met deze laatste bommen heb ik toch durven kijken; een grote donkere stofwolk dreef over de Bostenberg onze richting uit.

Tussen Bost en Outgaarden waren er zeer diepe holle wegen. We moesten aan de eerste ling, men bedoelt aan de eerste lindeboom, in feite was het een plataan (nu nog), links afslaan. Daar kwamen we voorbij een kruis van het Boerke Naas van onze streek (later misschien meer).

Aan het kruisstraat met zeer hoge wanden, sloegen we links in , op Goetsenhoven. Jaren kon men van ver deze plaats situeren in het veld omdat daar een hoge populier stond. Het was al kort bij de E40. Het is in deze holle weg dat we gebleven zijn tot s 'nachts.

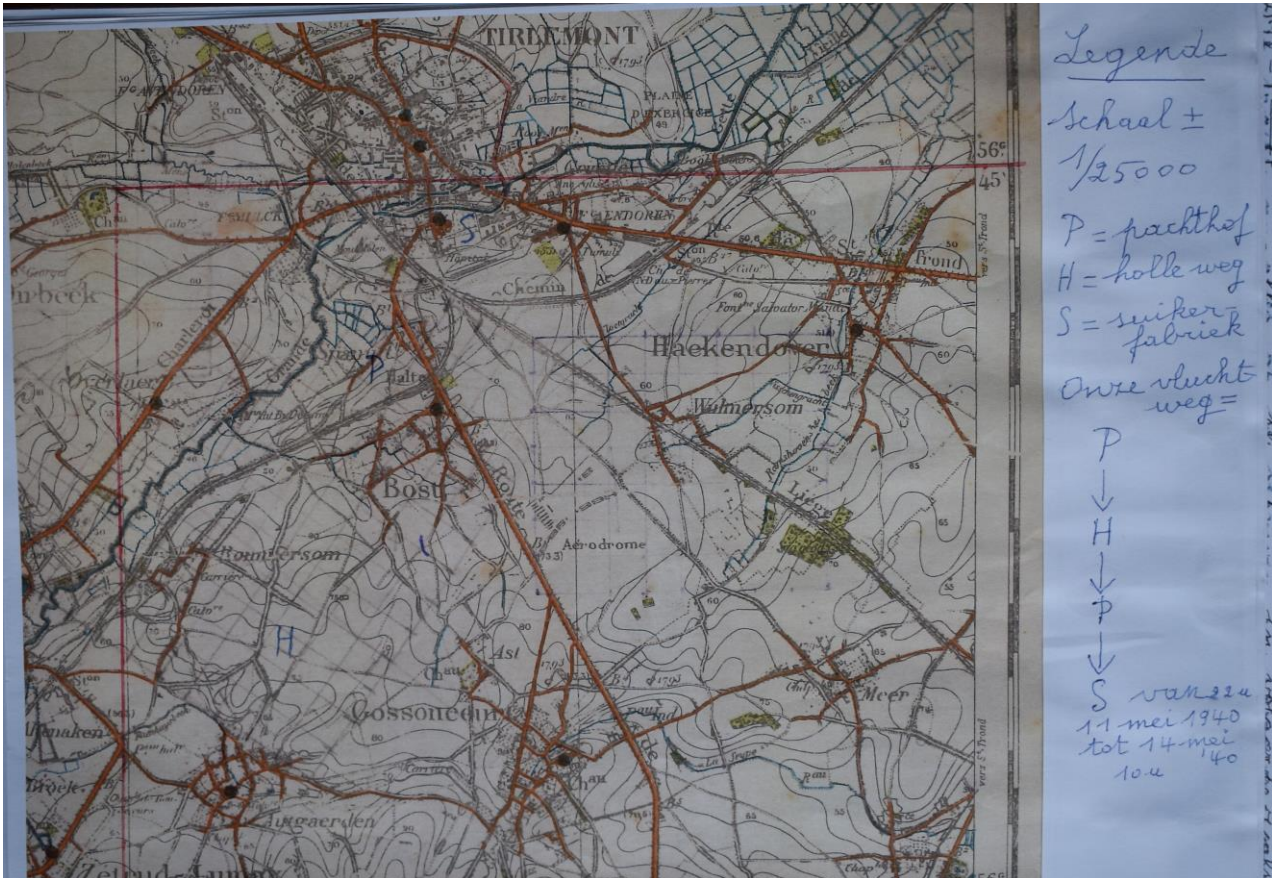
Het restant van de Outgaardenstraat komende van Bost. In de verte Tienen. Hier zitten we in de omgeving van de Duivelskouter. Deze straat was vroeger een huis diep. Nu toegestoten. Langs deze weg vluchtten we in 1940, op 11 mei naar een straat links af naar Goetsenhoven – zie hieronder)

Deze straat was in 1940 veel dieper. In de verte rechts huizen van Outgaarden. We verbleven er op zaterdag 11 mei tot 's nachts.

Het was al in de namiddag zo rond 15 à 16 uur als de vliegtuigen weer verschenen. We moesten weer alle angsten doorstaan. De Duitsers zaten nu een aanval in op het station van Tienen. Boven onze hoofden kwamen ze telkens draaien om vervolgens in duikvlucht naar het station te vliegen om hun bommen te lossen. Dit heeft lang geduurd. Er was niet aan te denken als ze een bom in onze holle weg zouden droppen. Bij de aanleg in het Grijpenveld van het gebouw van de

Vluchtschets

waterdistributie stotten men op beenderen en paardenhaar. In 1940 had men die begraven, ze waren doodgebleven in een trein bij het bombardement dat wij gezien hebben.

In de holle weg waar wij zaten, waren toen ook vele mensen van de Potterie en van Bost. Wat zouden die mensen allemaal moeten doen, daar blijven zitten of verder vluchten? Tot er iemand zei:” Laat ons naar de suikerfabriek gaan, dat gooien ze toch niet stuk?”. Wie op die gedachte kwam weet ik niet (heel waarschijnlijk een werknemer). Achteraf bezien bleek het een gouden raad. In volle nacht zijn we vertrokken langs dezelfde weg terug. In de hoeve zijn we klederen gaan halen en een beetje voorraad. Vader nam een hesp mee. Moeder liet de sleutel van de achterdeur op een afgesproken plaats, voor een man die toen thuis werkte nl. August Permantier. Die wilde niet meer vluchten en hij wilde op de hoeve passen. Tijdens onze afwezigheid zijn ook de Belgische soldaten nog binnen geweest. We zijn vertrokken naar Tienen langs het huis van mijn grootmoeder op de Schipplaats. Daar hebben we onze grote zwarte hond achter gelaten met wat voedsel in de stal. Vandaar is de hele familie langs de Bauduinstraat naar de fabriek gegaan over de brug van de Gete, die ondermijnd was. We kwamen aan een groot, hoog blokvormig gebouw, dat er nu nog altijd staat en dat dienst deed als papieropslagplaats.

Verschillende verdiepingen staken vol met dikke rollen papier. In de kelderverdieping mochten wij binnen. Het diensthoofd was een zekere mijnheer Vanloon. Honderden mensen zaten op die plaats tussen die papierrollen. Intussen waren daar ook de familieleden van vaderskant uit Walmersum en Hakendover aangekomen. Mijn peter, Frederik Kinnaer, wilde niet weg en bleef op de hoeve in Walmersum. Grootmoeder, Octavie Stouthuyzen was wel in de fabriek. Hun jongste zoon Theofiel studeerde voor priester en was toen in het seminarie van Mechelen. De seminaristen zijn met de fiets naar Frankrijk gevlucht.

Frederik Kinnaer – Theofiel Kinnaer – Octavie Stouthuyzen

In de opslagplaats moest men verder leven, eten en drinken en ook naar de WC. Het vertrek daarvoor kon aan de behoeften niet voldoen. Er werden dus ook allerlei emmers bijgeplaatst. Als kind herinner ik me nog die situatie en vooral ...de stank.

Terwijl we daar zaten stopte in Wulmersum een trein, waarop ook soldaten zaten en veel burgers. De Duitsers moeten dit gemerkt hebben en namen de trein onder vuur. Het was toen maandag 13 mei. Onze peter was de aardappelkelder onder de schuur ingevlucht. De trein stond achter de boomgaard van mijn peter. De Duitsers bombardeerden: minstens 13 misschien wel 15 bommen vielen in de boomgaard, nog geen vijftig meter van de kelder waar mijn peter zat. Hij was toen 70 jaar en beleefde de schrik van zijn leven. Twee fruitbomen stonden met hun wortels in de lucht en er was een krater waar een heel huis in kon.

Twee ooms, Richard Kinnaer en Emiel Moens, deden ons dat verhaal, nadat ze een koe waren gaan melken in Wulmersum voor melk te hebben voor hun kleine kinderen.

Gedurende de nacht ging telkens weer het gerucht dat men de Getebrug, aan de ingang van de fabriek, zou laten opblazen. Dit is één van die nachten ook gebeurd nl van maandag 13 mei op dinsdag 14 mei. Ik heb de slag niet gehoord of de schok niet gevoeld omdat ik sliep tussen de rollen papier.

Bij de familie Carcan sloeg een kassei door het dak en bleef steken in het plafond van de slaapkamer. De mensen kort bij de brug moesten weg meer naar de Bauduinstraat toe. Intussen had men de brug onder de spoorweg in de Potterie ook opgeblazen. Daar geraakten klein Belgische pantserwagen niet meer onder door. Enkele van onze soldaten lieten daarbij het leven, ze staken dood onder het puin. (monument)

De Duitsers waren spoedig daar. Het was dinsdag 14 mei 1940. Ze kwamen langs de opgeblazen brug de fabriek binnen, volgden de Gete, voor onze schuilplaats door en kwamen zo uit achter het toen nog bestaande Gasthuis. De hoge omheiningsmuur, achter het goed van notaris Valkeniers, vormde geen probleem en lag vlug over een tiental meter omver. Zo waren ze op de Torsinweg, voor de paterskerk, door en langs daar zijn de Duitsers Tienen binnen gegaan. De brug aan de Reizigersstraat was immers intact. In de papieropslagplaats eisten de vijanden onmiddellijk twintig mannen op om aan de vernielde brug gaan te werken.

In de voormiddag zijn we voorzichtig uit de schuilplaats gekomen om te Kijken. We zagen voor het eerst Duitse soldaten te voet, te paard, wagens getrokken door paarden, motoren. Ze waren piekfijn verzorgd en afgeborsteld. Al het materiaal blonk. In feite hadden de

mensen bewondering voor zoveel orde en tucht. De vijanden lieten de burgers met rust.... Maar heel waarschijnlijk waren het wolven in schapenvacht. Intussen was er goed gevochten te Bost en Overlaar, in de weiden langs de Gete. De brug aan de Bellecom was ook opgeblazen. Daar zijn ook van onze jongens gesneuveld. Ik verwijs hier naar de herdenkingsplaat aan de kleine molen van Hoegaarden,

Gedenkplaat van de gesneuvelden van mei 1940 aan de brug onder de spoorweg in de Potterijstraat. Spijtig genoeg geen namen.

Eduard Pijpops, rustend juwelier vertelde me dat de Duitsers die van de Hannuitse steenweg kwamen ook de Dragonder op moesten en zo langs de Torsinweg.

De terugkeer.

We zijn dan uit de fabriek vertrokken, nog over de vernielde brug. Alles was niet weggevlagen. Er hing nog een grote driehoek over de Gete. Ik herinner me nog zeer goed dat de punt van die driehoek, aan de kant van de Schipplaats, slechts met één smalle blauwe steen vasthing en daar moesten we één voor één over! Zo kwamen we terug aan het huis van grootmoeder. Onze hond was weggevlucht, heel waarschijnlijk was de staldeur open gevlogen door de luchtdruk van de ontploffing aan de brug. Daar was geen schade. In één van de huizen kort bij de brug is wel een soldaat doodgebleven, een zekere Rens. Dit vernam ik op 27-03-2003 van een vriendin van zijn zuster.

We vertrokken op de Schipplaats, langs de Reizigersstraat (Beulenstraat in de volksmond), door het straatje van Geet, Vinkenboschvest en de Torsinweg. Daar zagen we de opening in de muur waar de Duitsers door kwamen.

We moesten langs daar want de brug onder de spoorweg lag toe. Boven aan de Dragonderstraat moesten we over de spoorweg. Tussen de twee spoorwegen zagen we de verlaten loopgraven van de Belgische soldaten.

We kwamen zo terug over de Hannuitsesteenweg, de Potterijstraat (de Panstraat in de volksmond) terug in de Outgaardenstraat, voorbij de klein huisjes (vier aan mekaar). We waren natuurlijk blij dat we het pachthof ongeschonden voor ons zagen. Maar.....August Permantier kwam ons tegenmoed en .....de Duitsers waren daar! Ze hadden veel stro van de stalzolder gehaald en de stal heel dik vol gestrooid. Alles kwam vol "peerden". Daar was toch plaats voor een 25 dieren. De infanterie van de Duitsers moet van over de Bostenberg naar de Gete getrokken zijn, de weide in. Daar hebben ze de afspanningen in prikkeldraad doorgeknipt en al het vee had vrije loop en brak uit. Dit was een serieuze financiële aderlating voor de familie. Gelukkig had, mijn toen reeds overleden grootvader Arthème Gilis, vroeger reeds merkijzers gekocht. Zo werd het vee op de horens gebrandmerkt met letters. Dagen later vonden mijn vader en mijn ooms nog runderen terug in vreemde weiden in Overlaar en Hoegaarden. Toch zijn er acht nooit gevonden. Moeder moest frit maken voor de Duitsers. Ze deden het voor: de aardappel in 't smal in schijfjes

snijden, 't was in feite chips. De vijanden kregen bevel verder te trekken en we waren er vanaf. Een rosse Duitser kwam een uur later terug, geweer in aanslag en razend want ze waren een man met paarden en kar kwijt. Hij ging gelukkig weg, maar de nieuwe fiets van mijn oom, Louis Gilis, was ook weg. Onze twee paarden en een paard van Hector Gilis waren ook weg. De Duitsers hadden twee Duitse paarden in de plaats achter gelaten, afgevoerde en bijna onhandelbaar. We hebben die mogen houden, maar we moesten het bewijs leveren met twee getuigen dat de onze waren meegenomen. Een jonge merrie van 15 maanden hebben ze niet vastgekregen. Het dier was gekwetst aan de borst en het was heel schuw geworden.

PROVINCIE BRABANT
 Arrondissement Leuven
 GEMEENTE
BOST
 Post Check Rekening : 50436
 NUMMER _____
 VOORWERP : _____

*De ondergetekende Burgemeester van Bost
 bevestigt dat op 14 mei 1940 ten nadele van
 den genoemde Constant Hinnowier inwooner
 dier gemeente, twee landbouwvoorwerpen zijn
 opgeëist door het Deutsche leger.
 een voorvel houd den ouderdom bereikt van
 vier jaar, en houd een waarde van tien
 frank
 een voorvel houd den ouderdom bereikt van
 12 jaar en houd een waarde van twee
 duizend frank volgens verklaring van
 de Deutsche soldaten
 Aug. Perinckier Bost den 18 juli 1940
 J. Grenée, Henri De Burgemeester -
 Van den Schoeg*

12-Elvire Gilis +- 4 jaar (dus +- 1907)

13-Pa en ma op 't Pachthof in Bost (1950)

14-Peter, Frederik Kinnaer (ca. 1952)

PROVINCIE BRABANT
Arrondissement Leuven
GEMEENTE
BOST
Post Check Rekening : 50436
NUMMER _____
VOORWERP : _____

*De onvolgerekende Burgermeester van Bost
bevestigt odt op 14 mei 1940 ten nadele van
den gemeeente Gili's Heet or inwoner ogye
gemeeente, en landbouwprouid opgeericht
door het Deutsche legie.
Dit prouid houd den auderom bevest van
7 joun en houd ene wouide van trin daigendp.
volgens verkloring van de Deutsche soldaten.*

*Aug Permentier
Genoa. Heet.*

*Bost den 18 juli 1940
De Burgermeester
D. Van der Borch*

Zoals ik vroeger al zegde moet er in de weiden erg gevochten zijn. Er is veel met kanonnen geschoten want we vonden veel kleine kraters. Sommigen granaten ontploften niet en lieten een bruinvormig gat in de grond achter en staken diep in de ondergrond. Het vee werd ook getroffen. Drie dieren lagen dood in de wei waarvan één met een achterpoot en een bil afgeschoten. Het was door een goede soldaat uit zijn lijden verlost, want het had een kogelgatje tussen zijn horens. Deze dieren werden ter plaatse begraven kort bij de Molenweg naar Bellecom. Ze waren voor consumptie niet meer geschikt want het was warm en ze waren al opgezwollen. Zo is de bezetting begonnen.

5-Ontsnapten of omsingelden (Dit was een stukje hel)

De dag nadat we thuis waren ging vader naar het vee kijken. Tussen de twee bossen liepen een deel runderen. Plots hoorde hij een gefluit vanuit het grote bos. Hij keek en zag tot zijn grote verwondering nog twee Belgische soldaten. De Duitsers moesten ook twijfelen want op hetzelfde ogenblik reden twee van hun ruiters, waarschijnlijk officieren, de straat in, de

hoeve voorbij tot achter de tuin op de hoek van de haag. Daar bleven ze staan. Ik als kwajongen, liep de stal door. Ik wist dat er spleten in de grote deur waren waar men goed door kon gluren. Ik draaide de deur halfopen, gluurde, en zag de twee Duitsers op hun paard zitten. Ze haalden verrekijkers boven en tuurden naar het bos en de wei. Gelukkig had vader hen op tijd gezien. Hij ging de koeien strelen. De Duitsers zullen gedacht hebben dat het maar een boer was. Ze keerden hun paard en waren weg.

Dat was op het nippertje! Vader kwam vlug naar huis. De Belgische soldaten vroegen burgerkleding. Ze kregen die. Hun uniform werd in de grond gestopt. Vader mocht ze hebben. Diezelfde avond gingen we allemaal, in de duisternis naar grootmoeder op de schipplaats. De soldaten waren bij ons. We deden hen binnen bij de paters dominicanen. Voor zover ik me herinner waren het mannen van Bressoux. Hadden ze tot op het laatste wapens of niet weet ik niet meer. Ze moeten hun in alle geval goed verstoppt hebben, misschien wel terecht want achteraf heb ik vernomen dat de Duitsers op sommige plaatsen geen krijgsgevangenen namen! 's Anderdaags gingen vader de uniformen zoeken en het was al *uitgeloerd* en alles was al weg. (Uit : "Hemel en hel aan de Gete").

Het huis "Den Eyck" op de Schipplaats te Tienen, van mijn grootouders Arthème Gilis en Celine Soetaerts. Bompa deed goede zaken en kon het huis kopen in 1912. Het zijn nu twee huizen. Het huis is van het einde van de 18e eeuw. Onze ouders namen de linkervleugel met poort over in 1950. Bemerkt de mooie frontons boven de venster van het verdiep. Dit was ook mijn geboortehuis. De totale oppervlakte was +- 13.50 are. rechts: het huis van dakwerker Emiel Distelmans in wiens kelder we doodsangsten uitstonden.

Nu een deel van de basisschool college, in de Broekstraat.

Vroeger artilleriekazerne. Op het verdiep zaten in juni 1940 de Franse krijgsgevangenen. Met koorden visten ze pakjes op die brave mensen hun gaven. Wij gezien! Links van de deur anno 1954, de kamer van de onderofficieren. Voor de venster waren ziften; de scharnieren zijn er nog! Aan één venster hadden we de ziften draaiend gemaakt, onze geheime toegang. Wat een leute hadden we als we 's nachts erin kwamen, ooit zelfs wel met tien man.

6-Terug naar school in 1940.

Als we teruggekeerd waren op de hoeve, begon het gewone dagelijkse leven opnieuw. We moesten terug naar school in het college. Ik zat in het tweede leerjaar bij meester Ponsaerts, van Wange, geloof ik. Sommige onderwijzers waren krijgsgevangene o.a. Vital Francen. De foto hierbij was het schooljaar 1938-1939, eerste graad.

34 Het 4de studiejaar college Tienen 1941-42
Op de eerste bank rechts Meester
links - meester Roekwerfs - voor hem Jaak Henkens - voor
hem Herman Moens. Meester Vestor → Vanex achter hem
Andre Coereys Rik Klewais Pascal Struyven (leerwerkboek)
Frisse Coereys en Struyven → Trekels, de levensstichter
De laatste bank → Jaak Delmille van de Roosmolen

Wij moesten langs de Potterij, de Moespik, de Sluis, Goossensvest, Rijschoolstraat en zo naar de Broekstraat. Dit was toch een half uur gaan en dit tweemaal per dag. We moesten in die dagen over de puinen van de spoorwegbrug kruipen.

In die dagen zijn we, als kinderen, ooggetuigen geweest waarvan in boeken weinig is terug te vinden.

Op 28 mei had de koning Leopold III gecapituleerd, maar de triomftocht van de Duitsers ging verder in Frankrijk. Daar werden veel krijgsgevangenen gemaakt. Die werden op transport gezet en werden door ons land vervoerd met de trein en werden ook in sommige van onze kazernes opgesloten. Tienen was ook zo een plaats. Als we 's morgens naar school gingen kwamen we lange rijen Franse soldaten tegen, marcherend en begeleid door Duitsers met een geweer. Langs de grote ijzeren poort in de rijschoolstraat gingen ze de kazerne binnen. Ze zagen er zeer moe uit en hun klederen hingen los aan hun lichaam. Men kon zien dat ze verslagen waren. In de namiddag als we naar huis gingen zagen we dat er gevangenen waren opgesloten aan de kant van de Broekstraat.

Ze hadden de vensters opengetrokken en gaten gemaakt in de ziftendraad voor de ramen. Ze lieten lange koorden af vanuit de eerste verdieping. Daaraan maakten de mensen pakjes vast en die werden dan zo opgetrokken. Enkele dagen later waren de Fransen weg en kwamen de Duitsers in de plaats. De gaten in de ziftendraad waren jaren na de oorlog nog te zien. De ziften waren in de muren gemaakt, zodat men ze kon opendraaien. Een stukje van de hel voor die mannen.

In 1954 was het de kamer van de onderofficieren van het 5^e GTA; op de benedenverdieping tegen de Broekstraat. Toen ik van week was, heb ik de bouten van zo een raam kunnen loskrijgen. We hadden dus "een onbekende weg" naar buiten gevonden. Voor zo een "weg" ben ik ooit op rapport geroepen, maar toen nog niet gestraft. Tot als we afzwaaiden heeft dat geduurd, iedereen zweeg. Ooit, met een Tienen kermis zijn we er met twaalf man binnen gedoken.

Met deze, groet ik u kameraden! Een stukje hemel.

7-Van Bost naar Stalingrad

Zoals ik eerder al zegde namen de Duitsers begin juni 1940 de hele kazerne van Tienen in beslag. Aan de kant van de toen nog open Mene stond een draadafspanning met daartussen een haag. We konden daar alle dagen doorkijken als we naar school gingen. Wat ons altijd is bijgebleven was de lange op rij staande reeks pantserwagen, half-tracs, aan de voorkant twee gewone wielen, aan de achterkant rupswielen. Daarop een metalen bak, aan de bovenkant open, die men kon afdekken met een zeil. Daar konden zeker 15 à 20 man op. In de winter 1941-1942 lieten de Duitsers hun oog vallen op de Gete in Bost en vooral op de weiden. Ze vonden het een gedroomd oefenterrein! Ze bouwden zelfs een houten brug over de Gete schuin naar het noordwesten van de Kastelweg, waar een harde en ondiepe plaats was. Later heb ik ontdekt dat het precies de plaats was waar honderd jaar vroeger “**de Wolfsmolen**” stond. Ze moeten dit op hun stafkaarten gezien hebben. Wij noemden die plaats “**de draaikolk**”.

En dan kwamen ze langs de Moespik en de Potterij in marchetempo: met het gekletter van hun beslagen laarzen, opgemarcheerd. Hun triomfliederen die ze zongen klonken over de huizen. Het refrein herinner ik me nog goed: “*Heili alolia, heila alolia, heili, heilo, heila.....ha ha ha!*” Louis Mertens, koorleider in 't Kerkske, herinnerde het zich ook nog.

En dan trokken ze langs de Kastelweg en de Outgaardenstraat naar de weide! Toen hebben wij een stukje kunnen zien hoe het er aan het front in de sneeuw moest toegaan en ook gehoord!

Men vuurde echt, met houten kogels, die wel op koperen hulzen staken. Als een aanval werd ingezet, gingen ze onder oorverdovend lawaai en roepend, overal door, over de prikkeldraad en over de talrijke grachten.

Ze joegen hun soldaten letterlijk af. Zo was er eens een soldaat bij met een stijf been. Hij moest over een gracht springen en sprong er midden in.

Hij kroop eruit en aan de andere kant kreeg hij een kolf van een geweer in zijn rug. Twee officieren kwamen langs de grote gril binnen te paard. Alles blonk aan die mannen hun zwarte laarzen, het paardentuig, hun prachtige bruinleren tassen en hun sporen.

Ze bleven staan voor de schuur en volgden vanaf hun paard de oefeningen met een verrekijker en met de kaart. Na enkele uren was het gedaan en in de late namiddag gingen ze naar de kazerne terug, al zingend! Ali Alolia!!

Als ze allemaal weg waren was het onze beurt!

We liepen door de wei om hulzen te zoeken, want tijdens de oefeningen kregen de soldaten de lege hulzen allemaal niet terug opgeraapt. Meestal waren ze van rood koper. En dan speelden wij oorlog tussen betonnen buizen die daar toen lagen, niet zonder gevaar!

Dat alles heeft maanden geduurd. Deze Duitsers zijn naar het schijnt allemaal naar het Oostfront moeten vertrekken. God weet als er nog van teruggekeerd zijn.

Bij het zoeken naar de hulzen vonden wij op zekere dag een paar houten koppen er nog op, dus niet afgeschoten!

En onze goede pa wilde zijn stukje van het oorlogje spelen.

In het *waskot* stond een laag kachelkje waar moeder de was afkookte. Het brandde nog maar pas! Iedereen moest weg. Hij nam gelukkig maar één huls. Het deksel in gietijzer er af, de huls erin, kachel toe, en lopen. Het duurde nog een paar seconde en toen .... Een slag!

Het deksel vloog tegen het welfsel in stukken en die heel plaats lag vol gloeiende houtskool! Het was vlug geblust en niemand was gekwetst. Een kleine oorlog van moeder is dan natuurlijk gevolgd.

Op een dag, in die periode, waren de Duitsers 's morgens niet daar. Vader trok in de namiddag met een bijl naar een grote wilg met drie stammen, wij noemden die altijd “**de drijboom**”. Hij ging om hem te *koppen*.

Hij nam ook mijn jongste “**breuke**” mee, onze Louis. Hij was amper drie jaar. Plots arriveerden de Duitsers toch. Het oorlogje begon: lopen, vallen, rechtstaan, schreeuwen, schieten. Ineens kwam er een speelse soldaat voor Lowieke staan. Hij liet zich vallen en stak de loop van zijn geweer tussen de twee beentjes door van Lowieke en ... pang, pang!

Lowieke weende niet en de Duitser lachte, sprong op en liep verder. Vader had alles gezien van op zijn ladder en vertelde 's avonds wat er gebeurd was.

8-Een os teveel

In de zomer van 1940 liepen er toch nog een vijftiental slachtrunderen op de wei. De bezetter eiste al vlug een telling om achteraf de levering te kunnen controleren. De telling gebeurde door Henri Elshout, de veldwachter. De lieve Gete kwam ons ter hulp. Aan de rivier waren nog wanden van een drietal meter met onder aan het water nog een smal wegeltje. Als men onderaan was kon je niet gezien worden van in de wei. Het was ook het lievelingsplaatsje van de runderen om er in de schaduw van de wilgen te luieren.

De veldwachter kwam zijn werk doen. Hij telde er veertien. Enkele dagen later vroeg vader hem om toch nog eens komen te tellen om zeker te zijn.

De man kwam terug en telde en hertelde .....opnieuw veertien! Telkens als de man gekomen is, zat er een dier op dat fameuze wegeltje aan het water. Vader zei toen: "*Gene derde keer*".

In september werd de beste os uit de kudde gehaald. Hij kreeg een voorkeursbehandeling van bietenkoppen en roggemeel. Bij het einde van het bietenseizoen ging het gebeuren!

Wij, als kinderen, wisten van niets. Bij onderzoeken werden zij eerst ondervraagd. Waren aanwezig bij het offer:

Viktor, Felix en Jozef Demuyzer (echtgenote en zonen van Hortence Gilis), Louis en Hector Gilis, vader Constant Kinnaer en onze arbeider Alfons Roozen.

In de schuur werd de os met zijn kop tegen de krib gebonden. Met een zware voorhamer diende vader hem de genadeslag toe. Het dier was vlug dood. Met ons jong paard en een kareel werd het opgetrokken langs de dikke draagbalk van de schuur. Het bloed moest weg! Wat wij ons herinneren was het geluid van de emmers, het gieten van water en het borstelen. Wij waren daarvan wakker geworden en ik zie nog van achter de ruit, de lantaarns heen en weer gaan.

De kop, poten, darmen en huid steken onder de thans Zuidelijke ring! Maar het vlees! De familie had dit goed gepland. Naast de woonplaats, nu keuken, werd een grote hoop voederbieten gezet met daar achteraan een zeer grote kuip. Langs de trap van de kelderkamer kon men binnen. Daar werd $\frac{3}{4}$ van het vlees ingezouten. Eén vierde ging naar bomma van 't Schip. Maar hoe? Hector Gilis nam paard en kar en vervoerde het vlees onder een grote hoop bietenbladeren, dwars door de stad. Als hij het later vertelde, deed het hem nog altijd deugd. *Dit was een stukje hemel.*

Maanden heeft de hele familie van dat beest gegeten. Het was vooral Louis Gilis, die achteraf in de kuip kwam zitten en het vlees verdeelde. En zeggen dat we de volledige uitleg pas kregen na de oorlog. Ik had wel getwijfeld want ik had bloedsporen gezien aan de buitenkant van de schuur waar hevig geborsteld was. Nonkel Louis is enkele jaren later blind geworden en heeft zo nog 37 jaar geleefd.

9-Diefstallen.

Gedurende de bezetting kregen de landbouwers af te rekenen met dieven. Als het van de honger was tot daartoe. In de meeste gevallen was het om verder te verkopen. Naar gelang de bezetting vorderde namen de diefstallen toe. In de oorlog zelf hield onze familie minder dieren. Daarom verhuurde zij aan sommige mensen het grasrecht per dier. Juist één van die dieren werd door dieven uitgekozen. Alle dagen werden ze geteld. Op een morgen, één te kort. Vader begon zijn zoektocht. Achteraan, in de hoek van het wissenbos, kort bij de Gete vond hij nog de poten en de darmen. Men slachtte ter plaatse. De dieven waren dus zeer gevaarlijk. Het was ook 's nachts gebeurd.

Een tijd later was het oogst. Iedereen was dus in het veld. De dieven zagen dat ook. In de volle dag werd toen een schaap geslacht in het grote bos.

Vanaf dit moment besloot vader alle dieren 's nachts op stal te doen. Op de boerderij moesten de grotere kinderen de dieren dan bijhalen.

Op de hoeve was er in die tijd ook een vrouw die moeder kwam helpen in het huishouden en met het boteren en bakken.

Zij ging nooit met lege handen naar huis. In een zekere week, op de boterdag, zag Henri Genoe, hovenier en goede vriend, een vrouw onder de middag het karhuis in gaan. Het was niet de eerste keer. Verder kon hij niets zien want het was te ver. De man verwittigde mijn ouders. Op een boterdag als de vrouwen terug aan 't werk waren ging vader in de namiddag kijken in de karren en daar lagen ..... pakjes boter. Die dag heeft ze nog uitgewerkt, maar 's avonds heeft moeder iemand gestuurd met een briefje voor haar ontslag. Die vrouw heeft dan nog wraak genomen ook. Ze had langs een dochter, goede connecties met de zwarte brigade.

Toen was er al slachtverbod voor alles, ook voor schapen. Vader had er toch nog één geslacht, en ingezouten in de kelder. Deze kelder had ook een toegang rechtstreeks vanuit de binnenkoer. Slechts één persoon wist dat ....die vrouw. Een paar dagen later stond plots een zekere Bogaerts voor vader en sneed hem toe:” *Ge hebt een schaap geslacht.*”

Onze pa ontkenste. En zie toen kwam er een tweede man uit de kelder met schaapsbeenderen in zijn handen. Vader moest bekennen. De straf volgde onmiddellijk: 's Anderdaags een vet varken leveren in het slachthuis van Tienen! Na de oorlog is die Bogaerts voor zware feiten bij verstek ter dood veroordeeld.

Een ander feit vond plaats aan de Leeuwensteen, tussen de twee spoorwegen. Wij moesten daar naar de gerst gaan zien. Toen we daar kwamen vonden we het hele stuk van 45 a vertrappeld. Op een zeil en met een oude fiets had men het graan van het stro geslagen. In de oorlog werd de gerst gebrand op de kachel of in de oven en dan gemalen en gebruikt zoals koffie. Dit gebeurde ter hoogte van de nu zuidelijke ring langs de oude weg naar Meer.

Op hetzelfde veld werd ook de jas van vader gestolen nadat hij hem had uitgetrokken omdat hij te warm kreeg. Ook mannen die drainagewerken deden in de weiden namen kippeneieren mee uit de nesten in de schuur. Naar het einde van de oorlog en zelfs ook vroeger, werden vanuit de Potterij, in de oogst, bendes gevormd van zelfs 70 à 80 man. In de ondiepe plaatsen van de Gete werden stenen gelegd. Zo trok men over de Gete naar het Overlaarsveld en men roofde zoveel als men dragen kon.

Maar de gedurfdste roof vond plaats op de spoorlijn tussen Bost en Hoegaarden, ter hoogte van de Mutsenberg. De rovers zaten op de trein. De machinist werd bedreigd. De trein moest daar stoppen. De postzakken werden geroofd.

Thuis was een goede waakhond en langs achter kon men zo maar niet binnen. De staldeuren en de ijzeren hekkens werden 's avonds gesloten. Men heeft het dan wel geprobeerd langs de straatkant. Men trachtte een luik te forceren. Vader had hem gehoord en trok de kamervenster open. In de schaduw van de muur sloop de man weg, maar ter hoogte van de lindeboom moest hij het maanlicht in en vader herkende hem aan de manier van gaan. Hij heeft nooit klacht ingediend. Diefstal van dieren is van alle tijden en werd terecht zwaar aangepakt. Toch gebeurden er nog feiten waarvan men zich afvraagt wat voor mensen dat allemaal deden. Ook in onze streken zijn er bewoners geweest, die op de vlucht waren en bij het thuiskomen vaststelden dat hun huis was leeggeplunderd, en dit al tijdens de eerste oorlogsdagen.

Tijdens het Von Rundstedt offensief, waren wij al bevrijd. In de Ardennen werd er einde 1944 nog zwaar gevochten. De burgers leden verschrikkelijk. 't Was winter en vele hoevegebouwen en woningen werden plat geschoten of afgebrand. Daardoor waren vele dieren los geraakt en vluchtten, zoals de mensen, door wei en bos.

En dan kwamen de lijkenpikkers. Bij een betrapting op heterdaad wordt dat volkje onmiddellijk neergeschoten.

Er zijn in die tijd hyena's uit het Tiense met een grote dierenvrachtwagen naar de Ardennen vertrokken.

Daar vingen ze, van mensen die al zo beproefd waren, hun wagen vol vee.

Heel waarschijnlijk gebeurde dit met voedsel zoals hooi en stro, waar de hongerige dieren op af kwamen. Dan kwamen ze triomfantelijk terug en verkochten de dieren in de slachthuizen, toen aan vette prijzen.

Controleren kon men dit moeilijk. De mensen zijn dan ook nooit gevat. Wat meer is, ik denk dat dit niet alleen gebeurd is vanuit Tienen. En zoals mijnheer Van Roy zegde in zijn boek:” *Het slachthuis was een gesloten wereldje*”, was hier zeker van toepassing. Tegen de diefstallen werd er in de oorlog ook nog een boerenwacht gevormd. Thuis kwamen dan enkele mannen samen met

de veldwachter, Henri Elshout. Het waren o.a.. Florent Dedecker, Henri Ambroos (de toenmalige eigenaar van de hoeve Leonard), Leon Lemmens, Hector Gilis en Victor Thiry. Onze pa had een tweeloop gekregen. Enkele maanden later moest hij het wapen terug inleveren. Op een nacht is het gebeurd dat de veldwachter iets zag bewegen en fluisterde: "*Ik ga schieten*". Vader kon nog zijn arm grijpen en zegde: "*Wacht*". Ze gingen nog enkele passen dichterbij en .....zagen de koe van Florent Dedecker.

10- Een boom van warmte.

Onze arbeider, Alfons Roozen, was pas getrouwd en woonde in de Reizigersstraat te Tienen. In de oorlog was de verwarming kostelijk. Onderaan de Mutsenberg was pas een weide gescheurd. Beneden stond een grote canadaboom die hinderlijk was zowel voor de bewerking als voor de vruchten. Vader had aan Fons gezegd dat hij de boom kon uitkappen op eigen risico want hij dacht dat de eigenaar er toch niets van zou zeggen. Goede Fons begon dus aan de boom. Na een paar dagen was het hout klaar. Fons kreeg van vader de paarden en een wagen. 't Was op een zondagmorgen. Fons laadde het hout en kwam over de Mutsenberg zo naar de Outgaardenstraat door de diepe straat. In de diepe straat gebeurde het onwaarschijnlijke: hij kwam daar de notaris Lucien Bequevort tegen. "*Van waar komt dat hout?*" "*Waar gaat dat naartoe*". "*Naar mijn huis in Tienen*". "*Wel vriend rijdt maar naar Tienen, maar wel naar de Lombaardstraat. (Nu huis Kinat). Louis (de werkman) zal de poort openen, u rijdt binnen, u lost alles en komt dan maar terug en ..... met Constant(vader) heb ik nog een eitje te pellen!*"

Wat er achteraf gebeurd is weet ik niet. Een woordje zal er nog wel gezegd zijn. Mijnheer Lucien stond op zijn rechten, maar het was de kwaadste niet.

Toen ik twintig jaar was kon ik met hem goed overweg.

11-Een priester in de familie

De jongste broer van vader, Theofiel, heeft ook de Katholieke Normaalschool gedaan te Tienen samen met zijn oudere broer Richard.

Theofiel studeerde goed als ze examen moesten doen en zei tegen mijn peter: "*Richard speelde liever met de hond!*" Zij haalden hun diploma in 1928. Theofiel kon aan de slag in het college van Tienen. Wat er toen is gebeurd wisten er weinigen. Een vriend-muzikant, Kamiel Vandenhoutte van Pellenberg gaf me de uitleg. In 1947 gingen ze te voet naar Scherpenheuvel, heen en terug. Ze hadden wel een paar pinten gedronken! Onderweg vertelde onze oom aan Kamiel dat hij priester was geworden omdat .....zijn lief gestorven was. Toen hij een tijd later naar Lourdes ging werd zijn roeping bevestigd. Zijn besluit stond vast. In 1937 ging hij binnen in het seminarie. Een priester in Tienen had hem latijn geleerd, ik denk de eerwaarde heer Robeyns. In 1940 zijn sommige seminaristen gaan vluchten naar Frankrijk met de fiets! In de oorlog zijn we nonkel eens gaan bezoeken in het groot seminarie te Mechelen. Daar was het complete afzondering! Hij zat in zijn laatste jaar toen hij niet naar mijn plechtige communie mocht komen (3 juni 1943).

Nonkel werd priester gewijd te Mechelen door kardinaal Van Roy op 24 juli 1943 en zijn eremis was te Hakendover op 26 juli. Hij werd in Wulmersum afgehaald en had een speciale plooi mantel

2- Een plechtige communie in Binderveld 1952 – Guy?

5- De 2de dag plechtige communie – Nestor 04-06-1946

6) 2 foto's gemaakt door paer Unarus.

Op foto 6, op de grond staande, van links naar rechts:

Arthème Brike, Elvire Soetserts (Muster Boma), Felix Favermiers,
 Henri Brike, Victorine Gilis, Hilaire Kinnaer, Elvire Gilis,
 Constant Kinnaer, Paul Kinnaer, Louis Kinnaer, Octavie
 Stouthuyzen, Nestor Kinnaer, Frederik Kinnaer, Elvire Broos
 Arthème Kinnaer, Fons Roosen, Jan Grossen, Andre Demmyse
 Ivonne Gilis, Paula Smeyliden, Yvonne ^{de wijk} ~~de wijk~~ ^{de wijk} Felix De
 Celine Soetserts (Boma) Celine Gilis, Gerard Brike, Frieda
 Grossen, Felix Demmyser, Jozef Gilis.
 op de muur (pulpita): Margriet Grossen, Lucienne Moens,
 Annie Grossen, Germaine Moens, Maria Grossen, Lina Anne
 Froid Kinnaer, Maria Kinnaer, Rachel Moens, Calina Gili
 Hilda Grossen (39)

aan. De directeurs van de scholen, de deken en veel andere priesters, samen met zijn familie en vele dorpelingen waren aanwezig. Wat moet er die dag omgegaan zijn in het hart van mijn lieve grootouders, Frederik en Octavie Stouthuyzen! Zij waren dat jaar ook vijftig jaar getrouwd! Het moest een dubbel feest zijn! Er was toen weinig vlees! Men heeft toen een goed schaap op de boomgaard gezet in Wulmersum. Dat heeft men geslacht. Er was dus vlees genoeg en taarten ook, want die bakte men zelf, evenals het brood. Er was veel volk:

Theofiel zijn zes broers en zusters met hun echtgenoten en kinderen en enkele priesters. Dit was een blijde dag! Helaas, het kwaad moest nog komen. Nonkel werd econoom in de Normaalschool en moest ook nog les geven en 's avonds bewaking doen.

Van 1966 tot 1975 was hij pastoor van Goetsenhoven. Enkele dagen voor zijn dood, tijdens ons bezoek in de H. Hartkliniek prevelde hij: "*Salvator mundi, miserere nobis!*"

Hij was met zijn gedachte in Hakendover. Hij overleed op 17 februari 1984 en was 75 jaar. De dienst was in Goetsenhoven. Hij werd begraven te Hakendover bij zijn vader, kort bij de *pikkeboom*. Na de dienst in Goetsenhoven ging ervan onder zijn kist een zwarte kat lopen. De goede verstaander ...

12- Een ongeval

Zoals ik vroeger zegde moesten de dieren 's avonds binnen in de oorlog. Er was toen een koe op onze weide van mijn oom Richard Kinnaer. Zijn kinderen Ivo, Ernest, Maria en Lydia (Guy was er niet) speelden in Wulmersum met de kalfjes. U weet hoe lief jonge dieren kunnen zijn. De jongens boksten al eens ondereen maar ook .....op het hoofd van de kalfjes. Eén van die dieren heeft leren terugstoten. Als het dier volwassen was bleef het nog al eens met een dreigende kop staan; als men joeg ging het er van door. De avond van 9 augustus 1943 moesten we de dieren gaan bijhalen. Onze nichtjes van Hakendover, Frieda, Margriet en Maria Grossen waren er ook bij. De koeien gingen goed mee, we hadden allemaal een stok. Ik riep op mijn nichtjes: "*Ik ga me nog een peer afgooien!*" "*Er is één bij die niet wil doorgaan, ze monkt*", riep er één.

"*Ik jaag ze wel voort*" zei ik. Maar zie het onvoorziene gebeurde! Ik gooide naar een peer en mijn stok bleef in de boom hangen. Ik was ontwapend. Toch stapte ik op de koe toe. Ze stond daar, haar kin onder haar in, de horens dreigend vooruit. Nog had ik geen angst. Ik deed een klomp uit en wilde slaan. Ze was me voor en vloog op me toe. Met ene stoot lag ik op mijn rug. Ze sprong vooruit op mijn linker been en rukte een lap vlees weg uit mijn binnendij, een klein hand breed en een volle handlengte lang. Vader had het gezien. Hij kwam toegelopen terwijl de koe me bewerkte met haar horens. Hij heeft met de riek moeten steken om ze van mij af te krijgen. Ik zie nog altijd boven mij, die zwarte kop met witte streep in 't midden en die vervaarlijke van razernij rollende ogen. Van dat alles heb ik niets gevoeld. Ik bloedde weinig. Er waren geen pezen geraakt. Ik werd binnen gedragen en ik had medelijden met mijn brave moeder die in alle staten was.

Mijn kozijn, Arthème Briké, sprong op zijn fiets en reed zo vlug hij kon om een dokter. Het was al 21 u geworden. Het was dokter Maes uit de Aendorenstraat die kwam en mij en vader meenam naar Grimde. Hij moest mijn been in slaap doen met spuiten!

Met chloroform ging niet omdat we pas gegeten hadden.

Vader moest mij vasthouden met hoofd en handen en apotheker Abdon Peeters, uit de geburen, hield me bij de benen. Toen hebben de mensen mij horen schreeuwen tot aan de kerk van Grimde. Dokter Maes was legerarts en is later gepensioneerd als kolonel.

De wonde was toegetrokken met metalen naald-klemmen. Terwijl dit allemaal gebeurde stak de witte brigade een groot koolzaadveld in brand achter de Kastelweg. Dit moet een echte vuurzee geweest zijn want onze moeder had opnieuw zo een angst gehad. Ze was immers alleen thuis met de andere kinderen, mijn zuster was nog maar één jaar. 's Anderdaags heeft nonkel Richard de koe naar 't slachthuis gebracht.

Na een dag of tien kwam de dokter de haakjes los doen en verwijderen. De wonde ging terug open. Een grote lap hing los. Opnieuw moest vader mij vasthouden en de dokter verwijderde de halfdode vlees en ik leed afschuwelijk. De wonde werd opnieuw ontsmet en dicht gebonden. Alle drie dagen kwam de dokter terug. Hij bezag me dan en zegde: "*Hoe gaat het manneke?*" Hij wond intussen de windsels af en begon terug te babbelen om mijn aandacht af te leiden. Het allerlaatste stuk ging er dan af met een ruk. Het was erg en ik leed telkens opnieuw. Ik moest plat

in bed blijven. Dat heeft zo geduurd van begin augustus tot midden november 1943. Toen pas mocht ik het bed uit en ik kon niet meer gaan. Ik zat eerst op een mat en schoof zo voort. Dan heb ik terug leren kruipen en gaan. De wonde was nog niet dicht. Ik ging dan terug naar school. Na de lessen moest ik naar Aandoren en de dokter wreef dan zacht met een speciale stift over het nog blote vlees. Eindelijk, met Pasen 1944 was de wonde dicht! Ik zat toen in het zesde studiejaar en drie/vierde van dat jaar heb ik niet gehad want het derde trimester kwamen er te veel bombardementen en dus veel gevaar.

Dit ongeval had een grote invloed op mijn leven. Mijn moed was weg. Ik had geen psychologische begeleiding. Het middelbaar het volgend schooljaar in. Zelfs het tweede jaar lukte het niet meer. In september 1946 moest ik bij mijn oom Theofiel op het pensioonaat. Toen pas heb ik mij herpakt en de KNT zonder problemen uit gedaan.

13-De nasmaak van het ongeval

Die verschrikkelijke koekop, zwart met witte middenstuk en vreselijk rollende ogen, vergeet ik nooit meer. Als ik Holstein-beesten zie gaat het alarm in mijn hoofd al af. Vader droeg mij binnen. Mijn wenende moeder legde een propere handdoek rond mijn wonde. Wat heeft er toen in die brave mensen hun hoofd gespookt? Ik kreunde maar, had toen nog zoveel pijn niet. Alles was op een fractie van een seconde dood gedrukt. Ik durfde zelf niet kijken. Mijn broers en nichtjes keken ontzet toe. En door mijn hersenen vlogen allerlei vragen en begon ik al vlug zonder dat iemand het zag, een stil gewetensonderzoek. Was ik stout geweest? Was ik te stout geweest? Was ik te fel haantje-vooruit geweest? Bij mijn plechtige communie hadden we van alles beloofd en aan zeer veel verzaakt. Ik kleine zondaar, had toen aan veel getwijfeld. Was dat allemaal wel zo? Ik wist toch niet wat ik beloofd had en wat ik verzaakt had. Ik had zo lustig gesmuld op het feest en ons hartje opgehaald, de tweede dag nog meer dan de eerste want al mijn neefjes en nichtjes waren geweest. En pater Andries had ons gefotografeerd en die at toch ook zo goed... en op de preekstoel was die altijd zo kwaad. Ik had aan alles getwijfeld ..... en ik mocht niet, want twijfelaars waren zondaars. Ik heb het nooit durven zeggen aan pa en ma. Dus ik zal een grote zondaar zijn met veel op mijn kerfstok. God heeft mij gestraft. De koe was de duivel. Die heeft geprobeerd van mij mee te nemen ver van al het goede en het lieve. De angst heeft mij toen overmand. Bij de verzorging schreeuwde ik meer van angst dan van pijn. Jaren heeft die angst op mij gewogen. Ik dacht dat ik alles voor goed verkorven had . En toen ik naar het pensioonaat moest twee jaar later, heb ik me gevoeld als een uitgestotene. Noch mijn ouders, noch mijn leraars, beseften toen wat er met mij aan de hand was. Ik durfde niets te vertellen. Op mijn 14de pas heb ik mij kunnen vermannen. Vergeten echter ..... nooit. Wat kinderen allemaal kunnen denken vooral als men ze schrik aanjaagt met een duivel met een stierekop, poten en staart; met een drietand om goed kunnen te stoken en met een hel waar men altijd brandt!

14-De monsterring.

Ondanks dat de Duitsers de goede paarden reeds hadden meegenomen moesten ze toch nog de controle hebben over de rest. Alle paarden werden geregistreerd telkens onder controle van de veldwachter. Dan kwam het bevel.....die dag paardenmonsterring!

Vader liet ons paarden de dag voor de keuring zeer zwaar werk doen, zodanig dat de paarden er 's anderdaags zeer vermoeid uitzagen. Zo ging hij er mee naar de Grote Markt te Tienen. Van ons hebben ze nooit paarden genomen. Ze stonden met hun kop in de grond.

Onze nonkel Richard had maar één paard, maar wat voor één. Hij voerde het ook af, maar 's anderendaags: kop in de lucht! Hij ging naar de monsterring. Het paard werd onmiddellijk genomen.

Richard ging naar de Duitse veearts, schoon woorden geven. *“a.u.b. mijnheer, ik heb vier kinderen!”* Het antwoord klonk onverbiddeijk: *“Raus”*.

En hij kreeg er nog een klap van de zweep bij! De laatste monstering van 1944 was vader op de markt en zijn paard was niet genomen. Plots kwam een verantwoordelijke (een Belg a.u.b!) op hem af en zegde: *“Gij gaat met de genomen paarden mee naar Brussel!”* *“Neen,”* zei vader kordaat. *“Dan is uw paard genomen!”*, snauwde de andere. Toen moest pa iets doen en zei: *“Ik zal wel zorgen dat er iemand meegaat;”* Ik denk dat hij dan een man heeft betaald. De treinen werden toen al regelmatig aangevallen door de Engelse vliegtuigen. Namen zullen we niet noemen, zo gevoelig ligt dat nu nog, maar toen gebeurde er wat. Het is geweten dat de Duitsers na de monstering met sommigen gingen dineren....ja U raadt het al: in ruil voor hun paarden! Na de oorlog geen spraak meer van!

15-Vluchtelingen .....verstekelingen.

Als de bombardementen toenamen vluchtten de mensen van de gevaarlijke plaatsen weg. Zo b.v. van het vliegveld. Onze grootouders van Wulmersum waren zo bij ons in Bost. Zij sliepen op een zijkamer boven de wasplaats. Op een killige morgen wilde peter toch zijn trui aantrekken. Hij trok de kleerkast open en nam het kledingstuk. Maar... we hoorden hem vloeken en lelijk doen! Een groot gat in zijn trui, wij konden ons niet bedwingen ....er werd natuurlijk gelachen.

Iedereen te wapen en ....kloppjacht. Plots ..... een dikke zwarte rat! Er werd geklopt en gestampt, overal en op mekaars voeten behalve op de rat! Ze vluchtte tussen alle voeten en stokken door naar beneden en we hebben haar nooit meer gezien. Bomma kon breien.

Er was dan nog de familie Poncelet: ouders, twee kinderen en een grootmoeder. Zij kwamen van de Hannuitsesteenweg. Zij hadden hun intrek genomen in de andere zijkamer. Dan kwamen er nog mannen hun wegsteken: Alfons Roozen, Jozef Demuyzer, August Elshout (de latere politieman) en nog een Jean...., een Brusselaar, de naam weet ik niet meer, was van verre familie van moeder. August Elshout, zoon van de veldwachter, noemde ook Nestor Kinnaer, zoals ik. Vader had het risico genomen samen met François Claeskens, de gemeentesecretaris. De boerenzonen moesten niet gaan werken in Duitsland. Dit was voor ons zeker gevaarlijk want op een dag moest August zijn papieren laten zien, beneden aan de Hannuitsesteenweg. Dit is gelukkig goed afgelopen. Door al die mensen hadden ze bij on alle nachten schrik, want men lichtte ook verstekelingen uit hun bed.

Liefde voor zijn medemens, was voor onze brave ouders geen ijdel woord.

Er kwamen in de oorlog ook nog bedelaars op het erf. Ze kregen altijd, gewoonlijk gesmeerde boterhammen en een stuk spek. Die mensen keken altijd zo dankbaar. Er was veel honger en ellende in die smerige oorlog.

Ons moeder heeft ook nog eens een kind genomen van Sint-Niklaas, van arme mensen. Na vier maanden moesten we het terugdoen. Ik mocht meegaan, met de trein. Toen we op de terugreis op de trein zaten, zag ik ma wenen. Wij zijn thuis streng opgevoed en vooral met goede voorbeelden. En 's avonds werd rond de Leuvense stoof het rozenhoedje gebeden.

Aangehouden en ... nooit meer gezien.

Op Hemelvaartsdag 1943 deden we onze plechtige communie in het college. In de namiddag was er feest op de hoeve en alle ooms en tantes waren daar behalve oom Theofiel. Die zat in Mechelen in het laatste jaar van het seminarie. In juli 1943 is hij priester gewijd.

Op het feest waren twee kinderen stilletjes buiten geraakt nl. mijn broer Louis 5 jaar en Andre Demuyzer ook zo'n 5 jaar. Zij hadden ergens lucifers gevonden. Zij begonnen vuurke te stoken.....in de stal.

Het was al redelijk aan 't branden als Emiel Moens, echtgenote van Eveline Kinnaer (zuster van vader) naar buiten kwam om te wateren. Deze man heeft met een emmer water het vuur kunnen blussen en ons van een ramp gered.

Emiel was een varkenskoopman en had een lichte vrachtwagen. Hij heeft daarmee afgeschoten Amerikaanse piloten vervoerd denkt men. Zelfs zijn vrouw was niet op de hoogte. Ik denk hier weer aan het afgesloten wereldje van het slachthuis, waar hij regelmatig kwam. Heeft hem daar iemand verraden? Niemand weet het.

Op dinsdagavond 28 maart 1944 viel de Gestapo binnen in het café van Frans Boon, voor de kerk van Grimde. Emiel, Frans en twee anderen werden aangehouden. Ze werden van het ene gevang naar het andere gebracht. Eerst in Leuven, daar hebben ze hem nog willen bezoeken. Geen gemaar, niet binnen.

Ze hebben dan twee maanden in Breendonk gezeten.

In 1999 bezochten we dit kamp en mijn vrouw, Henriette Berode, zag opeens zijn naam staan op de lijst van de gevangenen aan de muur. Dan ging het naar Buchenwald. In maart 1945 gebracht naar Harzungen. Daar is hij op een vrachtwagen gestapt. Frans Boon was toen nog altijd bij hem, maar die wilde niet mee. Ze moeten dan terug afgeladen zijn en voortgejaagd. Die niet meer konden werden langs de weg doodgeschoten. Waarschijnlijk ook Emiel.

Als de kampen bevrijd waren kwamen de nog levenden terug met de trein, ook in Tienen. Weken is men in het station naar die treinen gaan kijken. Niets mocht baten. Hij liet een vrouw achter met vier kinderen. Zijn zielendienst had plaats te Hakendover op 26 december 1945. Hij was bijna 44 jaar.

16-Een oorlogsdrama in het veld.

Zoals u weet lieten de Duitsers de Amerikaanse en Britse vliegtuigen zo maar niet hun gang gaan. Er was een luchtafweer in Beauvechain. Wij hoorden regelmatig de slagen. Normaal ontploft een afgeschoten luchtafweergranaat in de lucht. Maar er kan altijd iets mis gaan en dan valt ze op de grond en kan dan nog altijd niet ontploffen (b.v. door niet op de punt te vallen). Zo een granaat is terecht gekomen in het veld tussen Bost en Outgaarden. Ze lag in de kant van een gracht met kort daarbij een gietijzeren rol.¹

Twee jongens van Bost gingen ravotten in 't veld. Ze vonden de granaat. Eén van de twee zegde:” *Ik ga ze wel op de wel (rol) gooien!*”

“*Niet doen, te gevaarlijk!*” zei de andere en ging lopen. De eerste gooide toch. De granaat ontplofte met een luide knal, die heb ik gehoord want ik was juist in de tuin. De eerste jongen was op slag dood. De tweede, die gaan lopen was, werd een been afgerukt en stierf een dag later. Enkele dagen later zijn ze samen begraven. Gedurende de lijkdienst, waarin onze eerwaarde Theofiel assisteerde, en tijdens de offer, hoorden we plots zeer laagvliegende vliegtuigen, gevolgd door twee zware slagen. Alle mensen waren in paniek en riepen: ” *Ai mijne man op 't vliegveld ai en och...* ” Op tijd van enkele minuten was de kerk leeg. De bommen zijn toen gevallen op het huis, juist voor de viaduct in de viaductstraat te Tienen. Een vrouw met haar kind zijn daar dood gebleven.

17-Een bewogen vroegmis te Bost.

Het was ook in de mei maand 1944. We hadden al veel angst uitgestaan. We waren altijd op onze hoede en bij het minste verdacht geluid werden de oren gespist. Dat was voor iedereen het geval zowel groot als klein.

Eerwaarde oom was een dag bij ons op de hoeve en 's anderdaags 's morgens ging hij de mis opdragen in de kerk van Bost. Ik moest mee.

Nonkel Theofiel begon aan zijn mis en ik zat zo halfweg de middenbeuk. Het was een gelezen mis, dus in de verte hoorde ik nonkel murmelen.

Maar .....tussendoor hoorde ik nog iets anders: kr...krrr ...krr en het stopte. Vijf minuten later weer krr...krr... Het angstzweet brak mij uit. Nonkel kon niets horen. Mijn keel neep dicht. Ik kromp ineen op mijn stoel en nu weeral krr...krr... en plots pang, een luide knal!

Nonkel liet zijn kelk bijna vallen en ik schreeuwde als een varken van schrik.

---

¹ Een wel of rol = landbouwwerktuig.

Nonkel wist niet wat er gaande was en kwam naar mij toe....keek rond en zegde: “*'t Is niks manneke..... 't is niks.*”

Ik zag hem ineens lachen en hij zegde tegen mij: “*De band van de koster zijne fiets is gevlogen!*”

We kalmeerden alle twee en bekwamen van onze emotie. De gebeden gingen verder en na de mis moesten we lachen met het voorval. Toen we thuis kwamen had natuurlijk iedereen plezier. De kwaliteit van de banden stond in de oorlog op een laag pitje.

Hoe die koster is thuis geraakt weet ik niet!

18-Bombardement 15 augustus 1944 – vliegveld.

Die dag waren we naar de hoogmis geweest in de paterskerk. Het was een mis voor mijn grootvader. Na de mis gingen we langs het straatje van Geet naar mijn grootmoeder op de Schipplaats. Toen we terugkeerden naar Bost, langs de vesten, verschenen de eerste jachtvliegtuigen. Vader zei nog:” *We moeten ons haasten want er gaat iets gebeuren.*”

Dit was iets over elf uur.

Half gaand en lopend gingen we naar huis. Terwijl we onze zondagse kleren uittrokken hoorden we vader roepen: “*Ze zijn al daar.*” Enkele jagers vlogen voorop, met hun vleugels heen en weer bewegend terwijl ze enkele mitrailleurssalvo's losten. We vlogen naar de abri achter het bakhuis. Intussen kwamen de viermotorige Lancasters, niet één of twee, maar tientallen!

En toen begon het, oorverdovende ontploffingen zo maar even zeventien minuten lang. Wij hebben de schrik van ons leven gehad. Naast vader en moeder en de vier kinderen zaten met ons in de abri:

Frederik Kinnaer en Octavie Stouthuyzen (onze grootouders van Wulmersum, gevlucht), Theo Kinnaer, de latere pastoor van Goetsenhoven, Frans Moens van Hakendover, varkenskoopman. We hebben toen de absolutie gekregen van nonkel Theofiel. Ik was toen 12 jaar!

Alle bommen ontploften niet. In september na de bevrijding ging onze voerman, Guillaume Vandevorst, een stuk land omploegen, een 200 m van het vliegveld. Toen het land omgeploegd was kwamen de Amerikanen met hun detectors. Ze haalden in ons land een kanjer van een bom boven. Onze man was er over gereden en de ploeg was maar een tiental cm boven de bom doorgedaan.

De Amerikanen zijn toen met machtige machines gekomen en hebben het vliegveld geëgaliseerd. Op het veld heeft vader nog vele bomkraters moeten dicht maken. Dit stuk grensde aan het vliegveld.

19-Bombardement 25 mei '44 – Gasthuis.

Wij woonden toen op het pachthof van Becquevort (nu Springer) in de Oudgaardenstraat te Bost. Onze “abri” was gemaakt in de gracht achter het bakhuis. De sirene van Tienen had gegaan en we stonden al voor de schuilplaats. Plots het geronk van motoren. Twee jagers kwamen vanuit de richting Hoegaarden, maar enkele meters boven de canadabomen zo laag,, “*Binnen*” riep vader. Ze losten hun bommen ter hoogte van het nu grote rondpunt.

Enkele seconde later gingen de slagen af. Men had de aanvalsvlucht duidelijk gepland boven de Getevallei tussen de Bosteberg en de hoogte van Overlaar, om bijna onzichtbaar te zijn.

Men gooide toen naar de spoorweg, maar het Sint-Jans Gasthuis werd getroffen. De bommen waren te ver gegaan. Het gasthuis is later verder afgebroken en verdween voorgoed. Vanop de grachtkant zagen we van thuis dat het torentje verdwenen was. Deken Rochette werd gedood.

Ik denk, in 1943, hebben er ook joden in het gasthuis gelegen. Ze waren uit de rijdende trein gesprongen op de spoorweg naar Luik. Sommigen zijn ontsnapt, de gekwetsten werden naar het gasthuis overgebracht. Ze werden streng bewaakt en later weggevoerd.

Onze nicht, Maria Demuyzer, woonde toen met haar man Henri Vangoidsenhoven in Anderlecht. Daar waren geregeld razzia's tegen de joden. Zij heeft zich toen ontfermd over een zesjarig joods

meisje gedurende vele maanden. Op zekere dag was er een razzia. De Gestapo begon op de hoek van de straat huis per huis uit te kammen. Maria kreeg nog de tijd om in reflex het meisje te verstoppert op een bed; tussen twee matrassen! Het kind mocht niet verroeren voor dat zij het zou verwittigen! De Duitsers vielen binnen, zagen over het zogezegde lege bed en verdwenen. Maria was gelukkig want ze had haar leven op spel gezet voor dat lieve kind. Na de oorlog kreeg ze daarvoor van de staat Israël, een hoge onderscheiding. Dat meisje leeft nu nog!

Wilgen sleunen. (takvrij maken)

Het was in de jaren 1937-38. Ik was maar vijf à zes jaar. Ik herinner me alles nog!

Aan de grachten en aan de Gete waren veel wilgen geplant. Het hout diende om de oven te stoken. De randen werden goed verstevigd en veel water werd weggezogen en verdampt uit de drassige weiden. Alle vier, vijf jaar werden de wilgen gesleund in de wintermaanden. Het dun hout werd in *mutsaarden* (*hetsels-houtbussels*) gebonden en in een houtmijt, kort bij het bakhuis, gestoken. Het dik hout werd gezaagd voor de kachel.

In die winter nam vader mij mee naar de Gete om van die wilgen te *sleunen*. We namen een ladder mee, een dik touw en een vlijmscherpe bijl. Ik moest het touw dragen. De wilg hing nog al fel over de Gete en vader moest voorzichtig zijn. Hij plaatste de ladder stilletjes tegen de tronk en ging naar boven een kijkje nemen. Hij wenkte me ineens en zat zijn vingers op de lippen en .....sst.....kwam hij.

Hij kwam twee sporten naar omlaag en fluisterde: “*Het bijl, het bijl!*” Ik gaf hem het bijl en hij ging heel zacht terug naar boven. Toen zag ik hem het bijl opheffen en mikken, met de snede naar boven. Zijn voeten bibberden op de ladder!

Hij sloeg! Ik hoorde niets. Hij gooide de bijl omlaag en toen een lang bruin beest met bloedende kop en met veel scherpe tanden: het was een grote bunzing! (*een fis*)

In het verleden waren deze dieren aartsvijanden van de boer want ze stalen eieren en kippen.

In de jaren vijftig zat er nog een bunzing in de schuur. Daar vonden we ook eierschalen. Toen vocht het dier tegen een Duitse herder en weerde zich door in de snuit van de hond te bijten.

Enkele dagen werd zo een dier op de binnenkoer aan de muur opgehangen of sommigen lieten het opzetten. Het waren wel vijanden van ratten en muizen. Nu zijn ze beschermd.

Van een ... heks.

Na de tweede wereldoorlog werkte op de hoeve Guillaume Vandevorst. Hij was verzot op de trekpaarden. Jomme deed me het volgende verhaal:

“*Ja jongen in Bost leefde zo een dertig jaar geleden nog een heks. Zij noemde Mezet.*

(<https://www.hakendover.be/1-20-Volksverhalen%20en%20gebruiken%20uit%20Hakendover%20Wulmersum.html>)

Haar juiste familienaam weet ik niet. In die tijd hield de kleine man veel konijnen, een welgekomen vleesbevoorrading.

Die mensen hadden voor die dieren niet altijd genoeg voedsel en dan gingen ze wel eens de klaveren stelen in het veld. Zo gebeurde het ook met Mezet. Ze trok met enkele vriendinnen, liefst onder de middag, naar een klaverveld in het Outgaardsveld, voorzien van een zak en een sikkelt. Ze begonnen te snijden en zie.... De veldwachter kwam aangereden met de fiets! “Bukken en op de knieën, hoofd tegen de grond,” zegde Mezet. Toen nam ze een paar handen vol aarde en gooide ze over haar vriendinnen. De veldwachter zag ze niet en dacht dat het molshopen waren! Al vlug zegde de mensen dat Mezet haar vriendinnen omtoverde tot molshopen.

Toen het mens oud werd en stierf, vooraan in de jaren twintig werd ze begraven als een heks, in een hoek van het kerkhof, in ongewijde grond, plaats van de verdoemden en ..... gebonden in korenstro. Dit is toen nog gebeurd te Bost!”

Jom Vandevorst was een goede arbeider en voerman. Hij had wel oude gewoonten. Zo had hij eens een grote zweer op zijn been boven de knie. Om hem te rijpen legde hij een verband met ....koeiendrek!

Toen de zweer rijp was sneed hij met het scheermes in één ruk de kop er af! Ik heb die wonde gezien! Weken heeft hij daarna gemankt!

Met een nieuwjaar kreeg hij van mijn ouders een kalf en een lap grond op de Mutsenberg die hij mocht bewerken met onze paarden. De mechanisatie kwam er aan. Jom zegde tegen pa: " *De dag dat gij een tractor koopt ben ik weg.* "

In november 1952 kocht vader een tractor en verkocht twee van de vier paarden en ...Jom vertrok.

20-De aftocht van de Duitsers.

In 1944 volgde in onze streek de ene verschrikking op de andere. Ik denk hier aan de aanhouding van nonkel Miel Moens en de vele andere, de opeenvolgende bombardementen, het drama van Meenzel-Kiezegem en de moordnacht te Tienen.

We waren het meer dan moe! Hoe blij waren we op 6 juni toen we het nieuws kregen van de landing in Normandië! Voor ons zou het nog drie maanden duren. De geallieerden rukten langzaam op. Langs de wegen trokken de Duitsers af. Ze waren gevaarlijk want ze werden op vele plaatsen aangevallen door de weerstand. Ook in onze streek was het zo. In Kumtich op de steenweg ter hoogte van Castel Pie werden de Duitsers onder vuur genomen door leden van de Franse weerstand.

Een Duits soldaat moet er gesneuveld zijn want toen ik het geval vertelde in de klas vertelde één van mijn leerlingen, Luc Vandebroek, dat er alle jaren bloemen worden neergelegd aan een es in de grachtkant door een Duitse familie. De andere Duitsers waren razend. Ze omsingelden het hotel en maakten de weerstanders af. Een ooggetuige vertelde me, dat toen men de doden vond, men zag dat de slachtoffers met een spade in het aangezicht waren gekapt.

Bij ons in Bost zagen we de Duitsers tweemaal, telkens twee man. De eerste keer, begin september, was het een vrachtwagen. Deze soldaten waren gewapend, maar kalm en beleefd. Ze vroegen eten. Vader vroeg toen aan de feldweibel om een bewijs te schrijven dat ons paard voor de vijand moest rijden. Hij deed dat onmiddellijk. Ze kregen een brood en boter, bedankten en verdwenen. Ondertussen waren de verstekelingen op de hoeve de omringende weiden en velden ingevlucht. Eén ervan, Jozef Demuizer, kwam maar niet terug opdagen. Ik moest hem gaan zoeken. Zo'n 300 m van het hof stond nog een groot stuk haver. Ik riep maar: " *Jef, Jef!* " Plots zag ik zijn hoofd in 't midden van het perceel! " *Ze zijn weg Jef!* " Was die man blij! Achteraf zei vader: " *Jullie moeten zo niet meer vluchten holderdebolder, want ge trokt de aandacht van de Duitsers!* " Dit moeten soldaten geweest zijn van de weermacht. Twee dagen later kwamen er anderen! Een motor met een zijspan reed de gril door en draaide de binnenkoer op. Een SS-man met doodshoofd op de helm sprong uit het zijspan, gewapend met een mitraillette. Hij richtte het wapen op vader en zei: " *Essen!* "

Het was erg om vader zo te zien staan, onze goede pa zei direct: " *Ja, Ja!* "

Ze moesten brood, boter, vlees en eieren hebben! We waren content het te kunnen geven! Ge voelde dat ze kwaad waren. Als ze hadden wat ze verlangden sprong de SS'er met zijn mitraillette terug in het zijspan en met korte ommezwaai en luid motorgebrul verdwenen ze. God zij dank. In de stal zaten nog drie vette varkens en vader zei: " *Ik ga direct naar de slachter, morgen dood doen!* " Zo is het 's anderdaags gebeurd. In één van de volgende namiddagen hoorde we opeens een zware ontploffing, alles trilde. Het was de brug over de Gete te Hoegaarden die in de lucht ging. De Duitsers hadden acht bommen op de brug gelegd. Alles in de omgeving was zwaar beschadigd.

We hoorden ineens zwaar motorlawaai. We liepen buiten en zagen aan de andere kant van de Gete dat er tanks aankwamen ter hoogte van de Uilevlucht (Een laag huisje dat er toen nog stond). Ze reden overal door zowel door afspanningen als door hoge hagen. Ze stelden zich op achter de haag met hun kanonnen gericht op Groot-Overlaar en de Hoegaardsesteenweg. Aan onze kant van de

Gete zaten nog runderen vader dreef ze naar ons. De wachters van de Duitsers waren toen kort bij hem en ze zegden dat ze zouden vechten tot de laatste man. Vader kwam in alle staten thuis en zegde tegen moeder: *“We kunnen hier niet blijven want de tanks gaan hier vechten, laat ons naar 't Schip gaan bij bomma.”*

's Avonds gingen we naar Bomma op de Schipplaats in Tienen. Langs een opening in de tuinmuur gingen we naar Emiel Distelmans. Die man had een huis met een sterke kelder. Daar zouden we veilig zijn. Iets voor middernacht hoorden we plots lawaai op de straat en gekras van nagels op de stenen. Het waren dus Duitsers. Plots begon men te schieten. De kogels vlogen in het huis van Emiel. We hoorden van alles vallen en dachten: *“Nu is ons laatste uur geslagen!”* Water en bloed hebben we gezweet van angst. Soms waren er zware slagen bij! Een vol uur heeft dat gevecht geduurd tegen de weerstand. De volgende morgen toen we buiten kwamen zagen we de voorgevel van Emiel helemaal overschoten en met grote gaten in, de ruiten uit en binnen had Emiel veel schade. *“We gaan terug naar Bost”* zei vader. Toen we daar terug kwamen waren de tanks verdwenen. Er was geen schot gelost en wij hadden er midden ingezet op de Schipplaats.

21-Overwinning.

Het was 9 september 1944. We wisten dat de vijand aftrok, de meesten waren lopen. Rond 10.30 u hoorden we een mitrailleurssalvo achter de Mutsenberg, richting Rommersom. *“Jongen ze zijn daar, we gaan hun tegenmoet, kom!”* riep vader. We gingen de Outgaardenstraat op, door de diepe straat. Boven op de kop, daar stonden ze, ongelofelijk en aangrijpend, een jeep met drie Amerikanen, achter een mitrailleur. De tranen blonken in vaders ogen van ontroering. De drie mannen lachten ineens en er volgden handdrukken en schouderklopjes! We konden geen Engels, maar we verstonden hen toch als ze vroegen: *“No bosch, no bosch?”* en ze wezen naar het bos in de vallei. We schudden neen. Toen kwam één Amerikaan uit de jeep, gewapend met het geweer, en liep alleen het veld af naar het bos, zonder angst.

Hij keek vlug in het bos en kwam terug. Toen deden die jongens teken dat ze honger hadden en zegden *“Chaud, Chaud!”* Ze vroegen dus warm eten. We deden teken dat we zouden terug komen. Moeder had juist kippensoep gemaakt! Als we terug bij hen kwamen hebben die mannen gesmuld. Het was dus een verkennersjeep. Ik denk dat wij de eersten geweest zijn van Bost die de Amerikanen ontmoetten. Na hun maaltijd, zwaaiden ze, draaiden rond, reden de spoorweg terug over, richting schoolhuis. We gingen tot aan de spoorweg en aan de lindebomen in de diepte stonden de eerste Amerikaanse tanks!

“Kom we gaan terug” zei vader. We gingen toen allemaal naar de Hannuitsesteenweg. De Amerikanen kwamen langs Rommersom omdat de Getebrug in Hoegaarden opgeblazen was. Ze waren Hoegaarden toch binnen gekomen langs Zétrud-Lumay, daar was de brug ongeschonden. Op de steenweg moesten we niet lang wachten op de tanks! Dat was daar een vreugde! De mensen klommen op de tanks en kusten de bevrijders. De Amerikanen gooiden met chocolade en sigaretten. We stonden toen aan het voetpad aan de hoeve van Leo Lemmens. Daar zagen we ook de eerste incidenten. Bv een vrouw die met haar paraplu een man van een tank trok. Ook waren er toen al ruzies van: *“Wat hebt ge te zeggen? Wacht maar!”* Wij zijn naar huis gegaan, blij en.....weg die Duitsers! Achteraf hebben we vernomen dat de Amerikanen met de jeep aan de kanten van Landen in een Duitse hinderlaag vielen en gesneuveld zijn.

22-Getuigenis van een ongeval.

De geallieerden hadden ons al bevrijd, maar er was nog altijd druk luchtverkeer. Ik stond thuis, juist achter de hoeve en ik keek richting de kerken van Tienen.

Ik zag ineens een tweemotorige bommenwerper over de stad vliegen. En ineens kwam er een éénmotorige jager. Die vloog haaks op de vliegroute van de bommenwerper. Ik dacht nog: *“Die vliegt daar wel achter door!”* Maar o wee! Neen, hij raakte met een korte slag de staart van de grote. Ik riep nog: *“Kom kijken!”*

Niemand hoorde mij. Ik stond aan de grond genageld van wat ik zag. De jager dook onmiddellijk loodrecht naar omlaag en sloeg met een doffe slag in achter de huizen van de Diestsesteenweg, gevolgd door een grote stofwolk en zwarte rook. De piloot, was hij alleen weet ik niet, was natuurlijk dood. Nog een geluk dat het vliegtuig niet op de huizen viel.

Het zware toestel viel niet onmiddellijk, gelukkig maar want het was met bommen geladen! De piloot liet de motoren nog draaien, maar het was onbestuurbaar geworden. Het begon horizontaal in 't rond te draaien, zoals een aardappel waar men een pluim in steekt en dan omhoog gooit om dan te zien hoe hij valt! Het toestel hing nog boven de stad toen het begon te draaien. De piloot kreeg het gelukkig tot achter de hoge gracht van de Viandra. Daar stortte het met een afschuwelijke slag neer, weer met een zwarte wolk.

Tot daar wat ik zag. De ontploffing was zo erg dat men zowel van het toestel als van de bemanning nog slechts enkele kleine stukjes terug vond. Een man die op de Roosmolen kwam helpen, Albert Ladang, vertelde me dat hij meegezocht had naar de overblijfselen, gewapend met een prikstok en een emmer met een zak in. Het grootste stuk wat hij gezien had, was een deel van een arm. In 't begin van de jaren zeventig was nog altijd een deel van de krater te zien. Later zijn de huizen gekomen van de kleine landeigendom.

Tienen is toen maar op het nippertje aan een ramp ontsnapt! Het is gebeurd in de winter van 1945, op 9 februari.

In 2008 was er een aanvullend onderzoek. We dachten altijd dat de bemanning Amerikanen waren! Niets daarvan: het waren Nederlanders. In tegenstelling wat altijd dachten (iedereen dood) zijn twee man gered met hun valscherms: de copiloot en de marconist.

Als ooggetuige werd ik door een Nederlander opgebeld. Die heeft me verteld van het gebeurde. De marconist is overleden maar de copiloot zou nog leven. Hij moest een verslag opmaken. In dat verslag stond dat het tweemotorige bommenwerpers waren die botsten. Hij zal dat gedacht hebben. De Nederlander heeft me toen gezegd om mijn verhaal nog eens te doen en hij bevestigde mij dat ik de vierde ooggetuige was die zegde dat het een bommenwerper en een jager was. Hij vroeg me nog waar de jager neergestort was en als er mogelijk nog iets van zou te vinden zijn. Ik heb hem gezegd: ergens achter de huizen van de Diestsesteenweg.

Heel waarschijnlijk zijn de brokstukken opgehaald door handelaars in oud ijzer.

Achter de Viandervallei, waar de bommenwerper viel werd de nieuwe wijk van de kleine landeigendom gebouwd. Daar zijn nu opvallend veel kankergevallen. Heeft die bommenwerper daar iets mee te maken? Wie zal het zeggen.

De ganzen van Bosschellen.

Het was in het voorjaar van 1946. Ik was dol op allerlei dieren. Dikwijls zat ik op het duivenhok en kon uren met de beestjes bezig zijn. Hetzelfde gevoel had ik voor eenden en ganzen.

Ganseieren kon men ook laten uitbroeden door een kip. Zo had vader op de markt ganseieren gevraagd aan Cesar Philips, burgemeester en pachter van Bosschellen te Hakendover. Als veertienjarige mocht ik met de fiets eieren gaan halen op die hoeve. Het had gedooid en er was veel water in de beken. Mijn weg was Bost-Wulmersum-Hakendover en daar de Sint-Truidersteenweg over, aan Storms. Vandaar liep een voetweg in noordoostelijke richting dwars door het veld naar de Hoeve Bosschelle. Aan de hoeve zwenkte het weggetje naar het noorden met links een haag, voor u de hoeve en rechts een ....gracht!

Dus men had op die plaats een scherpe bocht! Als ik door de poort aan het binnenplein kwam werd ik overvallen door een gevoel van nietigheid, ik snotneus tegenover de enorme schuur en gebouwen met er midden in de grote mesthoop. Eén van de dochters van Cesar liet me binnen. Ze wist al van mijn komst en ze was heel vriendelijk. Ik kreeg vijf ganseieren en ik moest ze niet betalen! Voorzichtig werden ze in mijn tas gelegd met hooi er tussen om ze toch maar niet te breken! *“Doe de goedendag van ons, aan uw mama en papa!” “Ja juffrouw en bedankt.”* Ik reed de hoeve terug uit, richting Hakendover, de koning te rijk! De tas hing aan het stuur en zo reed ik op het voetpad nu en dan kijkend in de gracht om te zien of er geen vissen zaten! Het was harde zuidoosten wind en daarom hoorde ik geen geluiden van het noordoosten. Ik naderde de bocht en

tik-tak, rakelings vloog mij een man per fiets voorbij, die naar Wommersom moest! Hij remde met geweld, waggelde en ....reed recht in de gracht. In die gracht krabbelde hij recht van kop tot teen vol zwarte modder. “ *Gij se godverdoeme se stoeme aap kom ie nondedju!*” Ik wist dat het mijne tijd was, de fiets op en ... koersen joeng! Nooit heb ik geweten wie die man was. Ik had zijn bel niet gehoord. Er waren geen getuigen. Wat die man thuis gaan vertellen is weet ik niet! Stel dat hij gedronken had, dan heeft zijn vrouw zijn verhaal niet geloofd! En als ik thuis kwam en vertelde dat ik was lopen gegaan werd er natuurlijk gelachen. Geen enkel ei was gebroken. Ik zette ze stilletjes onder een kloek in de schuur op een graszode(een *res*). Drie gansjes zijn eruit geboren. Eén leefde nog begin de jaren zestig en is op de Roosmolen aan zijn einde gekomen. Telkens als ik die witte gans terugzag, moest ik denken aan die Wommersomse drenkeling. Een september 1946 moest ik én duiven én ganzen achterlaten!

23-Van een trekos.

In de oorlog was het bezit van trekpaarden niet vanzelfsprekend. Denk maar aan de monsterring. Vele boeren waren hun paarden kwijt en daarom waren op vele boerderijen terug ossen om het land te bewerken. Ook wij hadden een trekos. Zo een beest was enorm sterk. Ooit moesten we aardappelen leveren bij Verbiest in de Danebroekstraat te Tienen. Vader stuurde Fons Roosen en mij er op af. De os werd ingespannen in de oude boerenwagen met ijzeren wielen en geladen met 2000 kg aardappelen. Het vertrek ging goed, we reden onze straat uit en zo de Panstraat op. Daar moesten we wachten aan de steenweg voor een auto en we stonden stil. Ik zag dat Fons schrik had! Hij moest terug in gang zetten en zei: “*Hup, Hup!*” De os probeerde maar de wagen bleef staan! De os sprong weg en weer! “*God .....godver.....ge zult toch trekken!*” Fons zowel als de os waren in alle staten! Fons draaide en wrong met de staart “*”aai....alai!”* Plots weerklonk een brabbelend gebrul en met een ruk reden we op de steenweg richting Dragonder! We waren content als we bij Verbiest kwamen. Nog contentier waren we als we in de late namiddag terug thuis waren. Na de bevrijding werd de os vet gemaakt. Vader nam toen gedeeltelijk wraak op minister Gutt op zijn manier, want het zogezegde oorlogsgeld was al ingeleverd. Als de os vet was woog hij tegen de 800 kg. Toen moest hij hem leveren in het station van Bost. Hij werd geladen in een open kolenwagen en ging richting Geldenaken! Pa had hem verkocht voor vijftigduizend francs, de waarde van een halve ha grond! Enkele maanden later kocht hij op de markt van Sint-Truiden vier veulens! Jaren later kon Eugene Preuveneers, de laatste stations bediende van Bost, er nog plezier aan beleven als deze historie werd opgerakeld. Die man kwam na zijn uren wat bijverdienen op de boerderij. Hij had het plan mee opgezet om de os te vervoeren in een kolenwagen.

24-Van stieren.

20- Fox, de stier van de Roosmolen 960 kg

Dit zijn nu nog altijd gevaarlijke dieren. Bijna alle jaren blijven er mensen dood met stieren. Vijftig, zestig jaar geleden was dat ook zo. We hadden er toen ook een van het wit-blauwe ras. Hij mocht in de zomer mee buiten bij de koeien. Zekere middag ging moeder een pas gekalfde koe uitmelken op de wei. Plots de stier voor haar!

Gelukkig had ze haar melkstoel bij en daarmee kon ze hem afweren tot aan de bareel. Vader kwam thuis van het veld en zei: *"Nu is het afgelopen, hij blijft binnen!"*

's Avonds kwam het vee binnen en de stier werd vastgebonden met twee kettingen. Vader dacht nog aan mijn ongeval. 's Anderdaags lieten ze de koeien terug buiten en de stier moest binnenblijven. Razend was hij, hij brulde vervaarlijk en stond op zijn kop voor de krib. Hij mocht alleen nog los voor de koeien te dekken. Dat ging nog goed tot op een zondag als vader en ik naar huis kwamen van de hoogmis. Daar kwam Jom Vandevorst ons mankend tegemoet: *"Hij heeft hem losgerukt en mij in de krib gesmeten, hij loopt nog los, de stal is toe!"* Jom had een koe laten dekken, wilde de stier binden, maar kreeg zijn bekomste! Wat nu gedaan? We keken in de stal en zagen dat hij een grote hoop stro had opengesmeten. Ik zei tegen onze pa: *"Laat hem doodschieten!"* vader zei: *"Hij heeft nog een stuk teugel aan de neusring, ik ga nog iets proberen!"* Onze pa had niet vlug angst. Hij nam een korte gaffel en in zijn zondagspak stapte hij recht op de stier af en zei: *"Kom jung!"* Hij pakte het stuk teugel en de stier ging gewillig mee en liet hem binden! Blijkbaar was hij afgekoeld. Enkele maanden later hadden we de stier vetgemaakt want hij was niet meer te vertrouwen. Toen hij naar het slachthuis in Tienen moest, werd hij geblinddoekt. Alleen durfde vader het niet meer aan. Hij vroeg aan Laurent Loozen (lange Loozen) om hem te helpen. Deze man heeft de stier geleid tot in het slachthuis en vader joeg hem voort. In het slachthuis rook hij het bloed.

Daar werd hij opnieuw kwaad nadat ze hem gewogen hadden. Laurent moest hem lossen. Op tijd van vijf minuten was het slachthuis leeg. Uiteindelijk heeft de politie hem toch nog moeten doodschieten!

Toen mijn ouders op de Roosmolen kwamen waren daar drie stieren. Ene hele zware van +- 950 kg, zonder horens en twee van +- 600 kg. Toen één van de twee lichte de grote plaagde vloog deze met zijn kop onder hem in, lichtte hem op en smeed hem over de afspanning, 5 draden hoog in de hangaar! Alleen de bovenste draad was over. Ik heb dat toen alleen gezien! Ge kreeg er kippenvel van!

Mijn vriend Paul Courtois vertelde me ook zo een stierenhistorie. Zijn ouders hadden toen de hoeve over het kasteel van Ast te Goetsenhoven.

De mensen zegden toen "bij Ferdinandus". Mijn grootvader Arthème Gilis, moet daar als veekoopman, regelmatig geweest zijn. De familie Courtois had ook zo een zware stier. En Paul zei: *"Nen hiële brave! 't Was just ne lemme!"* Tot hij op een dag zo kwaad werd dat men hem bijna niet meer kon benaderen.

En dan Paul? “*We moesten hem ook in ’t slachthuis zien te krijgen!*” Onze pa zegde dat hij het kon oplossen! De dag dat de stier weg moest werd de grote wagen, met wielen nog beslagen met ijzeren banden uit het wagenhuis getrokken, bespannen met twee paarden en goed volgeladen met zand.

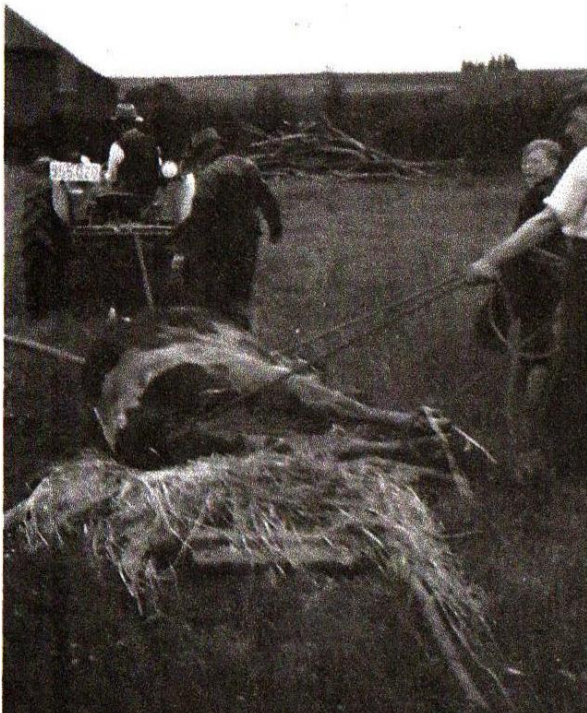
De stier kreeg men toch uit de stal, geblinddoekt. Men bond hem met kettingen vanachter aan de wagen. Toen de paarden de wagen in gang trokken vloog de stier vanachter met zijn kop onder de wagen in en hief het hele achterste met zand en al op. Dan is hij toch meegegaan.

Ondanks het gevaar waren voor veel boeren deze dieren de trots van de boerderij. Als wij een jaar of zeven waren moesten wij dikwijls meegaan met de koe naar de stier. Wij hadden een heilige schrik van zo een vreemde “vaar”. Dikwijls was hij bijna zo breed als de staldeur en wild; men moest hem niet aanporren! Dat was voor ons seksuele voorlichting zonder woorden en zonder TV. Als wij met een vaars moesten gaan werd het een heel avontuur. Bij ons was het altijd: stal naar weide en terug, zonder leiden! Als ze naar de stier moesten, werden ze dikwijls voor de eerste maal geleid. Vader is ooit meegesleurd met een karzeel, tientallen meters ver en hij .....liet niet los. Als we terugkwamen van Outgaarden moest hij ze toch lossen en dan was het drijven! Als we nog geen stier hadden gingen wij gewoonlijk naar Rowie in Outgaarden, ofwel naar Willem, Baeken of Vandermeulen in de Hoegaardenstraat.

Zoals de trots van onze grootvader, Arthème Gilis, het vee was (hij had er in 1914 honderd en vijf) zo was de trots van ons moeder de melkkoeien en van ons vader de vier trekpaarden. Wat heb ik ze daar toch aan zien werken, alle dagen! Dikwijls was het gevaarlijk. Dieren zijn van tijd onberekenbaar. Maar onze lieve pa kon soms hard zijn. Zo ging hij op zekere dag zelfs een jonge stier ringen zo ene van een 300 kg. Met twee moesten we hem vasthouden, een zeel aan de kop door de ring van de krib en trekken. Toen hij door de neus van de stier stak vlogen wij bijna tegen de krib! Toch lukte het! Want een stier zonder ring is met uw leven spelen.

25-Het vee, melkkoeien, melk.

Juist voor de oorlog hadden ze thuis, de weiden die behoorden tot de hoeve, nog niet voor zich. Mijn grootmoeder Celine Gilis-Soetaerts, huurde nog alles. In 1948 kregen mijn ouders zo’n 12 ha weide. Ze hielden gewoonlijk een 12-tal melkkoeien. De rest was jongvee, kalveren en slachtvee. Alles samen zo’n 35 stuks. Alles werd zelf gekweekt behalve de muntige koeien. Die kocht vader in ’t begin van het weideseizoen. Ze aten zich vlug vet. Gewoonlijk gingen ze naar het slachthuis na +- zes weken. In de oorlog hadden ze minder koeien; men moest anders te veel vlees leveren. Hetzelfde was ook het geval voor de melk. Men trachtte toen alles te controleren! Zo mocht men in ’t begin van de oorlog nog afromen en boteren

17-18-19 Een koe uit de gracht
getrokken te Bost +- 1955

Ik weet nog goed dat later de veldwachter zowel de afomer als het botervat (*karn*) kwam verzegelen met een loodje.

Wat nu gedaan? Men goot de melk in grote aarden teilen en men liet ze een dag staan. De vette room kwam boven. Men goot vervolgens de teil zachtjes leeg, terwijl men de duim voor de teut hield. Het dik bleef er in, het dun liep onder de duim weg! Na enkele dagen kon men toch boteren, maar hoe! De room

werd in een kroeg gegoten. Door een houten deksel stak de boterstok waarvan onderaan een ronde houten schijf was met gaten in ter grote van een geldstuk.

Dan begon het vaderwerk: Stoempen! Dat ging nog redelijk! Tot op zekere dag vader weer aan 't stoempen was. Hij maakte zich kwaad op ons en wij hoorden hem ineens:” *Godver, godver de dju!*” De room vloeide ineens tussen zijn voeten!

De kroeg kapot! Toen werden we mee gestraft. De room werd in een metalen melkkruik gegoten. Vervolgens werd ze opgehangen in een lege varkenskooi en dan...schudden mannen. Ook zo kregen we nog boter. Dat hoorde allemaal bij de stiel. In de oorlog moesten we ook dikwijls een kruikje meedragen met melk voor de familie Berquevort, een drietal liter. Als kleine jongen, aan de ene kant de boekentas en aan de andere kant de kruik. Vooral in de winter bleven de vingertjes bijna aan de kruik plakken! Ons moeder was met die melk bezig. Alles kraakte van netheid. De uiers werden schoongewreven en tijdens het melkgebeuren werd de melk tweemaal gefilterd. Dit geraakte vlug bekend in de Potterijwijk.

Velen kwamen thuis melk halen. De bakker Ausloos van de Hennenmarkt heeft jaren thuis komen room halen. We weten dat nog omdat we van tijd met die man een “*kremke*” mochten gaan eten! Moeder zegde altijd:” *Van de melk draait het huishouden!*” In de jaren vijftig gaf men premies om koeien te houden, nu geeft men premies om te slachten.

Al de kalveren werden opgehouden (*niet verkocht*). Zij kregen de afgeroomde melk, in 't begin de biesmelk. Daar zitten veel antistoffen in. De echte koestal waar zo een 22 dieren in konden werd weldra te klein. Door het in gebruik komen van de stro-pers bij het dorsen kon het winterstro allemaal in de hangar onder de lindeboom. De schuur kwam vrij. Die was ook ingericht als stal. Al het jongvee en de volle dieren konden daarheen. Al de stierkalveren werden gepitst (*verbrijzelen van de zaadleiders*). Thuis kwam daarvoor veearts Paul Lambrechts, zoon van een oud-burgemeester. Deze man was in feite een dierenvriend. Hij vertelde me dat er toen (meer dan 50 j geleden) proeven gedaan werden om de dieren te verdoven (volledig in slaap). Tot dan toe was het telkens dodelijk afgelopen. Gelukkig is dat nu voorbij.

De kalveren kregen speciaal meel om de groei te bevorderen. In april mochten de dieren buiten. Dit was voor hen altijd een hoogdag. Ze renden en sprongen dan rond, blij om verlost te zijn van de ketting. Sommige gingen met hun vier poten van de grond. Eén voor één werden ze voorzichtig gelost met tussenpozen. In de zomer was het aandoenlijk om de dieren rustig zien te grazen in de prachtige natuur van de Gete-vallei. Geen enkel schilderij kon dit weergeven want dan ontbreekt nog het geruis van de bomen, het gemaal op het gras door het vee, de zang van de vogels, het kabbelen van het water en die heerlijke geur van gras, bloemen en planten. Spijtig genoeg kende ik toen al de plannen van de afrit van de E40. Godgeklaagd was het om dit te plannen in zo een schoon gebied. In 1950 was het al gekend en het werd in 1974-1975 uitgevoerd. De koeien gaven emmers melk en de jonge ossen aten zich vet. Als de vaarzen dek rijp waren werden ze gestierd. De eerste jaren na de oorlog verkocht vader de slachtrijpe dieren rechtstreeks aan sommige beenhouwers van Tienen o.a. aan de Herbotsen en de Versin's en anderen. Die kwamen dan de dieren keuren en betasten. De koop werd gesloten, soms moeizaam en van tijd nadat de eventuele koper wegging tot op de straat en dan terugkwam. Met wederzijds geklap in de handpalmen ging men uiteindelijk akkoord, meestal per kg, soms per stuk. Later werden de dieren meegegeven in commissie met een koopman naar Anderlecht. Dat deden vader en zoon Delatin. De dieren werden dan rond 4 uur op de veewagen geladen. Dit was dikwijls een gevaarlijk moment. Vooral de dieren die geen leidsel en teugels gewoon waren stribbelden fel tegen en sloegen soms op de vlucht. We zijn ooit een dier gaan vangen in Rommersom met 6 à 7 man, gewapend met een lang karzeel. We kregen ze vastgebonden aan de zware tractor. Toen ze in de stal stond wilde ik ze laten drinken en ze stiet de emmer uit mijn handen. Als de dieren het mooiste waren, moesten ze weg.

Voor de oorlog ging mijn grootvader, Arthème Gilis, naar de veemarkten. Naast Tienen ging hij naar Sint-Truiden en Tongeren. Die mans was dan op stap met veel geld op zak want in die tijd : direct betalen. Hij moest dan naar het station in Grimde, dikwijls nog in de duisternis voor vijf uur. Het moet gebeurd zijn in de jaren twintig, rond 1925. Hij vertrok zo ook op een morgen. Toen hij ter hoogte kwam van de Getebrug aan de suikerfabriek werd hij plots langs achter aangevallen, neergeknuppeld en beroofd van al zijn geld. Zwaar aangeslagen is hij toen terug thuis gekomen, gelukkig zonder teveel erg. Als hij zijn dieren gekocht had, gewoonlijk van drie tot tien, twaalf stuks zelfs, werden ze in 't station op een veewagen geladen. Ze

kwamen dan toe in het station van Grimde. Mijn ooms en vader moesten ze daar gaan afhalen. Als kleine jongen ben ik ooit mee geweest! Er werd een ramp tegen de wagon geduwd, de deuren werden geopend. Dan kwamen de dieren los buiten! Ze werden gedreven op de steenweg! De berg van Aandoren af, over de Schipplaats, langs de Beulenstraat (Reizigerstraat) voor de paterskerk door en zo langs de Potterie naar Bost, twee man voorop en de rest achteraan. Dat kan men nu zich nog nauwelijks voorstellen. Hij verkocht zijn dieren vooral in het slachthuis van Tienen. Ze werden er voor zijn rekening geslacht en hij verkocht ze per helft of per kwartier aan de kleinere beenhouwers. Hij kon de stiel zelf ook. In zijn huis op de Schipplaats had hij een werkplaats in de kelderkamer. Deze plaats was voor ons het heilige der heiligen want daar lagen te veel scherpe messen en kapmessen.

Onze “*bomma van 't schep*”, Celine Soetaerts, moest bijna alle weken een speciale soep maken van ..... ossenstaart, de fameuze ossenstaartsoep ! Dat was een echte lekkernij. In de oorlog van 14-18 mocht grootvader dat niet meer maar .....hij deed het toch. Hij werd overgeschreven. De Duitsers vielen binnen. Onze overgrootmoeder, Hortence Sterckx, nam een voetbad. Ze kon nog juist een verse ossenstaart, die op de tafel gereed lag, onder haar rokken doen verdwijnen. De Duitsers vonden niets en dropen af. U moet niet vragen hoe er achteraf gelachen werd. De grafsteen van Hortence Sterckx bestaat nog op het kerkhof van Tienen met als ondertitel :” *Veuve de Joseph Gilis 1842-1927.*”

Het werk aan het vee.

In de winter hebben de boeren niet veel werk! Zegde men. Was dat maar waar! Het melken van de koeien bleef hetzelfde als in de zomer, in 't begin met de hand, later met een verplaatsbare machine voor twee koeien. Vooral de vaarzen leverden van tijd problemen. Ze durfden wel eens stampen. In de zomer kwamen ze alleen binnen voor te melken; in de winter bleven ze op stal. Ook het ander vee stond dan binnen. De melkkoeien werden alle dagen gemest. De overschot van het stro voor de dieren werd er na het mesten achter de dieren gelegd en dan werd er proper stro vooraan geplaatst om te eten.

Dat was alle dagen zo. Al het ander vee werd 2 maal per week verschoond. Het was allemaal handwerk. Later had vader een grote mesthaak laten maken. De mest werd op dikke rollen getrokken, de haak er in, en met het paard werd de rol op de mesthoop getrokken. Mijn twee broers Artheme en Louis hadden dikwijls de stal al gemest voor dat ze om 9 uur in 't college kwamen. Ze zaten dan nog in de Grieks-Latijnse! Vele leraars hadden daar geen flauw benul van! 's Morgens en 's avonds moesten de dieren eten krijgen: hooi, stro, meel en ..... de zo lekker ruikende pulp. Twee maal per week werd de pulp uit de silo gehaald met een kleine driewieler die kon gekipt worden het zogenaamde “*Gallioke*”. Hij werd dan in het pulpkot, naast de stal, gelost. De pulpsilo werd afgedekt met stro. Het korenstro werd tussen vier stokken gebonden; dat waren de vlaggen. Zeilen werden nog niet gebruikt. De overgebleven tijd werd doorgebracht aan het herstel van de afspanningen. Dit was vooral nieuwe palen planten en de losse prikkeldraden terug bevestigen. De drinkplaatsen aan de beken werden terug uitgezet en de toegang verhard met steenslag. Alle beken moesten onderhouden worden om het overtollige water af te voeren. Het dichtste bij de Gete waren die het diepste, zelfs meer dan 3 m. De modder moest dan op een tussenverdiep geplaatst worden. Een tweede man schoot het dan boven! De Gete moet zich in 't verleden verplaatst hebben naar haar huidige bedding en liet een drassig gebied achter ter hoogte van die hoeve. Daarom werden al die grachten gegraven. Er waren ook bronnen. Met het water van zo een bron zijn wij grootgebracht. Tussendoor kwam, de veearts nog, ook daar moest altijd iemand bij zijn. Ook de wilgen aan de grachten werden in de winter gesleund en het dun hout opgebonden tot mutsaarden (hetzels) voor ovenhout. Dikwijls moesten de hoeven van de dieren bijgewerkt worden. Alle dagen moesten de dieren drinken. Het water moest met emmers gedragen worden van aan de pomp tot aan de kribben. U ziet beste lezer: de boer had veel werk in de winter!. Vader is nooit naar vee-prijskampen willen gaan. Daar kroop te veel tijd in.

De paarden.

Zoals ik al zegde: ze waren de trots van de boeren. De Duitsers hadden in 1940 de twee beste meegenomen, twee schone merries . Een andere jonge merrie hadden ze niet vast gekregen. Die is op de hoeve gebleven tot 1950. Het dier had in de oorlogsjaren te veel moeten doen en was versleten. Heel de oorlog werd het op een speciale manier beschermd. Na de oorlog had vader veulens gekocht op de markt van Sint-Truiden. De hengstveulens moesten gecastreerd worden. In die tijd was dat een hele onderneming. Er werd een man of

zes gevraagd. Het dier kreeg wel een spuit om te kalmeren. In slaap doen kon men toen nog niet. Er werd een zeel aan één voorpoot en één achterpoot gebonden; dan kon men het veulen op zijn zijde doen vallen. Vervolgens moesten de drie mannen aan ieder achterpoot het veulen in bedwang houden terwijl de veearts zijn werk deed. Een man hield de kop op de grond. Als de ingreep gedaan was en de houten klingen bevestigd waren werd het veulen onmiddellijk opgejaagd. Enkele dagen later kwam de veearts de houten klingen af doen. Dit alles kon wel eens gevaarlijk zijn. Een vooral waar ik niet bij was gebeurde in Bost in de boomgaard. Veearts Paul Lambrechts kwam een castratie doen. Alles gebeurde zoals beschreven tot hij zijn eerste snede deed. Het veulen ging heftig te keer. Eén van de zelen brak....de poot vloog als een kanonskogel richting veearts .....alleen zijn hoed lag tien meter verder. Lijkbleek, met een nieuw zeel, heeft de man verder gewerkt. Dat castratie bij sommige dieren de enige oplossing was, bevestigt het volgende verhaal.

De dag dat vader me ging aangeven in de Katholieke Normaalschool, augustus 1946, zei hij: *“Ge moet maar terug uw best doen en nu ..... gaan we naar lange Remy naar een veulen zien!”* Die man woonde in de draai van de oude Leuvensestraat. Het veulen was om te stelen, mooi bruin, hengst, zoon van een volbloed.

Vader kon er niet aan weerstaan. Hij kocht het. 's Anderendaags bracht Remy het, met de moeder. Het veulen groeide uit tot een prachtige bruine draver met zwarte manen en een lange staart, maar .....hengst! Op zijn tweede jaar stond hij mee in de pikbinder naast een merrie en een ander paard, op de Mutsenberg. We namen het vieruurtje en de paarden konden rusten. Maar Bijou (zo noemde de hengst)....was alles behalve moe! Plots stond hij, met al zijn getuig, op zijn achterste poten en wilde op de merrie naast hem. Hij had zijn band vooraan over getrokken. Vader wilde hem vangen en vloog er op af. Intussen was het paard zijn trekijzer uitgevallen en stond het helemaal los! Ineens sloeg hij op de vlucht, razend! Hoe harder hij liep, hoe vlugger sloeg het trekijzer (een vlaai) op zijn poten. Onder de Mutsenberg waren banen gepikt rond het stuk van bijna drie ha. Hij deed de hele omtrek van het stuk; kwam terug de Mutsenberg op, vloog de Outgaardenstraat in, passeerde een vrouw met kinderkoets en eindigde als een bliksem in de stal. Alles bijeen nog goed afgelopen.

Dit was het eerste vergrijp van de hengst. Een paar maanden later wilde vader met hem naar zijn vriend en graanhandelaar Henri Tirion te Goetsenhoven. Bijou werd reglementair ingespannen in het *“kèrke”*, een tweewiel-karretje met zitbank, een voetplank en een laadruimte voor +-500 kg graan. Toen ze vertrokken was het karretje leeg. Ze draaiden in Bost de Hannuisteseeweg op. Ter hoogte van het klooster werden ze voorbij gestoken door een rijdende Amerikaanse lichte vrachtwagen. Het paard verschrikt zich en zet het op een loop, harder en harder. Vader kon hem niet houden. Boven aan het vliegveld kreeg hij hem toch de Tiensestraat in. En Bijou raasde maar voort tot boven in Goetsenhoven. Daar de eerste straat links in, de berg af. Onder aan de berg was het links of rechts! Niks daarvan. Bijou rechtdoor en sprong aan de overzijde met *het kèrke* en onze vader over de haag. Daar bleef hij steken. Onze pa gleed uit op zijn achterpoten. Dit was om dood te blijven! Toen gebeurde een klein mirakel. In die tuin was juist een man aan .....’t kakken. Met zijn broek in één hand, greep hij met de andere hand Bijou met de toom. Als het paard afgekoeld was en zijn boodschappen gedaan waren zijn ze normaal terug naar Bost gereden. Ik weet niet als het langs de steenweg was of langs het veld. Toen vader thuis kwam zegde hij: *“Zijn vonnis is geveld: snijden!”*

Dit is ook gebeurd. Bijou is achteraf een heel goed paard geworden.

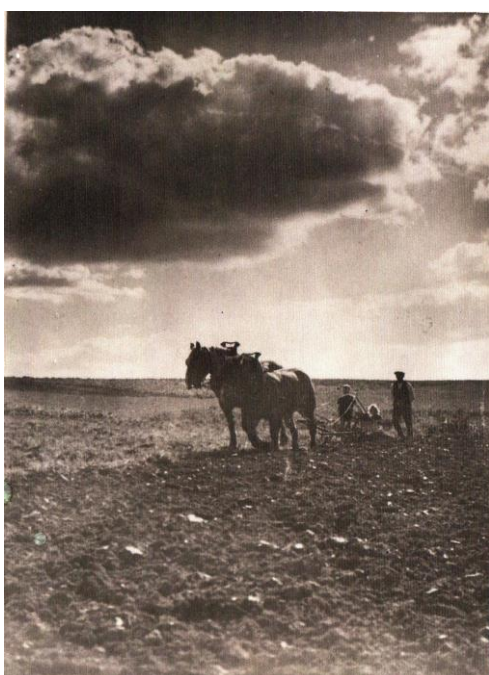
Vader ging er zelfs de jonge bieten mee schoffelen met de schoffelmachine, wat een heel secuur werk was. Ook zware trekpaarden konden op de vlucht slaan. Zo was hij op een dag aardappelen gaan leveren bij Verbiest in de Danebroekstraat. Het was nog een wagen met ijzeren wielbeslag.

De paarden stonden rustig stil, richting Broekstraat. Vader werd binnen betaald en plots ..... de paarden weg, volle galop richting Broekstraat, daar naar de Grote Markt en dan met een grote zwaai de Peperstaat in. Daar was het een kloeke burger die de toom greep en de paarden tot staan bracht.

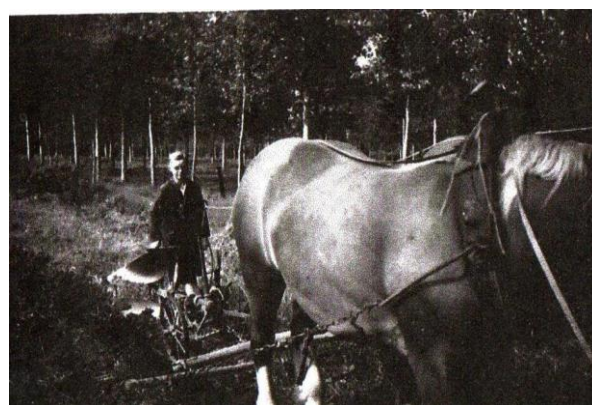
Wie weet leeft de man nog. Dankbaar zijn we nog steeds aan die twee mensen want ze hebben een ramp voorkomen.

Bijou van hiervoor heeft zijn eigen in de stal ook eens bijna opgehangen. 's Nachts hoorde ik gebonk in de paardenstal. Ik ging vader wekken. Toen we in de stal kwamen zagen we hem hangen met zijn achterste poot in de ketting van zijn halsband. Hij had zich waarschijnlijk willen krabben.

Vader is de krib ingegaan en heeft met een hamer zijn ketting over geklopt. Toen viel het paard met zijn kop op de grond, gereed om dood te gaan. 't Was een taaie. Hij is er terug bovenop gekomen na een tijd van manken. Wij hebben thuis nooit paardenvlees gegeten uit eerbied voor .....het paard.

40} September 1939 - plagen op de Berg
 41} met zw. Nestor en Arthème
 paard van Arthème → de oudste Jeanne } in 1940 mee
 Nestor → Fannie } genomen door
 de Duitsers

28-Nesto, stroppen in de reute

25-Louis K -stroppen

Het opleeren.(africhten)

Alle paarden bij ons waren opgeleerd door vader behalve de Duitse. Ze werden thuis gekweekt of als veulen gekocht op de markten. Veulens die altijd mee in en uit liepen met de merrie waren op zich zelf al half wild.

De andere werden wild doordat ze op de weiden werden gezet en er maanden verbleven zonder de stal te zien. Als de tijd gekomen was om ze in toom te krijgen werd iedereen ingeschakeld. Ze werden naar de hoeve gedreven met behulp van karzelen en een groot paard. Van tijd ontsnapten ze toch nog en kon men terug naar het andere uiteinde van de wei. Die lopers sloegen dan hun achterste poten uit om ons uit te lachen. Na dikwijls meer dan een uur kregen we ze dan eindelijk op de binnenkoer, de *mesthof* noemde ze dat toen. Dan ging alles dicht: de ijzeren hekkens en alle deuren van schuur en stallen! Het circus kon beginnen. Onze pa deed dan zijn klompen aan. Hij wapende zich met een stoffen toom. Wij moesten proberen het veulen mee in een hoek te krijgen aan de gril. Dat lukte zo maar niet. Het veulen deed veel toeren van de mesthof tot dat het bijna niet meer kon en zijn flanken heen en weer joegen. Eindelijk stond het stil en vader probeerde zachtjes met de toom.

Dan vloog het dikwijls achteruit en ... terug weg. Van tijd kwam de stok eraan te pas. Na tientallen minuten lukte het toch, het had de toom aan. Aan de toom was de teugel van +- 2 m. Een beetje gerust. Dan moest het veulen willen gaan, gehouden aan de toom. Het maakte plots de gekste sprongen. Het zat zich op zijn achterste poten. Vader loste niet. De stok deed weer zijn werk. Het veulen week achteruit en bleef staan. Vader liet de teugels lossen en liet het dier voor hem op gaan; dan in cirkels. Het veulen gaf zich gewonnen, het wist wie de baas was en vader had geen klompen meer. De volgende dagen moest het veulen mee. Dit alles gebeurde gewoonlijk na de oogst als het veld in stoppelen lag. Het werd vastgemaakt aan het buitenste paard. Het moest nog niet trekken, alleen maar meegaan. Bij het draaien op het veld draafde het in kleine pasjes mee rond. Het was vooral in de *schelppeg* (*schelp-eg*) dat de leerpaarden dan gingen. Als het jonge paard zo enkele weken had mee gehuppeld moest het in de strengen leren gaan. Het kreeg de verste opening van de *kem* (verdeling op de twee of drievlaai). Hard trekken moest het nog niet. Zo werd het verder opgeleid, altijd een tikje werk bij. Later leerde het dan gaan op de dubbele leidsels (guide). Het was pas een volleerd paard als het kon werken op één leidsel of lijn: het kordeel.

Dan kreeg het de naam van kordeelpaard. Aan dat paard werden de andere vastgemaakt met de toom aan het gareel maar ook nog met een lijn van aan de toom tot op het trekijzer van het kordeelpaard. De jongens leerden met het paard rijden vanaf 9 à 10 jaar. Er werd hun geleerd hun angst voor grote dieren te bedwingen. Soms werden ze overmoedig en moesten ze het gelag betalen, zoals uw dienaar (hoger beschreven). Op 14-15 jaar moesten we het paard leren optuigen in de stal. Als het paard zijn oren in de nek zat, wisten we dat we moesten oppassen. Juist voor de oorlog hadden we een donker-voskleurige merrie. Van tijd wilde die geen stap vooruit. Zo hadden vader en ik eens plaats genomen op het "galiokke", een kleine driewieler. De achterste spon was eruit. Vader zei "Hup". De oude Jeanne begon te trippelen en van links naar rechts te dansen. "Alle, nonde...." Het paard sprong plots vooruit en gaf een ruk aan 't galiokke, dat opsloeg en we lagen alle twee in de modder onder de lindeboom.

De smid.

Deze man was zeer belangrijk voor de boer. De paarden werden door hem beslagen en allerlei materiaal werd door hem hersteld en vervaardigd. Een zeer belangrijke zaak was natuurlijk het beslaan van de paarden. Dit was voor hem een kwestie van eer. Meer dan eens moest ik van vader met een paard naar de smid zelfs op zeer jeugdige leeftijd. Zo stuurde hij mij op mijn +- tiende jaar naar Goetsenhoven bij smid Harry. Pa begon de paarden aaneen te maken op de mesthof. Ik was niet op mijn gemak. Op het kordeelpaard zat een gareel. "Hier op!" zei pa. Schrijbeens moest ik op het paard gaan zitten. "Houd u maar vast aan het gareel en nu hup!" Met drie paarden moest ik langs het veld naar Goetsenhoven. Ik reed de Outgaardenstraat op, ik moest de spoorweg over en zo langs het schoolhuis en de veldstraten, over Ast naar Goetsenhoven. Toen ik langs het kasteel, op de Tiensestraat kwam werd ik achter na gekeken. Even verder stond de smid te kijken en hij vroeg: "Zijt gij daarmee alleen?" "Ja smid!" en ik hoor het antwoord nog altijd: "Uwe pa is helemaal zot geworden!" Als de drie paarden beslagen waren vertrok ik terug langs juffrouw Zoetmans, het kasteel, het pachthof van Ferdinandus en zo terug naar Bost. De smid maakt ook trekijzers. Ik heb thuis nog een ijzeren "drie-vlaai". Ze hangt naast de haard in de living. Er hebben in het bietenseizoen daar ooit vier paarden aan getrokken..

Harry, de smid, durfde zich ook wagen aan experimenten. Zo vroeg onze pa hem om punten te maken op de maaibalk. Dit had als doel de droge erwten op te tillen voor ze werden afgemaaid. Harry heeft dat toen klaargespeeld. Alle jaren werden de ploegmessen door hem geslepen. Kettingen werden hersteld, gaffels en rieken gemaakt, allerhande messen en krabbers geslepen, in 't kort: een duivel-doet-al, onmisbaar voor de boerderij. Ik ga nu nog altijd naar een smid in Bunsbeek, Eduard Vandermeulen. Dat is één van de laatste smeden in onze streek. Als je hem iets vraagt ben je geholpen. Vele smeden sterven van hun longen door allerlei metaaldampen. Zo is het gegaan met Harry en de twee smeden van Kuntich, de gebroeders Courant en vele anderen. Nadat de paarden bijna verdwenen waren zijn vele smeden overgegaan tot het verkoop van tractoren. Aan al die machines is er regelmatig werk. Zo gaat het beroep toch nog voort. Het zijn mensen die dagelijks creatief zijn met hoofd en handen, en die van ons allen een grote waardering verdienen.

Eduard Vandermeulen overleed in augustus 2009, twee maanden nadat hij, op mijn aanwijzen, een totaal nieuw zaagtoestel aaneen laste.

26-Het gevaar van de Gete en de grachten.

In tijden van oorlog diende de Gete dikwijls als verdediging. Samen met de Mene gaf ze het water voor de stadsgrachten van Tienen. Er is in 't verleden zeker veel voor haar gevochten en de bruggen zijn in 1940 en 1944 nog opgeblazen. In 1939-1940 had men de Getevallei in Utsenaken en de Linters onder water gezet. In Bost heb ik tweemaal gezien dat de Gete alle weilanden onder water deed lopen rond 1945.

't Was bij een plotse dooi na veel sneeuwdagen. Toen alles ondergelopen was vvoor het 's nachts opnieuw. Alles was één grote ijsvlakte. Later liep het water er onder uit en dan liepen wij er over terwijl het ijs met veel gekraak naar beneden ging. André Genoe heeft toen zelfs op dat overstromingswater gevaren in ..... een afgedankte vleeskuip. Onze speelkameraad van toen is nog altijd gezond en wel. Nu overleden.

't Was ons ten strengste verboden om aan de Gete te spelen. Het was te gevaarlijk. Als een rund in de Gete sukkelde en het wilde langs de hoge kant omhoog ,krabbelde het, viel telkens in de modder van de rivier terug, tot dat het totaal uitgeput was.

Dan stierf het ter plaatse, gestikt in de modder of verdrongen. Dat heb ik een paar keer gezien. Er waren ook draaikolken in de Gete waar het diep was. In 1945, met een dooi, is er een knaapje van 7 jaar van de Getebrug onder de spoorweg, afgegleden. Twee dagen later vond men het lijkje aan de Roosmolen terug. Ook de grachten hadden hun gevaren. Vooral aan de drinkplaatsen in de zomer. De zware koebeesten gingen altijd maar verder om te drinken. Zo ver tot ze over hun knieën in de modder zakte. Dan begon het getrek, juist zoals aan de Gete. Het dier bleef uiteindelijk uitgeput steken. In 1938 stak er zo een melkkoe vast. Vader had het op tijd gezien. Hij legde een ketting rond de koe, achter de voorpoten. Met twee paarden trok hij haar los.

In 1953 stak er weer een koe in een gracht. Die werd boven getrokken met de eerste tractor maar ze was er erg aan toe. Ze moest naar het slachthuis en ze werd afgekeurd. Enkele dagen later stond ze op het menu van de leeuwen van een circus op de Grote markt.

Van de koopman kregen we niets, maar hij had ze aan de man gebracht. Achteraf was het ....ruzie, spijtig genoeg.

In de grachten maakten wij kleine dammen met graszoden (ressen). Dan stroopten wij ons broek zo hoog mogelijk op en gingen het water in gewapend met bokalen en afgedankte zeven (zijgen) . We schepten en schepten. We raapten de stekelbaarsjes uit de zeven en zetten ze in de bokalen. Plots riep dan iemand:” Een biest.” Gewoonlijk was dat dan een watertor of een waterschorpioen met en lange naald aan haar achterste, soms ook bloedzuigers. Dan vlogen wij allemaal de gracht uit van schrik. We gingen dan toch trots naar huis met onze vangst in de bokaal. Vel dagen kijkplezier hadden we van de diertjes. Soms was er ook een salamander bij.

Het varken slachten.

Voor ons, als kinderen, was dit altijd een vreselijke ervaring.

Zo herinner ik mij een slachting van voor de oorlog. Ik moet rond de vijf jaar geweest zijn. Toen werd het varken nog gekeeld. Dit is het varken onverdoofd doden. Het dier werd dan vastgehouden met zelen: één rond de snuit, één aan een achterpoot. Het varken werd omver getrokken en men stak het tussen de twee

voorpoten richting hart. Daarbij ging het arme dier ontzettend te keer: een uur ver kon men het horen schreeuwen. Dit duurde minuten lang. Als kind vluchtten wij naar de slaapkamer, stopten onze oren dicht, kropen onder het bed van angst en wachtten zo tot we geen lawaai meer hoorden. Sommige huisslachters van nu doen dat nog met als enige uitleg: het varken moet goed spartelen dan is al dat bloed eruit. Dit zou zeker niet meer mogen en men zou de slachters moeten verplichten steeds een slachtpistool bij de hand te hebben. Nadat het varken dood was gingen we naar beneden en we volgden de slachter in al zijn handelingen. Eerst werd het varken gebrand met bundels korenstro die men de één na de ander aanstak. Het varken was dan helemaal zwart geworden. Dan werd het gekrabd met speciale krabmesses, terwijl tussendoor iemand water goot, zo kwamen de gekrabde plaatsen bloot. Op 't laatste lag het varken er hagelwit bij. Het werd dan opnieuw korenstro gelegd, gereed om te openen. Toen zei de slachter: " *Wie 't gat kust krijgt de blaas!*"

In die tijd gebeurde de opening langs de rug terwijl het varken op de buik lag. Eerst gingen de poten er af en dan de kop met het groot mes en het kapmes. Dan ging de slachter schrijlings over het varken staan, mikte goed met het mes en sneed dan één lange diepe snede van in de nek tot aan de staart.

Vervolgens nam hij het kapmes en kapte in dezelfde snede de hele ruggenwervel in twee. Het varken ging open als een boek. Alle organen en ingewanden kon je nu zien. Ze werden één voor één uitgenomen en gekuist. Toen hij aan de nieren kwam zei de slachter: " *En hier de blaas!*" Hij sneed ze heel voorzichtig uit, liet ze leeglopen en nam dan een strootje. Door de blaasopening en met het strootje werd de blaas opgeblazen en met een koordje afgebonden. Het was zo dik als een voetbal. Vervolgens werd de blaas opgehangen om te laten drogen. Als alle ingewanden verwijderd waren, werd het varken grondig gewassen en vervolgens door gesneden in twee helften. Iedere helft werd dan op een koele plaats opgehangen of op proper korenstro gelegd tot 's anderdaags. Dan zou het gezouten worden.

Dat het slecht was voor de kinderen om een slachting bij te wonen zoals hierboven hoef ik niet te zeggen. Ik weet nog dat ik de volgende nacht droomde dat ze vader vastgrepen en keelden. Later hadden ze een slachtbijl met een kleine ronde kop. Het varken werd dan geslagen tussen de ogen, dan leed het veel minder. De dag na de slachting, 's morgens vroeg, kwam de slachter terug. Vader moest zorgen voor een propere vleeskuip.

Er kwam ook een zak zout en veel peper aan te pas. De twee helften van het varken werd de één na de ander op tafel gelegd en helemaal in stukken gesneden en gehakt. Men had dan koteletten of gebrad, spek, hesp en ribbetjes. Het zoete keelspek kon men 's middags al proeven. Vooral het spek en de hesp ging de vleeskuip in en werd heel nauwkeurig ingewreven met zout en peper vooral in de holttes van het vlees. Als het vlees in de kuip was, werd er nog een extra zoutlaag opgedaan. Na dagen vermengde het zout zich met het vleesnat, zo ontstond de pekel.

Weer een dag later of 's namiddag al begon het ander werk. Moeder kookte een halve kop, de andere helft ging mee in de kuip. Dit was voor de geperste kop met daarin de tong. Die kregen we nooit te pakken. Van het opgevangen bloed, stukjes lang, een stuk van de lever, kleiner vleesstukjes enz..... werden de lekkere pensen gemaakt. Dat werd vooraf gegaan door een twee uren malen met de vleesmolen en het kuisen van de darmen; daarin werd het worsten- en pensenvlees gedaan. In een grote waterketel worden de pensen gekookt. Rond de boerderij hing dan die aangename kooklucht die u deed watertanden.

Onze eerste slachter was Viktor Jossart, den dooi, noemde de mensen hem (komt waarschijnlijk van doder). Toen hij ouderdom begon te krijgen kwam hij nog eens een varken slachten. Ik was zo'n 18 jaar. Onder onze twee moesten wij de klus klaren. "Jongen" zegde Viktor, " Gij moet slagen! Ik ben niet zeker meer!" Ik was alles behalve op mijn gemak; het varken woog zo'n 120 kg. Hij wees me de juiste plaats en hield het varken met de kop. De ronde bijl kop deed het, met één welgemikte slag ging het varken door de knieën.

De tweede slachter die we hadden was Fons Poleunis. Hij is ook nog dikwijls gekomen. Toen ik in de Normalschool op internaat was, liet moeder mij zo eens een kommetje leverpastei brengen. 's Avonds, op mijn chambrette, kon ik er niet vanaf blijven. Tot op 't laatste toe was alles opgegeten. Ik sliep goed. Maar de volgende morgen in de mis ging het mis. Er verschenen zwarte indigestie-strepen voor mijn ogen en .....toen wist ik niets meer! Ik werd wakker toen ze me met mijn hand tegen de wijwaterbak stieten achteraan in de kapel. Veertien dagen later was er op het avondmenu.....leverpastei voorzien. Ik durfde er niet aan beginnen en ik liet mijn stuk liggen. De bewaker kreeg het in 't oog. " *Van wie is dat?*" " *Van mij meneer!*" Hij wees dat ik het moest nemen. Ik nam het sneetje leverpastei en liet het op mijn bord liggen.

En de bewaker wandelde..... kwam terug rond, keek plots naar mijn bord ..... kreeg alle kleuren..... en schreeuwde de refter wakker: “*Buiten!*” ’t Is de enige keer in mijn leven dat ik ergens buiten vloog.

Gewoonlijk werden de grootouders uitgenodigd: bomma van ’t schip en peter en meter van Wulmersum. Ook de zoon en priester Theofiel was er bij. Ons moeder sloofde zich dan uit om alles klaar te krijgen want ze konden allemaal goed eten. Koffie en zelfgebakken taarten en toeten sloten de maaltijd af. En dan werd er gekaart tot laat in de nacht en was er vreugde. De vrouwen deden een babbeltje. Onze peter volgde het spel leunend op zijn stok. Achteraf kwamen nonkel Hector Gilis en tante Mina Weenen met hun kinderen. Als in de kleine Spanuit het varken geslacht was mochten wij terug gaan. We gingen dan van het Groot Spanuit door een voetweg naar de steenweg, daar over. Aan de andere zijde namen we terug de voetweg en zo naar het Klein Spanuit naar nonkel Hector. Zijn kinderen Simone, Gaby en Louis zagen ons graag komen want ze wisten dat er altijd plezier was. Onze nonkel zei altijd:” Eet nog maar een stukje, menne joeng!” ’t Was overal zo niet. En wij konden natuurlijk gaffelen. Als we volwassen waren kwam Simone hare vrijer daar nog bij, Juul Vandermolen. Deze mensen zijn spijtig genoeg allebei overleden, Juul nu in 2003. Samen met zijn broer Hubert hadden zij de HouthandelVandermolen te Hoegaarden, gesticht door hun vader Robert.

Bij een andere gelegenheid was priester Kinnaer ook bij ons aan ’t tafel. Moeder bediende hem altijd eerst. Er was een ruit stuk geraakt en nog niet hersteld. Achter die opening zat de kat! Zij zag al dat lekkers en likkebaardde. En moeder zette een groot stuk vlees op nonkel zijn bord. Die wou er al aan beginnen! De kat sprong door de ruit als een bliksem op tafel, knapte het stuk vlees van nonkel Fille en hup, hup, als een weerlicht terug buiten.

We krolden ineen van het lachen. Er was geen generaal die een veldslag beter kon voorbereiden! Het moest juist bij hem zijn.

Bij ons thuis werden in die tijd niet veel varkens gehouden; alleen enkele zeugen en enkele voor de slacht. In de zomer liet onze pa de zeugen buiten. Dan gebeurde het dikwijls dat ze de graszoden begonnen om te woelen voor de regenwormen! “ *’t Zal vlug gedaan zijn*”, zei vader. Hij wapende zich dan met een teugel, een speciale tang en ringen met twee scherpe uiteinden. Hij ging de kooi in en deed de teugel rond de snuit van de zeug. Deze begon te trekken en te schreeuwen. Hoe meer ze trok, hoe beter! Hij hield ze dan met één hand. Wij moesten de tang met de ring er in aangeven. Hij mikte en kneep. De zeug ging nogal te keer! Zij kreeg zo een ring links en rechts. Dan was het woelen gedaan.

Een beer hadden we niet. Als er een zeug loops (preustig) was werd gebeld voor een beer. Gewoonlijk was dat Jean Maes van Oplinter. Als hij de koer op reed, zagen we het speeksel al uit de berenkop lopen. Ik denk dat die er al veel plezier op voorhand aan beleefde. Vroeger dreven we de zeugen naar Rommersom, bij Sol! “*Ja*” zei onze vriend Paul Courtois en we gingen daar ook en graag, want daar was zo een schoon zwart madammeke!

Bomen, bos, bronnen

Toen ik vijf zes jaar was stonden rond alle weiden dikke canada-populieren. Het hout was toen zeker duur en vooral dan in de oorlog. De grootvader van notaris Jaak Springer, de heer Becquevort, was landbouwingenieur. Deze man moet heel het weideland ingedeeld hebben en grachten gegraven. De oversteekplaatsen werden in aarde gemaakt met buizen in gietijzer. Op sommige plaatsen staken eiken kassen in de grond om het water door te laten. Langs de meeste grachten werden dus canada’s geplant, op sommige plaatsen wilgen.

In de oorlog werd een rij bomen gekapt langs de Outgaardenstraat. We konden daar van dichtbij de werkzaamheden volgen. Eerst werd een groot gat gegraven rond de boom. De wortels die men tegenkwam werden afgekapt en op een hoop geworpen. Ook dat ging niet verloren. Twee mannen deden dat gewapend met grote zware bijlen, schoppen en zelfs houwelen en de grote trekzaag. Als men aan de grote wortelstam kwam, hakte men grote spaanders af met de bijlen. Dat was uitstekend brandhout. Men zat dan +_ 70 cm in de grond en meer!

Als er genoeg inkeping was gemaakt aan de valkant en als er genoeg ruimte was kon men de trekzaag gebruiken. Uren werkte men aan zo’n boom. Ik denk als men er drie uit kreeg op een dag dat het goed was. Als de boom met veel gekraak viel en met een geweldige slag, daverde de boerderij. Sommige takken vlogen dan terug omhoog. Gewoonlijk werkten de mannen voor de spaanders en het takkenhout en per boom. Soms werden de koppen verkocht, in massa of per stuk. Vele mensen hadden dit graag want de

kolen waren duur. De stammen werden in 2 of drie stukken gezaagd en met de paarden bijeen gevoerd, waar de vrachtwagen kon laden op een droge plaats. Nu zijn er natuurlijk de motorzagen en allerlei machines. De paarden gebruikt men nu nog.

Er waren twee bossen in de Dullaert: de grote van +- 1.5 ha en de wissenbos langs de Gete met al haar kronkels. Voor ons, vooral dan in de winter, een gedroomde ravottenplaats. In de zomer konden we er niet in want dan stonden de netels 1.5 m. In de wissenbos kwam Frans de mandenmaker uit de Panstraat hele bussels wissen halen. Als moeder het niet wist gingen wij stoppen vissen in de Gete, die kwamen van de Brouwerij van Hoegaarden. Wij sneden ons daar stokken om soldaat te spelen of om bogen te maken en pijlen. Wij gebruikten ook wissen om papieren ballons te maken. Dit was het werk van dikke Arthème, Arthème Briké van Grimde, onze kozijn, later getrouwd met Mariette Vollon, dochter van de burgemeester van Bost. Hij kon daar uren mee bezig zijn: plooiën, binden met koord en plakken met aardappelbloem of het wit van ei. De evenwichtstaart was van opgerolde papiertjes in een lange sliert gebonden. En dan kwam de dag van de vlucht. Ik moest de ballon vasthouden, tegenwind in. Arthème liep dan en schreeuwde "Los". De ballon ging de lucht in en onze kozijn liet meer koord af. Tot boven de suikerfabriek vlogen ze. Maar dan dikwijls, krak, de koord brak en de ballon waggelde naar omlaag verloren.

Arthème Briké was de zoon van Henri en NN. Gilis, zuster van ons moeder. Zij werd bijna 90 jaar.

Arthème had de gave van het tekenen en later schilderde hij. Portretten in houtskool deed hij graag. Een andere nicht, Celina Gilis, dochter van Jozef, had die aanleg ook.

De bossen hadden op ons een speciale aantrekkingskracht. Er groeiden niet alleen bomen maar vooral in het voorjaar vond men er bosanemonen, sleutelbloemen, dotterbloemen en in de grachten de lis. De bomen werden vooral in de winter gekapt. Ze werden in de winter niet hersleept omdat het bos dan te nat was. In een droger periode in het voorjaar of in de zomer kwam men dit werk doen. Gewoonlijk kwam dan Jef Moriau met zijn paarden. Die dieren sleurden die zware stammen tot aan de boerderij, 200 meter verder, met lange kettingen. Er ontstond dan een lang sleepspoor door de weiden, dikwijls met modder!

De paarden dampten en de voerman zweette van het schreeuwen en van het in 't oog houden van de weg en weer beweging van de bomen op de oneffenheden. 't Was een hels werk.

Na het verwijderen van de bomen werd direct nieuw plantsoen geplant want na zo een grote kuis lag het bos er bij als een verwoesting. De grote weide " *de lage reute* " van 6 ha werd door de familie Hannoteau in 1946 bebost. Dit was voor onze ouders wel een aderlating, want op zo een weide kon men toch 18 runderen houden. Als 14 jarige moesten we de koeien gaan hoeden tussen de jonge bomen en goed toezien dat ze er niet aankwamen. Een jaar later wilde vader dat niet meer. Zowel aan de voet van de Bostenberg als aan de voet van de Outgaardenstraat, waren bronnen, ze leverden water aan de boerderij. Langs leidingen in gietijzer vloeiende het naar een vergaarbak kort bij het pachthof, en zo naar de pomp.

Achteraan het bos was ook een bron. Daar was een muur gemetst. De overloop ging naar de grote gemetste drinkbak. Een andere overloop liet het water in een vijver lopen, begroeid met veel riet. Halfweg de reute was nog een bron. Daarvan had men het water geleid naar een grote arduinen drinkbak. Nadat die weide bos werd, heeft vader die bak naar de boerderij gesleept met de paarden. Hij heeft dan gediend als paarde krib en staat er nu nog.

Pas in 1946 werd het pachthof aangesloten op het waternet.

In 1942 hadden we pas elektriciteit. Tot in het vierde leerjaar hebben we ons huiswerk gemaakt met een petroleumlamp, de befaamde *quinquet*.

Ook achter het pachthof, in de vroegere boomgaard, is er nu nog altijd een bron. De ondernemers van de werken aan de afrit van de E40 hebben de grote afvoerbuis onder die weg door, niet diep genoeg gelegd. Het gevolg is dat bijna alle grachten de helft vol water blijven staan.

Gelukkig is er nu een nieuwe riolering gelegd en komt het afvalwater van al die nieuwe huizen niet meer in de grachten. Met een beetje hulp van de mensen kan de natuur zich herstellen.

De dorsmolen.

De rogge heeft men tot lang na de oorlog met de dorsvlegel gedorst. Dat stro moest schoon gaaf blijven en werd dan ook na het dorsen zorgvuldig in kleine bussels gebonden.

Daarom ook vindt men in de grote graanschuren geen verharde vloer; op stenen kon men niet slaan. Het graan werd gezuiverd in de wanmolen. De eerste dorsmachine werd aangedreven door het paard. Het dier

moest in een cirkel lopen en trok de drijfdissel. Door overbrenging met stangen en kamwielen werd de dorsmolen aangedreven. Dit was al een gevaarlijk werktuig.

Een van de directeurs van "La Citrique Belge" had zo op de ouderlijke hoeve, als jongeling, zijn been verloren.

In de jaren twintig kwam de stoommachine die de molen aandreef met een lange riem. Dat waren de eerste dorsondernemers! Vader vertelde me dat "het vuurmachien" en de dorsmolen van de ene boerderij naar de andere werd getrokken met drie paarden. Alles werd dan opgesteld. 's Morgens vroeg, om 5 u moest er iemand beginnen met stoken om voldoende stoom te hebben rond 8 u. De boerenmensen gingen toen mekaar helpen tot de laatste schuur van het dorp was uitgedorst.

30-De Dorsmolen te Bost. Buitenkan thangaar en aan de achterkant de stro-mijt

Enkele jaren later kwamen de zware dorstractoren. Ook zij deden de molen draaien met een lange riem. Een grote vooruitgang was de stopers die achteraan op de molen werd gemonteerd. Nog later kwam dan de afzonderlijke stro-pers, die op vier aparte wielen stond en aangedreven werd door een groot vliegwiel van de dorsmolen. Als zo een machine in gang werd gezet, wat heel langzaam moest gebeuren, stond iedereen in bewondering voor een meesterwerk van techniek.

De eerste stro-pers werkte met koorden, de grote pers met draad. De pers maakte stropakken van meer dan 50 kg. Men won daarbij veel ruimte in de hangars. Deze pakken werden op de rug gedragen en direct gestapeld. In 't begin hielpen de boerenfamilies elkaar, dan kwamen de echte dorsondernemers. Zij brachten volk mee, gewoonlijk 9 à 10 man. Het waren dikwijls mensen van rond Aarschot en Rillaar. Ik weet nog dat ze werkten per zak. In Bost werd er gewoonlijk 2 dagen gedorst, in Wulmurse 1 dag en later op de Roosmolen 3 dagen.

Het dorsen gebeurde ofwel in september, ofwel na de bietenoogst in december. De komst van de dorsmolen was altijd iets speciaals. Als ik op het pensioonaat was heb ik het dikwijls moeten missen. Zij arriveerden dan, alles aan mekaar, getrokken door de zware tractor. De mannen met hun zakken, waarin hun klederen zaten want ze bleven 's nachts slapen in het stro. Ons moeder moest al die mensen 2 of 3 dagen eten geven. Ze had wel hulp van Maria Broos of van Maria Demuyzer maar het bleef een zware opdracht. Ze moest alles samen koken voor 17 à 20 mensen. "Vierke" zo noemde de mensen haar deed haar best. Ze kookte een enorme ketel tomatensoep met een stuk van 't varken in. Dan volgde gewoonlijk stoemp van rode kool met spek en pap als dessert

Smullen dat die mensen deden, en wij, tussen hen in ook. Onze lieve ma kreeg alle lof toegezwaaid van die jongens. Op vele plaatsen was het zo niet en ze maakten dan dikwijls hun beklag. De mannen die aan de zakken stonden, moesten voor iedere zak van honderd kg die ze wegdroegen, een streepje trekken verticaal. Iedere vijfde zak een schuine streep daardoor. Zo kon men vlug per 5 tellen!

Een dorsploeg zag er als volgtuit:

- a- De baas-mecanicien
- b- Twee of drie mannen aan de zakken; hing af van de stokkeer plaats
- c- Twee of drie in de tas om bij te smijten
- d- Twee op de molen:

- i. Één om klaar te leggen en
  - ii. Één om los te snijden en te voederen
- e- Twee of drie man aan de pers.

Buiten het dorstseizoen moest de boer zelf volk vinden. Zo werd er soms gedorst op het veld. Wij hebben zo eens erwten gedorst voor de lindenboom in Bost. De droge erwten werden van aan de oppers aangevoerd met wagens tot aan de dorsmolen. Dan werden ze gegaffeld op de molen. De man die moest voederen was te beklagen want vele erwten vlogen op de dorsmolen terug naar buiten. Hij moest een goede bril hebben. Een week later kwamen al die weggevlogen erwten uit

't Was dan één groen tapijt.

Tussen twee wagens in werd er al eens gezeverd; jonge mannen ondereen, u kent dat. Wij hadden toen nog wilgen-klompen aan. Plots gleed er een klomp de molen in. Een oorverdovend lawaai. De klomp vloog terug buiten, meters hoog. Hij viel loodrecht naar beneden, terug de molen in. Weer dat hels lawaai. Hij vloog terug buiten en toen kon iemand hem wegslaan met een gaffel. De trommel was niet beschadigd en de klomp .....ook niet.

Het geronk van zo een dorsmolen kon men van ver horen. Bij iedere schoof die in de trommel ging, maakte de machine een zwaarder gezoem. Bij een te dikke schoof of bij een natte hoorde men meer een slag. Het stro huppelde de schudders naar achter de pers in, terwijl het graan door de ziften naar de zakken ging. De zware tractor maakte een geronk dat langzaam stiller of luider ging naargelang de kracht die hij moest leveren. Alles bewoog: de grote riem, de grote pers-arm, schudders en allerlei latten, assen, riemen en vliegwielen. Als het een natte zomer was geweest of bij gevallen graan was het juist of de schuur in brand stond van het stof.

Dan kwamen die mensen daaruit als negers, men zag nog alleen het wit van hun ogen.

Per dag dorste men zo een dikke 200 zakken van 100 kg. Die zakken moesten allemaal weggedragen worden. De drager nam de toegebonden zak met de krop, de andere man de twee onderste uiteinden. Een, twee en met een zwaai kwam de zak terecht op de nek van de drager. Ook moesten de zakken gewogen worden, nadat ze van de molen waren afgenomen. Dit was zeer zwaar werk. De drager moest ofwel een wagen op, ofwel langs een trap of ladder naar de zolder. Deze dingen moesten flink in orde zijn. Ooit is het gebeurd dat een zware man met een zak op zijn nek door een vermolmde trap viel. Nooit heeft hij nog gegaan. Deze werken waren altijd gevaarlijk. Landbouwer Rummens van Breisem gleed zo uit op graankorrels boven in de schuur. Hij was ook verlamd voor de rest van zijn leven. Een jongeling van het dorpsplein in Kuntich, ...Merckx liep langs de draaiende dorsmachine en werd gegrepen door een riem. Hij verloor daarbij een arm.

Op het einde van de tas, tegen de grond dus zaten altijd muizen en ratten. Vader vertelde me, al lachend, wat zijn broer, Jozef Kinnaer(de Witte) overkomen was. Een dikke rat, die niet meer wist waarheen, schoot aan zijn broekspijn in. Gebrul van de Witte, getier van de anderen. Hij heeft dat beest moeten doodknijpen door zijn broek heen op zijn dijbeen. Dit is gebeurd in de grote schuur te Wulmersum vooraan de jaren 20. In de jaren '50 kwam de maaidorser en al het voorgaande was geschiedenis.

Mijten.

Zelden werd er ongedorsen graan, buiten, in mijten gestoken. Dat gebeurde alleen als de schuren en hangars vol staken. Anders was het met het gedorst stro. Zo lang als er geen grote pakken pers was, werd het stro met de kleine pers in schoven gebonden met twee koorden. Dat ging dikwijls in mijten die soms afgedekt werden met vlaggen van korenstro (vlag in die betekenis, komt niet voor in Van Dale). Tot na de oorlog heeft dat geduurd. De schoven werden van aan de machine van man tot man doorgegeven met een gaffel tot in de mijt aan de *tasser*. Dikwijls zat men eerst stokken op de grond. Daarop begon men. “*Recht hé!*” riep vader. De tasser moest wikken en wegen. ’t Was een secuur werk. Alle lagen moesten sluitend op mekaar liggen. Op een drie tal meter, soms nog meer, begon men in te trekken (smaller gaan) in dakvorm. De tasser liet dan een smal gat voor de bijsmijter. Die kreeg het soms zwaar te verduren. Zo ontstond er ook dikwijls ruzie! “*Smet ni teige mich jung!*” “*Ich kan ni annester!*” . Een beetje later :” *Ni teige mich nondegue!*” “*Ge kunt men kl..... kussen!*” Gevolgd door en wind. “*Wacht tot ich af koum!*”. Geen tien minuten later viel “*Boerre*” August Permantier aan. Ze dreigden elkaar met de gaffel (tweetand). Het was Eugene Preuveneers, schoonzoon van August, die de twee uit mekaar kon halen. In de oorlog kon men in zo’n mijt ook schuilplaatsen bouwen.

Zo stond er in Bost in zo’n mijt een kalf aan de grachtzijde. Als men in de winter een mijt opende was dat voor ons een speelplaats. We bouwden op een paar stokken schuine hutten en speelden cowboy en indiaan. En vogels dat aan zo’n mijt zaten, vooral geelgorzen, merels, vinken en mussen, eksters en kraaien. Binnen in zaten veel muizen en ratten. Egels hielden er hun winterslaap en dan ook de rovers van kleine kippen en eieren, vijand nummer één van de boer: de bunzings. De mensen zegden “*Fissen.*”

Toen er al stropakken waren, werd de achterste schuurpoort dicht gestapeld voor de koude wind. Na de winter werden ze weggenomen. “’t Was een ideale plaats voor bunzings. Bij het wegnemen van de laatste pakken ging een fis springen. De Mechelse scheper er achter. Hij greep de bunzing, maar hij beet de hond in de snuit en hij moest het lossen. Het dier scheerde weg onder een oude bascule. Daar werd het tussen twee rieden gevangen en kreeg het de genadeslag.

In zo een strohut van ons, vonden we eens ijzeren eieren (dachten we) “*Vader, kom eens kijken.*” Onze pa kwam gelukkig mee. Hij liet een vloek! “*Dat is van de witte brigade!*” Het was inderdaad zo, het waren handgranaten. ’s Anderendaags waren ze weg. ’t Was nog goed afgelopen.

Aan het stro was ook kaf. Het werd apart op een hoop geblazen, ideaal om van op een tas in te springen. Als de dorsmolen weg was: lag er een grote hoop onder zijn buik met klein kaf met daarin: kleine stukjes graan en veel zaadjes van allerlei planten. Het werd, vooral met een late dors, op een vijftig meter achter het pacht Hof op een hoop gegoten.. En dan..... maakte vader een zift van 2.5 m zijde. Een stok met een koord tot in de stal hield de zift aan één kant omhoog. Als er genoeg onder zat... roef! De val viel met enkele stenen aan. Zo ving hij eens zes patrijzen en ook eens een kleine mand bosduiven. Wat een tijd was dat, zestig jaar geleden.

Het bakhuis en August Parmentier

In het bakhuis was August de baas. Hij legde de *hetsels* klaar voor de oven te stoken. Het was ook de plaats waar hij het stooft hout kapte voor moeder. Dat kwam uit de houtmijt kort bij. De oven stoken was een kunst. Gewoonlijk stookte men 4 à 5 hetsels op, eer de oven warm was. De gloeiende houtskool werd dan op een hoopje gestoten in de oven. Daarna kon men de broden in de oven schieten, ofwel in een pan, ofwel op steen(de deegbol zonder pan in de oven) met de broodschoep. Tijdens het stoken roerde Gust altijd in de oven met een lang ijzer, het ovenijzer.. De oven werd dan afgesloten met een ijzeren plaat voor+- 2 u. In Bost stond het bakhuis kort aan een gracht. Men kon dus gemakkelijk op het dak kruipen tot aan de schouw. Op zekere bakdag hadden we een aanslag beraamd op stokende Gust! Hij begon de oven te stoken. Wij staken drie graszoden (ressen) uit in de gracht. Ik kroop tot aan de schouw en legde er enkele stokken op. Mijn broers gaven mij de ressen aan. Alles ging goed! Toen we de laatste res geplaatst hadden, vlug van het dak af en ons wegsteken achter de haag. Het duurde dan maar een minuut meer of we kregen waar voor de inspanning.

We hoorden plots gevloek en getier. De rook kwam plots langs de deur uit samen met hoestende Gust. “*Vièrke, Vièrke, kom eens zien wat is dat?*” Enkele minuten later wisten ze wel wat het was! We kregen geen straf.

Als het brood uit de oven kwam rook de hele omgeving aangenaam. Vooral het brood op stenen stak onze ogen uit. Daar waren grote minder gebakken plekken op en ... met de vinger kon je daar onder de korst graven. In de oorlog was er thuis een Waalse familie Poncelet. Zij bakten soms na ons. Ze smeerden hun pannen in uit een botervlootje. Ons Arthèmeke vond niet beter dan in dat vlootje te pissen! Na een inbraakpoging bleef August Permantier lange tijd op een zetel slapen onder het venster, gewapend met een kleine gaffel. “*De eerste die nog komt rammelen, zal weten aan welke prijs,*” zei Gust. Gust leefde mee met al wat in het huishouden gebeurde. ’s Avonds maakte moeder hem dikwijls stoemp met spek en boterhammen. Wij gingen dan dikwijls naast hem zitten en we aten zolang als hij, een hap stoemp en een stukje spek. Dat kinderen van tijd echte plaaggeesten kunnen zijn bewijst het volgende feit. Het was juist na de oorlog. Er stond een kamer leeg. Mijn ouders hadden daar enkele kassen appels gezet. Sommige begonnen te bederven en waren smijt-klaar. August Parmentier droeg na het middageten de afval van het eten naar de hond, op een bord. Wij hadden mekaar uitgedaagd met “*Ei ge dijt dat ni!*” We trokken het venster open en ik moest de eerste werpen. We hoorden gestommel en de achterdeur ging open, bovenaan de ijzeren trap. Ik zag een arm en een bord. Eén trede ging Gust de trap af en .....ik mikte met een rotte appel....gooide en trof juist de kant van het bord. Het vloog omhoog uit zijn handen en spatte met veel gekletter uit elkaar op de ijzeren trap en de kasseien! “*Vièrke, Vièrke, kom nu eens zien, wat is dat allemaal!*” De hond kwam alles oplikken en wij zaten ons te verkneukelen. “*’t Is maar een teljoor Gust, ’t niks*”, zei ons ma. Pas lange tijd daarna durfden wij het vertellen. Bij al onze feesten was Gust er bij en als hij ons zag in ons kostuumpjes bij de communiefeesten kon hij zijn tranen niet bedwingen van geluk. Gust Parmentier was een pijproker. Hij kreeg daarvan een gezwel op zijn tong. Hij lag met naalden in zijn tong in Leuven. Daar is hij gestorven. Wij denken nu nog altijd dankbaar aan hem terug.

27-De mutsenberg.

Gedurende eeuwen draagt die plaats al deze naam. Alfons Wauters vermeldt hem in één adem met “Dullaert” in 1405, het “Schotse Pachthof” en de “Bostsche Vroente” (weiden langs de Gete) aan de Mutzeberch in 1340. Ook een “Lazerije” onder de Mutsenberch in 1669. Langs de Mutsenberg aan de zuidkant, liep ook een spoorlijn Tienen-Namen. Op die plaats is de trein in de oorlog ook overvallen. De Mutsenberg is een uitloper van de Bostenberg. In 1457 zou het toebehoord hebben aan Thierré de Butheem. Zijn hoogste punt is +- 57.5 m terwijl de Bostenberg opklimt tot 62.5 m. De Gete vloeit daar op +- 45 m en bij het uitvloeien van de stad, in Utsenaken nog slechts op 35 m. Op 5.5 km een verval van 10 m. Buiten de villa van Maurits Thiry was de Mutsenberg ook eigendom van de familie Becquevort-Springer. Hij werd dan door mijn ouders ook mee bewerkt zoals de andere gronden van de Dullaert-hoeve. Deze Mutsenberg stond niet in de gratie bij onze vader-landbouwer. Dit land was in de lengte doorsneden door een strook van een soort wei bestaande uit losse stenen, heel waarschijnlijk opgehoogd door stenen opgeraapt van het veld, boven en onder deze rug. Het was het bovenste van de muts. Waren het de resten van een verdedigingsmuur? Wie zal het zeggen. Een paar doorsteken zou klaarheid brengen. De ondergrond was zand met nog veel klei stenen. Alle werktuigen werden hier gemarteld, zowel de ploeg en de eg als de pik, de pikbinder en later de maaidorser. Immers een vrij kleine steen kon de ploegmessen doen ombuigen of stukken uit de messen doen springen.

Nooit heeft vader daar tarwe of suikerbieten willen zetten, en het mest was voor de goede gronden.

Gewoonlijk stonden op de twee helften ook twee verschillende vruchten, ofwel rogge ofwel haver, soms zomergerst.

Het waren twee hellingen waar men zeer voorzichtig moest zijn zowel met de paarden als met de tractor. Vooral bij het binnenhalen van de oogst konden de wagens vlug gaan overhellen. Bij de minste ruk konden ze dan omkantelen en dan was de ellende niet te overzien. In de oorlog hebben de werklieden van de Cotalla-papierfabriek van Drogenbos eens aardappelen gezet op de zuidkant. Dit was door toedoen van nonkel Jozef Gilis, die daar toen werkleider was.

Als de rogge op de Mutsenberg rijp was, zo’n +- 1 ha, trokken ze met twee of drie pikkers en ook twee of drie binders naar de berg. Met hauwen van de pik zo’n 2.5 m ver, kapte men de graanhalmen tegen de grond af. Vervolgens rolde men het graan op tegen het been met behulp van de pikhaak. Dan had men een geleg! Alle geleggen werden in dezelfde richting gelegd. Twee geleggen werden achteraf bijeen gezet en samengebonden door de binders tot een schoof, met een strooien band. Deze banden werden op voorhand gereed gemaakt op de hoeve en in bussels gebonden. Als kinderen van zes, zeven jaar moesten we mee.

Wij moesten de banden klaar leggen. Soms, als de mensen dorst kregen, moesten wij terug naar de hoeve om drank te halen. Het kon koffie zijn, maar ook bier.

Onze lieve mama, tapte dan een bierpot vol uit een vat.

Dan moesten wij terug, langs de diepe straat, naar de Mutsenberg, soms ook daar nog een tas met boterhammen bij. En wee uw biljetjes als je van tijd maar met een halve pot aan kwam. Later als we slungels waren gaf moeder eens boterhammen mee voor drie! Een was ver van het veld. Twee begonnen te eten en ik weet het nog, ze aten alles op en Arthème moest op zijn kin kloppen. Als vader een vat bier moest steken, sloeg hij de stop in het vat met de houten kraan. Bij te grote druk vloog het bier in alle richtingen. Wij moesten dan springen!!!!

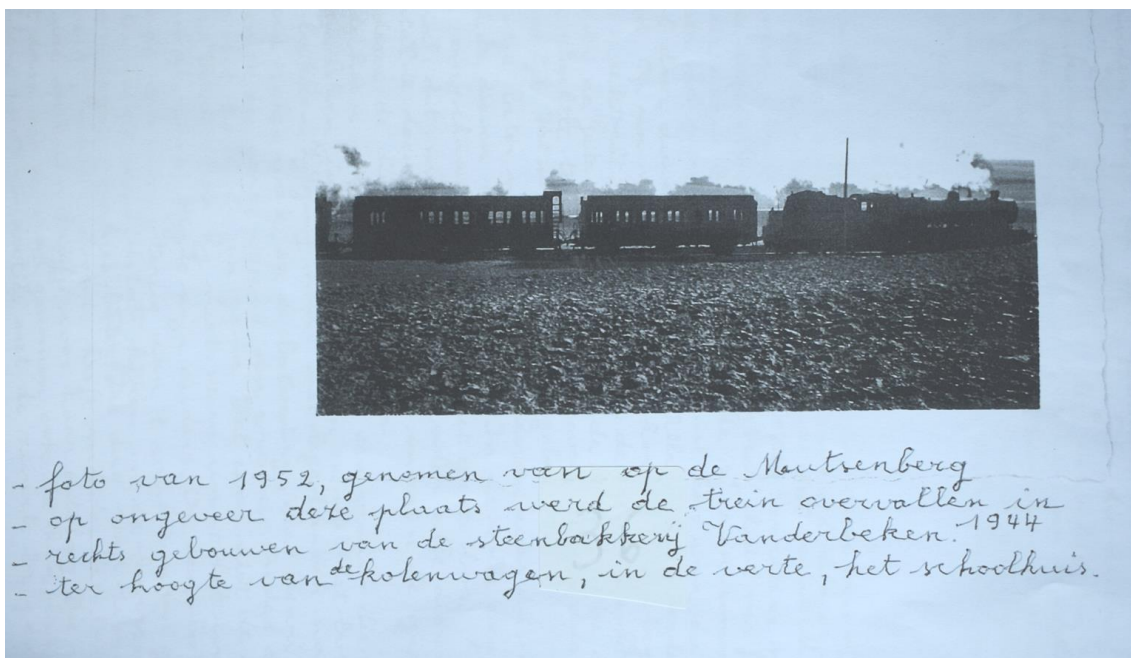
Tegen de avond hielden de pikkers op. Al de schoven werden nu in mandels geplaatst, vier in 't midden en twee aan weerskanten. De wind kon dan in de schoven spelen. Onder de aren aan de bovenkant werd één grote band rond de mandel gezet, dit was tegen het omwaaien. Toch viel het nog voor dat bij een onweer veel mandels omver werden geblazen. De volgende dag was het dan: "*Kom mannen, we gaan hermandelen!*" Met lamme benen gingen we dan terug naar het veld, want we wisten wat ons te wachten stond!

Toen mijn grootouders de Mutsenberg in gebruik namen, stonden hier en daar nog boompjes, overschot van een slechte beplanting. Ik weet bij ondervinding dat jonge boompjes moeten in 't oog gehouden worden en vooral bij langdurige droog weer ook moeten begoten worden. Dit was daar duidelijk niet gebeurd. De boompjes zijn gewoon uitgedroogd op die zanderige heuvel. Zand is op de zuiderflank van de Mutsenberg ook gedolven want daar was een grote hap uit de berg. Ook het graan kon daar getroffen worden door de droogte en dan was het maar klein.

Vanaf de Mutsenberg kon je de kerk van Goetsenhoven zien en ook de spoorlijn met de ijzeren brug.

Dikwijls kwam een omnibus-treintje met slechts twee wagons voorbij. Het was nog een stoomlocomotief.

Wij noemden het "*het trotinetteke.*" Wat was dit mooi geweest als men het nu nog had, bv tussen Jodoigne en Tienen. Foto hierbij.

Deze biervaten werden gebracht door een man van de brouwerij van Hoegaarden, met een bierwagen bespannen met twee paarden. Collega Albert Guilluy, ere schoolhoofd aan de gemeentelijke school te Hoegaarden, vervaardigde, handig als hij is, een model op schaal van zo een bierwagen, in hout. Prachtig is dat.

28-Driekoningen.

't Was in de jaren juist na de oorlog, '45-'46! We hadden plannen gesmeed om driekoningen gaan te zingen. Wij met ons drieën en Gaby Gilis ging ook mee. Op het pachthof werden allerlei kleren gepast. Onze gezichten werden met van alles ingesmeerd want het moest ludiek zijn. Een ster werd op een lange stok genageld, een oude emmer was de trom. Wie, wat moest dragen weet ik zo juist niet meer. Ik moest de zwarte spelen en de zak dragen. De bedoeling was eerlijk: we hadden het voornemen gemaakt bloem te gaan vragen aan de andere boeren voor de arme kinderen. Om mijn gezicht zwart te krijgen hadden de anderen het ingesmeerd met .... blink. We waren klaar nu en we vertrokken met geklop op de emmer en al giechelend en lachend. Wij kwamen zo bij de eerste boer, de familie Dedecker in de Grote Spanuit. We zongen een zongen. Marie Dedecker kwam open doen en we mochten direct binnen. *“Marie we zingen voor bloem voor de arme kinderen, als ge iets wilt geven a.u.b.”*

“Mà mène joeng wà zeg gelle toch brave kinjeren, ich goan ze direct hoàle!” Marie ging naar achter en ik zegde tegen de anderen: *“Gaby en Arthème en Louike, mè gezicht begint te pitsen.”* Marie kwam terug met een dik zakske bloem! *“Iece mèn kinjeren doë koene ze al een toerke mè voets!”* *“Merci Marie en we zingen nog een lieke!”* Daar kwamen Driekoningen met ène ster..... zij kwamen ....enz..... Zo gingen we buiten. In het voetpad tussen Ambroos (Hoeve Leonard) en Dedecker stopten we. Mijn gezicht begon nu zo hard te jeuken en te pitsen dat ik maar één zaak wilde, die blink er af. We gaan naar nonkel Hector en tante Mina! Daar werd er natuurlijk weer gelachen. Tante Mina maakte een zeepsopke en wreef mijn gezicht proper. Het ging gelukkig goed af. En nu?

“Welle zèn muè en welle èmme toch bloem en welle zèn niet rèk!” En tante Mina kreeg een goddelijke inval: *“Welle goàn koeke bakken!”* De arm kinderen waren ineens wij zelf. Tante Mina bakte de hele namiddag pannenkoeken geholpen door onze twee nichten Simone en Gaby. En wij maar smullen 's Avonds gingen we pas naar huis. Het was donker, maar dat heeft de pret niet bedorven. Marie Dedecker heeft dat nooit geweten.

De kerstdagen en nieuwjaar die dan al voorbij waren schepten alle jaren een speciale sfeer. Tussen die twee feesten in nam onze brave moeder ons mee naar de verschillende kerken van dorp en stad om de kerststallen te bekijken. Telkens zagen we het kersttafereel op een andere manier uitgebeeld met andere kleren, andere dieren, een andere stal. Het maakte alle jaren een diepe indruk op ons. U weet wel, Felix Timmermans zag het met mensen van bij ons ..... waar de sterre bleef stille staan. Een indrukwekkend tafereel gezien door de ogen van een grote meneer.

29-De jacht en het wild.

Na de oogst kwam de eigenaar met familie en kennissen op jacht. Ik spreek nu weer van de jaren dertig, voor de oorlog.

Er waren drijvers met honden en met lange stokken en natuurlijk de jagers zelf, rijkelijk uitgedost met leren laarzen en blinkende riemen, meestal met een groene hoed en een pluim op hun kop. Ze droegen hun geweren op hun schouders met een riem. Hun lendenriem stak vol patronen. Men trok dan in groep de weide in.

Men vertrok gewoonlijk met de jacht kort aan de Bellecommolen om het ontsnapte wild op eigen bodem te houden. Zo ging men langs de Gete naar de grote sluis aan de Hoegaardse poort. Dan keerde men terug en kwamen de weiden met de vele grachten aan de beurt. Dan deed men de bossen om te eindigen met de Mutsenberg en de Bostenberg. Dikwijls deed men dat in verschillende dagen. Toen zat er veel wild. Vader moest dan een varkenshok ter beschikking stellen. 's Avonds lag die kooi dan vol hazen, fazanten, konijnen en patrijzen. Wij konden die

zien liggen en dat was alles! Wild en jacht was het bezit van de rijken en stropers werden in die tijd zwaar gestraft. Des te min zorgde onze pa er wel voor dat er thuis iets verloren liep in de pan. Guillaume Vandevorst had geen geweer nodig. Als hij een haas zag liggen liep hij met een stok op zijn schouder op de haas af, juist langs hem door, maakte een grote draai voorbij de haas en liep dan terug, rakelings langs langoor en .... sloeg toe.

Bijna altijd raak! Het hoogtepunt van vangst zonder geweer was in de oogst met de pikbinder. Dan werd het stuk graan altijd kleiner. Het wild schoof telkens mee op. De laatste stroken werd er geklopt en gestoken en gevangen met de blote hand. Juist na de oorlog hadden wij land aan het vliegveld in Goetsenhoven. Vandaar zijn we ooit thuisgekomen met een hele zak konijnen. Later kwamen sommige jachtopzieners kijken in de oogst. Veel bezwaren hadden we niet, het wild werd vet op ons kosten.

In de winter werd er op schootsafstand dikwijls een voederplaats gemaakt achter de hoeve en vader durfde dan wel eens schieten.

Bij het pas gezaaide wintergraan kon het wild dikwijls veel kwaad doen. Tijdens de oorlog werd er niet gejaagd. Het wapenbezit was verboden. Dan werden andere methoden gebruikt om toch maar aan dat wild te geraken. Dan kwamen totale vreemden opdagen, gewoonlijk zondags. Zij hadden windhonden bij. Zonder toelating trokken ze door de weiden. Ze joegen de hazen en konijnen op. Dan volgde een koers op leven en dood. Ze vlogen overal door: onder de draden, door het riet en het water van de grachten, over hoogten en laagtes, door de hagen en dikwijls de straat over naar het veld op de Bostenberg. Dan begon de haas af te geven. Eerst liep hij in zig-zag om aan de muil van de hazewind te ontsnappen. Deze sprong telkens met grote sprongen mee heen en weer. Dan zagen we het haasje draaien, eerst in grote cirkels, dan kleiner en kleiner totdat de hond het greep. Er klonk dan een afschuwelijk geschreeuw van angst. Na een paar beten was het afgelopen. Dit hebben we meermaals gezien. De fazanten werden 's nachts gevangen. Die sliepen in de lage struiken. Met een lamp ging men er heen. Dikwijls werden ze afgestoken met een lange priem op een stok gebonden. Het wild heeft de stropers altijd aangetrokken. 's Nachts ontstonden dan gevechten tussen opzieners en stropers die zelfs een paar maal dodelijk zijn afgelopen.

30-De teelten

a- De weiden

Ze namen een bijzonder plaats in als onderdeel van het bedrijf. In Bost hadden we zo een 12-tal ha, op de Roosmolen kwamen daar nog een 23 ha bij. Wie denkt dat aan weiden weinig werk was vergist zich. In de zomer moest het gras kort gehouden worden voor de kwaliteit. In het huurcontract van Bost was vermeld dat de weiden nooit mochten gehooid worden. Ik vermoed dat het was om de lange, harde grassen te kunnen weren. In de oorlog waren er minder runderen en vader moest hooien. De eigenaars protesteerden per brief; deze bestaat nog.

In de weiden moesten in die tijd de onkruiden met de hand worden uitgestoken of gemaaid: netels en distels, de ossenkoppen (stijf gras dat in een dikke bundel uitschiet, oneetbaar), en alle hoog-opschietend onkruid. Er is nog een foto van Guillaume Vandevorst en Eugène Pruveneers die het werk deden. De melkkoeien kwamen eerst op een perceel. Dan kwamen de vetossen. Tenslotte graasden de paarden de rest weg. Dikwijls werd de weide dan gesleept om vooral de molshopen, de koeienvlaaien en alle oneffenheden weg te werken. Als het daarop regende was de weide na enkele dagen één groen tapijt. Verder moest de afspanning regelmatig worden gecontroleerd. Ook de grachten en drinkplaatsen moesten regelmatig worden uitgezet met een haak met platte en brede tanden. In de winter werden de rotte palen vervangen en de draden terug bevestigd en hersteld.

Bijna alle weiden hadden een speciale naam verwijzend naar hun gebruik of vroegere eigenaar: zoals:

de boomgaard, de schapenweide, de pandjes (de vele grachten die er in waren), de Geetpand, Carlens-weide, de weide achter de hof, de paardenwei (tussen de twee bossen en de bovenste en onderste reute(10ha). Alles samen een 35 ha.

29-Arthème, Nestor en Louis, met de schapen 1941

26-De 4 paarden in de Geetpand

Op de Roosmolen waren andere namen:

De weide achter het pachthof, de koersweide (paardenkoers), de hengst wei, de mestbak (daar werd de slachtafval van het slachthuis gedumpt), de Viandra-wei, de betonwei en ten slotte Broekberg.

27-De weide achter het pachthof te Bost

15- 16-

Paardenkoers op de Roosmolen

Vele weiden betekenden vele dieren, ook in de winter . Zoals hoger beschreven: veel werk! Al die dieren moesten flink in 't oog gehouden worden. In Bost stonden in de winter +- 35 dieren op stal, later op de Roosmolen waren het 105 stuks. Ik zeg dit nu maar het is al 40 – 50 jaar geleden, zonder mechanisatie. Soms gebeurde het in de zomer, als het water laag stond in

de Gete, dat er dieren over de Gete gingen. We moesten dan naar de andere kant. Ze werden dan, door de Gete, gejaagd naar hun weide. Van de 35 ha weide in Bost hadden mijn ooms Louis en Hector Gilis ook hun deel. In de zomer was het heerlijk om door de weiden te wandelen en langs de Gete. Ook daar zijn er foto's van. Men kan zo het verschil zien met nu en wat al die wegen hebben verwoest.

Suikerbieten

De teelt van de bieten die in de 19de eeuw op gang kwam, was een bron van inkomsten voor de landbouwers maar ook voor de werknemers. In de jaren vijftig werkten in het bietenseizoen meer dan 2000 mensen in de suikerfabriek. Nooit heeft iemand de som gemaakt van de werkers op het veld. In de regio Hageland-Haspengouw moeten het in alle geval vele duizenden mensen geweest zijn. Het was en is nog altijd een weldaad voor onze streek. Het veld voor de suikerbieten kreeg een voorkeursbehandeling. In het najaar kreeg deze grond al het mest van de boerderij. Het mest uitrijden was een speciaal werk. Op de hoeve was het mest dumpingplaats voor alles. Het ging van de gewone mest naar nageboorten, slachtafval tot zelfs dode kalveren. Na enkele weken was het helemaal verteerd. De mesthoop lag toen al buiten de hoeve, achter de poort. Tot 1949 lag de mest op de binnenkoer met daaronder de grote rechthoekige aalput. Ik heb die nog zien maken. Het welfsel staat op vier gemetste palen. Het was veel hygiënischer en gemakkelijker met de mest buiten de hoeve.

Bij het laden van de mest werd er dan wel eens een oogje gepitst als een vreemde helper aan een verdachte plaats kwam. In die tijd gebeurde nog alles met de riek en met staande kar. Als het veld ver was zelfs met drie karren: één aan de hoop, één onderweg en één op het veld, dit met twee gespannen van ieder twee paarden. De wagens werden geladen tegen één span.

Langs de open kant werd de mest afgetrokken op hoopjes.

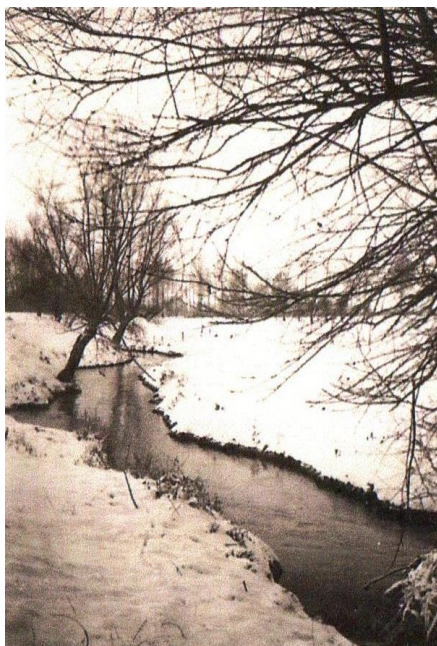
's Anderendaags was het mest breken met drie vier man. Eugène Preuveneers was daar op een dag ook bij kort aan het bos. Hij zag ineens een fazantenstaart uit een mesthoopje steken. Hij ging er voorzichtig naartoe, plaatste zijn riek er op en riep dan "*Ik heb hem!*" Algemeen gelach van de anderen. Ze hadden Eugène een dode fazant laten pakken.

De mest werd dan ondiep ondergeploegd (gestropt). Bij het verschijnen van onkruid werd, weken later, de grond doortrokken met de schelp eg. Liefst voor de winter werd er diep geploegd en in maart april kon men gemakkelijk de grond klaar leggen om te zaaien

In 1945 was de weide op de bovenste reute (4.25 ha) al enkele jaren gescheurd. Daar stonden toen suikerbieten. Dit land was hellend met een uitweg langs de Mutsenberg. De bieten werden toen al uitgereden met een trommelrooier. De kropen werden eerst afgestoken met een schoffelmes. Dat ging allemaal heel goed. Toen begon het te regenen. De bieten moesten uit het veld, bergop, langs de Mutsenberg. De langwagen (nog met ijzer beslagen wielen) stond aan de overzijde, richting spoorweg. Het doorvoeren gebeurde met de kleinere wagen, reeds met rubberen banden. Deze wagen werd getrokken door drie paarden, halfvol geladen. Op de berg was zoveel modder dat de dieren de wagen sleurden terwijl de wielen gleden, zonder te draaien. De langwagen werd zo vol geladen. Dan ging het naar het station van Bost, waar de bieten op de wagon werden geladen. In dat jaar brachten die bieten meer dan 60 ton/ha op! Vader had toen in totaal 212 ton bieten. Stel u voor, dat alles minstens 2 maal hergooid +- 424 ton met twee man en ene halftijds, zonder het loof. Op twee maanden was de klus geklaard. Dat was nog werken.

De boer kreeg ook tegenslag. In 1959, het jaar na de overname van de Roosmolen, was het zeer droog. Het had slechts tweemaal tussen mei en september geregend. Achter de Viandra stonden 10 ha bieten en brachten slechts 19 ton/ha op, een financiële ramp. Het loof was klein maar hard. Vader vreesde voor de wintervoorraad. Kerstdag 1959 zaten er nog 25 grote runderen buiten om toch maar het laatste gras te hebben. Gelukkig is alles goed verlopen en

was er in de winter genoeg voedsel.

32-De Gete in de winter, op de achtergrond de Wisselbos +- 1953

Men beschikte toen nog niet over eenkiemig zaad. Meerdere plantjes kwamen uit één zaad. Na het opkomen moesten de bieten gekapt worden en geplukt (op de knieën). Dit noemde men de kleine bieten. Dan moest er nog twee, soms drie maal worden gehakt tegen het onkruid. De boeren noemden dat “de eerste en tweede krab”. Normaal moesten de bieten bij Tienen-kermis toe liggen. Dit wil zeggen: de grond helemaal bedekt met de bietenbladeren. Begin oktober begon de bietenoogst. In 't begin werden de bieten gerooid met het korte bietenschopje en met het bietenmes werden de koppen afgehakt. Het loof was een lekkernij voor de dieren. Het grootste deel werd ingekuild, afwisselend een laag loof en een laag pulp als wintervoedsel. Het uitkuilen gebeurde in de winter om de drie dagen.

De pulpsilo werd afgedekt met strooien vlaggen en aarde. Het was allemaal hard labeur. Wie ooit een wagen bietenloof heeft gelost met de riek weet dat wel. Men stak dikwijls in de kroppen en telkens moest men ze van de riek afslaan. De bieten zelf werden geladen met de bietenriek (met botte punten). Bij droog weer kon men de wagen vol laden op het veld. Wee uw gebeente als het nat was. Dan moest men met kleine hoeveelheden van het veld. Men noemde dat doorvoeren.

33- Vader in actie – bietenoogst 1952

34-Vader rijdt met een volle wagen, het gat af, voor degril. U ziet hem draaien aan de rem

De granen.

Het voornaamste graangewas was natuurlijk de tarwe.

In 1941 was een nat jaar. Het graan werd toen nog in mandels gezet van tien schoven, gemaaid met de pikbinder. Het regende zo lang in de oogst dat sommige mandels groen uitsloegen. Dus veel geschoten graan, veel schade. Het zetmeel van het graan begon zich om te zetten in suiker. De oogst kwam toch binnen, maar na het dorsen was er veel slecht graan. Er waren veel zemelen en het meel was plakkerig.

31-Bost, Ingang paardenstal en meelkot . Aan de muur: jas en de stoep van Jom

Dat jaar is er veel brood gegeten dat aan het mes bleef plakken. Toen slaagde de boer erin om 45 zakken (45 x 100 kg) te winnen per ha, zonder sproeistoffen. Nu wint men 80-90 kg zakken, maar ten koste van de natuur.

Er zijn nu geen nuttige insecten meer. Er is overproductie en grond en het grondwater worden langzaam vergiftigd. De bladluizen hebben geen vijanden meer, alleen het zware gif. De rogge heb ik hoger beschreven. De haver werd vooral geteeld voor de paarden en werd geplet. Ook jonge runderen aten dat graag. Aan haver kon vlug schade komen bij het afrijpen. Bij hevige wind kon er veel op de grond vallen, men moest dan vlug zijn. Er werd ook gerst gezet. Deze werd gemalen als diervoedsel, vooral bij het afmesten. Er werd ook veel verkocht voor de molens. Vader kende goed de teelt methodes van ieder gewas. De ondervinding was zijn voornaamste leermeester. Hij durfde teelten aan, vreemd aan de streek, zoals:

Het vlas

Voor onze streek was het nog niet in om vlas te telen. Een tussenpersoon, een zekere Carels, bracht vader in contact met *Vlaanderaars* uit Desselgem. De baas noemde Gentil..... Toen was er nog geen sproeistof tegen het onkruid in het vlas. Het contract werd gesloten voor 2.75 ha in de bovenste reute. Vader volgde al de raadgevingen van die mensen. Dit was denk ik in 1948. De methode bestond er in om bij goed weer in het voorjaar de akker fijn te maken en hem dan enkele dagen te laten liggen. Intussen kiemde het onkruid. Dan werd het land terug bereiden. Deze werkwijze moest zo enkele malen herhaald worden. Dan mocht men pas zaaien. Zo gebeurde het ook. Enkele dagen na het zaaien kwam het vlas boven en het was één groen tapijt. Enkele weken verliepen; toen verscheen er toch nog een venijnig onkruid. Het vlas groeide goed maar het onkruid ook.

7-Elvire Gilis, met dochter Hilda (zie zaaimachine en de wagen 1945-1946

Begin juli begon men het vlas te trekken met de machine. Het onkruid kwam, afgebroken, mee boven tussen de riemen en verwurgde de machine. Het ging dus niet. Dan zijn we begonnen met een hele ploeg mensen om het vlas eruit te trekken met .....de handen, 2.75 ha! Toen hebben we afgezien. Alles werd door de Vlaanderaars gebonden met de hand. Daarna werd het vlas in stuiken (mandels) gezet. Enkele dagen later als het droog genoeg was, werd het vlas bijeen gevoerd en in een mitte (mijt) geplaatst zo'n drietal per ha. Alles werd afgedekt met een zeil en in augustus-september op de vrachtwagen geladen en ging het richting Desselgem. Dat was me een gaffelwerk.

Vader gaf niet op. De volgende jaren ging alles veel beter. In Bost werd tot 1958 altijd zo'n +- 3 ha vlas gezet. Toen de Roosmolen er bij kwam was het veel meer, één jaar zelfs 14 ha. Vlas was een goede voorvrucht voor de bieten of de tarwe. Later zaaide hij kleine witte klaver mee met het vlas. Na het trekken van het vlas groeide de klaver pas goed door. In 1952 hadden onze ouders het vlas gezet voor eigen rekening d.w.z het vlas werd, al groeiend, verkocht als het rijp was. Vader en ik waren toen voor 3 dagen op reis geweest en als we terug thuiskwamen had onze mama, Elvire Gilis, het vlas verkocht voor 100000 fr en fier dat ze was. De handelaar kwam in haar boven.

De erwten

Ook dat was in 't begin een experiment. Het was ook Carels die als tussenpersoon fungeerde tussen het conservenfabriek Marie-Thumas en de boer. De erwten werden dus gezet om groen te worden geoogst. Het eerste jaar ging het goed. Er stond toen +- 1 ha beneden aan de Bostenberg. Carels zorgde voor de plukkers. Als er moest geplukt worden kwamen +- honderd plukkers opdagen, want het moest vlug gaan. Het moet 1953 geweest zijn, ik heb nog een foto: Carels installeerde een tafel op het veld. Daar noteerde hij de namen en het gewicht van iedere zak, want die mensen werden per kg betaald. Ik zie hem daar nog altijd zitten met een dikke buik en een dikke sigaar en ... het uitleggen.

In 1954 stonden er weer erwten voor de groen-teelt, maar ... Carels verscheen niet. De erwten werden rijp en moesten uitgetrokken worden met ....van alles: haken, krabbers, zeisen. Ze moesten ook voordrogen en gedraaid worden, alles met de gaffel. Dan hebben we ze op de oppers gezet (drie stokken in één punt met dwarsliggers). Na een paar weken werden de erwten gedorst zoals beschreven op pg 36. Vader had daarmee veel geleerd. Hij liet punten maken, beschreven hoger, op de maaibalk. Hij zaaide terug erwten maar alleen voor te drogen. Ze werden dan gemaaid met de tractor. De rest was nog allemaal handwerk. In de paasvakantie van 1959 heb ik zo honderd oppers in mekaar gezet. Als de oppers droog waren kwamen de maaidorser. Het mes werd er uit getrokken. Aan ieder opper werd een zeil gelegd en dan werden de erwten in de dorser gesmeten. Het droge stro werd dan ook onmiddellijk in pakken geperst en later binnengehaald en boven de koestal gestoken. Dit was een uitstekend veevoer. Deze erwten werden ook gezet met contract, voor zaaigoed. Dit werd goed betaald. Op de Roosmolen stonden toen 8 ha erwten. We hebben in Bost ooit eens klaver gezet voor zaad. De bewerking was hetzelfde als de erwten behalve het dorsen. Ze werden met de vlegel uitgeklopt op een zeil. Het onzuivere zaad werd in zakken geschept. Daarmee moesten we naar de molen van Utsenaken. Die mensen hadden daarvoor een speciaal zuiveringstoestel. In die dagen hebben we stof gegeten.

23-Erwtenplukkers op de Bostenberg (rechts pijp zijng...)

24-Guillaume Vandervorst en Eugène Preuveneers - distelkapper

31-Van klokken en pastoors.

- a- Marcel Kuystermans, een pater Norbertijn van Tongerlo en Nederlander was pastoor van Bost geworden op 21-11-30. In 1943 eisten de Duitsers overal klokken op. Gewoonlijk mocht een kleine klok blijven hangen. Bij alle plechtigheden bleven de klokken luiden. Later hoorden de mensen overal nog luiden met één klok behalve in .....Bost! er was iets niet pluis. Inderdaad, toen de Duitsers in Bost arriveerden nodigde de pastoor de Duitse Feldwebel uit aan zijn tafel. Hij kocht zo de vijand om, om de kleine klok te nemen in plaats van de grote. Hij moest wel beloven van niet meer te luiden zolang de oorlog duurde. En zo geschiedde het volgens het gegeven woord. Iedereen dacht:” *De klokken zijn weg*”. Toen kwam de bevrijding. En plots galmde de zware klok over Bost. Dank U mijnheer Kuystermans, man, pater van Tongerlo, schilder en sluwe vos. Hij is overleden in Tongerlo op 23-06-62.
- b- Arthur Cambier werd pastoor te Bost op 15-10-1951. Naast grote werken aan de pastorie en afsluitingsmuur heeft hij er voor gezorgd dat Bost een tweede klok kreeg. Hij heeft toen zelf een omhaling gedaan. Op 6 mei 1956 werd de klok gewijd door Mgr Schoenmaekers. René Thiry, directeur van de toenmalige koloniale loterij, ging met zijn wagen, samen met uw dienaar, de bisschop halen in Mechelen. Monseigneur deed de deur open en wij moesten knielend zijn ring kussen. Hij nam plaats achteraan in de wagen. Dan nam hij zijn brevier ....en tot in Bost hebben wij hem niet meer gehoord. Eerwaarde Heer Cambier was een wakker man, maar rechtlijnig. Na zijn omhaling voor de klok wilde hij zijn dankbaarheid tonen. De mensen die 1000 fr. hadden gegeven, wilde hij vermeld zien op de klok. Zo is het ook geschied. Toen sommigen het hoorden wilden ze nog vlug bijgeven. De pastoor weigerde. Naast de peter en meter staan er nog tien weldoeners op de nieuwe klok vermeld, waarbij onze vader zaliger. Arthur Cambier stierf te Geraardsbergen op 19-08-1980. Ondanks zijn stoer voorkomen had hij toch een hart van goud. Jaren heeft hij een Oostenrijks kind kost en inwonen gegeven. Dan reed hij met zijn kever naar Wenen om het te halen of hem terug te doen. In juli 1956 is hij met ons meegegaan naar Lourdes met vader, zijn eerste auto.

8-Ma en Pa met hun eerste auto (Plymouth) op de Roosmolen

Omdat hij er bij was, mochten wij gaan. We waren met vijf: de pastoor, onze Louis, Willy Paulus, Armand Dedekker(+) en ikzelf. Ik moest chauffeur spelen. We hebben toen de Tour de France gedaan. Na veertien dagen waren we terug thuis. We hadden +- 3700 km afgelegd. We sliepen in een tent. Bij Avignon hadden we krekelconcert, muggenbezoek en als slot een onweer. Het water vloeyde door de tent. In Lourdes hadden we een zieke Willy Paulus van .....de wijn. En in de terugtocht deden we zelfs Monaco aan. Bij het uitrijden van Gap kookte de radiator. Drie van de vijf zijn overleden: de pastoor en Armand Dedekker en Willy Paulus.

32-Legende of waarheid.

Die van Hakendover noemen de inwoners van Wulmersum dikwijls "*Hollanders*". Hoe zou dat komen? Ooit kreeg ik als antwoord; "*Het zijn gierigaards!*" Zelf heb ik een heel ander verhaal gehoord. Men moet het zien in de tijd van toen, nl de 19de eeuw. Vergeten we daarbij niet dat Charles Verbiest op het einde van de 19de eeuw, als laatste, nog werd terechtgesteld met de verschrikkelijke guillotine, op de grote markt van Tienen voor de moord op de baas van "*de Rode Leeuw*".

In 1815 werd Napoleon verslagen in Waterloo en de Hollanders werden hier baas tot 1830. Het is in deze periode dat ons verhaal zich afspeelt, voortverteld van vader op zoon en uiteindelijk door onze pa aan ons verteld. Dat het nooit is opgetekend is begrijpelijk.

Een Hollandse soldaat kwam, vermoedelijk te paard, door Wulmersum. Ter hoogte van de hoeve van Stefaan Kinnaer stapte hij van zijn paard. Hij was in volle wapenuitrusting, dus droeg hij zijn uniform en een zwaard. Hij ging de hoeve binnen en eiste van de boerin een overvloedige maaltijd. Uit angst, werd hem dat vlug gegeven door de boerin. Als hij voldaan was, pakte hij plots de boerin en wilde meer. Dat mens is dan beginnen te roepen en te schreeuwen. Hare man en andere boeren, die al langer stonden te kijken hoorden het geroep. Ze grepen naar het boerenwapen aller tijden: de riek. De Hollander ging het gevecht aan op leven en dood, maar moest het onderspit delven. Hij werd zonder pardon afgemaakt. Waar moesten ze heen met het lijk? Men stak hem in het mest! "*En*", zei onze pa altijd grinnikend, "*'s anderendaags stak zijn arm boven het mest uit!*" Natuurlijk dat men dit niet aan 't klokzeel ging hangen, want de daders kregen zeker de doodstraf. Daarom geloof ik het verhaal.

Onlangs overleed Leon Prevo, nu een brave Hollander en patriot. Hij was getrouwd met Farilde Kinnaer, dochter van Jozef, die toen op dezelfde hoeve woonde als zijn kleinzoon Stefaan. En .....het was of een stukje van de geschiedenis zich herhaalde. Toen Leon onze nicht Farilde kwam opvrijen lagen de jaloerse jongemannen van Wumersum op de loer.

Als hij 's avonds naar huis reed of naar het station, werd hij plots bekegeld met "ressen"(graszoden). De brave Hollander bleef toch komen.

In diezelfde 19de eeuw, mochten de boeren van Wulmersum hun koeien nog laten grazen op de gemeenteweide in het Broek +- 9 ha groot. Iedere jongeling kreeg zijn beurt om te hoeden. 's Morgens blies hij op zijn koehoorn. Alle poorten van de boerderijen gingen open; de koeien werden bijeengedreven en dan naar het Broek, onder Meer. Dit heeft geduurd tot een goed stuk in de 20ste eeuw, want onze pa heeft het als knaap nog moeten doen. Toen werd het Broek verkocht aan de heer Piron.

Enkele verhalen over de oorlog 14-18, verteld door onze pa.

Bij de inval in ons land op 4 augustus 1914 weerden onze soldaten zich dapper. Na de val van de Luikse forten zaten de Duitsers hun opmars voort en in onze streek werd zwaar gevochten aan de

Gete. Dit gebeurde om het gros van het Belgische leger te laten terugtrekken; de overmacht aan kanonnen en mannen was te groot.

Op 15 augustus was er in Hakendover hoogmis geweest en processie. Alle mensen keerden huiswaarts, ook die van Wulmersum. Onze pa was toen in zijn 16de jaar. Toen ze op de weg naar Wulmersum (nu Vanoudenhovenstraat) kwamen, zagen ze plots twee ruiters verschijnen op de Hoebaart. Het waren Duitse verkenners. Nu en dan bleven ze staan en tuurden met hun verrekijkers over de vlakte. Ze kwamen altijd maar dichterbij en de mensen van Wulmersum bleven staan om toe te zien. De Belgische soldaten hadden zich verstopt in een stromijt ter hoogte van de Kwakkel (het kruispunt van de nu Wulmersumsesteenweg en de spoorweg Tienen-Diest). De Duitsers kwamen verder en staken niet zo ver van Wulmersum de steenweg over. Ze reden voorzichtig verder en onze soldaten in de mijt, lieten ze tot goed in hun schootveld komen. Dan opende ze het vuur. Eén paard zakte in elkaar. De ruiter viel op de grond. Vliegenvlug sprong hij recht, rende naar de andere ruiter, sprong achteraan op het paard en ze verdwenen langs waar ze gekomen waren, met twee man op één paard.

Zo kwamen de kerkgangers van Wulmersum terug thuis. Kris Merckx en Rik Poulman vertelden hierover ook in hun boek "*Paarden, Mirakels en Hollanders*", p. 67 en 68. De slag van Halen en de slag van Sint-Margriet-Houtem op 18 augustus moesten nog komen.

Een paar dagen later vluchtten de drie oudste zonen van Frederik Kinnaer, nl Romain, Jozef en Constant door de velden naar Hoegaarden. In Hautrhem-St-Katrien werden ze tegengehouden door de Duitsers en ze werden terug huiswaarts gestuurd. Toen ze terugkeerden over Hoegaarden hebben ze kort aan de brug het lichaam gezien van de pastoor van Outgaarden, daar dood geschoten.

Romain was 19 jaar en was, als oudste van 7 kinderen, vrijgesteld van dienst. In Wulmersum terug gekeerd werd hij door de Duitsers opgevorderd. Hij moest met een wagen en twee paarden mee. Frederik en de andere familieleden zagen hem met angst in het hart vertrekken. Hij moest mee, richting Leuven. Kort bij de stad moesten ze wachten. Romain heeft toen met zijn leven gespeeld. Hij spande stilletjes zijn wagen uit. Hij loerde links en rechts, liet wagen en strengen achter, vluchtte met de twee paarden een zijstraat in en geraakte weg. Zo is hij terug thuis geraakt. U moet niet vragen hoe blij dat ze in Wulmersum waren.

Peter, was zijn wagen kwijt maar hij had zijn zoon en zijn paarden terug. Moest de vijand hem betrappt hebben...was het wat anders geweest.

Op de hoeve in Wulmersum, zijn inwoners van Meer eens aardappelen komen stelen. Ze deden zich voor als Duitse soldaten. Tijdens het oorlogsjaar 1916 begonnen de Duitsers met het vliegveld van Goetsenhoven. De boeren van Wulmersum verloren veel land. Onze Peter viel er in met 4 ha. In plaats van drie paarden reed hij er dan met twee.

Naar de markt

Onze peter Frederik Kinnaer (bijnaam was Freike Luweirik) was een zeer werkzaam en oppassend man die goed zorgde voor zijn vrouw Octavie Stouthuyzen en hun zeven kinderen.

Nu en dan ging hij wel eens op de lappen. Die mensen verkochten toen van alles van de hoeve op de markt te Tienen: boter, eieren, kippen, soms een koe of een paard en dikwijls biggen (kurrekes). Bij peter waren er altijd enkele kweekzeugen waarvan de biggen naar de markt gingen.

Na de eerste oorlog vertrok Freike Luweirik zo, met paard en kipkar vol met biggen, naar de dinsdagmarkt. Eén van zijn geburen ging ook mee met de kar. De verkoop onder de *bumkes* (toen geplant als schaduw voor de dieren) ging vlot, alle biggen waren verkocht. En toen .....gingen de twee vrienden een pintje pakken. U kent dat, één, twee.....niet meer te tellen. Onze bomma zat op hete kolen. Ze keek en keek ....de hele namiddag, noch Freike, noch paard of kar te zien.

't Was al tegen de avond toen Freike zegde tegen het paard: "*Ju Jeanne!*" Het dier ging vanzelf de weg terug naar Wulmersum, de roddelende kar achter zich aan, de twee zatlappen er op. Ter

hoogte van de geuur ging het : "O Jeanne!" Het brave dier bleef staan. Peter nam de achterste spon af en zei: "Kom joeng, ge zèt thaas!" Joeng kwam niet en bleef in de kar liggen. "Das niks" zei Freike! Hij ging naar voor, trok de sluitbalk uit en de kar sloeg omhoog met een slag op de grond. Joeng rolde in de goot, scrabbelde recht en ging waggelend binnen. Peter deed de kar omlaag en "Ju" naar bomma! Wat daar is gebeurd weten we niet en als er nog veel of weinig over was van de biggen weten we nog minder. Later, toen hij wist dat de jongste van de hoop, Theofiel, priester wilde worden, heeft peter zijn leven fel verbeterd.

Van wespen.

Het moet ook gebeurd zijn in de jaren twintig. Vader vertelde van een meneerke Peeters die altijd naar Wulmersum kwam over het voetpad dat langs de spoorweg liep van Tienen Naar Wulmersum. De kwajongens en de jongemannen kenden dat natuurlijk ook om te ravotten of te vrijen. In die tijd waren er meer wespennesten dan nu en zo ontdekte de deugnieten een nest aan dat pad. Ze beraamden een snood plan. Ze loerden meneerke Peeters uit. Daar kwam hij aan met zijn tasje onder de arm, half zingend en fluitend en goed gezind voor het zomers weertje. De wind speelde door het graan, waarin de jongens verscholen zaten. Het meneerke hoorde dus weinig. "Pst" floot er één. Een ander sloop tot bij het nest en roerde er met een stok in. En dan maar lopen ver genoeg van het gevaar en dan kijken. Al fluitend kwam meneerke voorbij de razende wespen. Het gefluit verstomde. De linkerhand sloeg en sloeg, harder en harder, vlugger en vlugger. Toen vloog het tasje in de lucht om de rechterhand vrij te maken. Meneerke begon te lopen en zijn papieren vlogen hem achterna samen met tientallen wespen. Al kloppend liep hij Wulmersum binnen. Je moet niet vragen wat een plezier dat die schavuiten gehad hebben. Als meneerke nog dikwijls langs de "rut" naar Wulmersum gekomen is, wist onze pa niet meer.

Een minder plezierig feit gebeurde in de oogst van 1935. Onderaan de Bostenberg tegen het bos stond rogge in mandels. Onze pa en August Permantier gingen met de paarden en een wagen deze mandels opladen en wij mochten mee, mijn kozijntje van acht jaar en ik was drie jaar. Toen ze aan 't werk waren liepen wij rond langs de bosrand. Arthème Briké, het kozijntje, ontdekte een wespennest. Ook hij roerde met een wis in het toegangsgaatje. Ik, als dreumes, stond te kijken. Plots zag ik hem lopen gaan. Dan kreeg ik al de wespen over mij. Ik schreeuwde als vermoord. Vader riep van op de wagen: "Gust spoed u want het zijn perenwespen!" Gust was vlug bij mij en hield de wespen uit mijn gezichtje. Niettemin was ik helemaal overstoken. Toen zijn ze met mij vlug naar huis gelopen en als ze me uitkleedden rolden de wespen uit mijn broekje. Dit is het eerste feit uit mijn jonge leven dat ik me nog herinner. Enkele dagen later zag ik mijn nonkel Louis Gilis en hij plaagde mij en vroeg: "Héwel menneke hoe gaat het met de biekes?" Veertien dagen later reed nonkel Louis met zijn ploeg door een wespennest. Het paard ging lopen en nonkel deelde in de steken. Hij lachte niet meer.

Na de oorlog is de brave nonkel Louis blind geworden op zijn 46ste jaar. Dertig jaar lang heeft hij zo nog geleefd en als we hem gingen bezoeken was hij nog altijd even guitig.

De laatste bijenhistorie kostte me bijna het leven. In 1992 werd ik op ons plat dak, 8 m hoog, aangevallen door een bijenzwerm. Met veel moeite en tien steken op mijn hoofd, geraakte ik beneden. Drie weken later: gezwel in de onderbuik: operatie en acht dagen later: bloedklonter. Twee maanden heeft mijn herstel geduurd.

De mechanisatie.

Eeuwen en eeuwen heeft de landbouw werk verschaft aan vele duizenden mensen. Dit wordt in onze moderne tijden wel eens vergeten. Vele schilderen de vroegere landbouw maar al te graag af à la "Boer Charles" van de TV. Het waren wel veelal kleine boeren die wel hard moesten werken, maar men was tevreden.

Voor de Franse revolutie sprak men in onze streken van de “*cosaerden*” nogal een smalend woord voor al wat op het veld werkte. Dikwijls waren de mensen verbonden als laat, aan de grond waarop ze leefden. Ze werden mee gekocht en verkocht met de landgoederen. Ze konden geen goederen bezitten want met hun dood ging, door het systeem van de dode hand, alles terug naar de landheer. Dat waren echte sukkelaars waarvan in de geschiedenisboeken zo weinig mogelijk werd verteld; ze mochten alleen maar slaven. Sommigen konden zich vrij kopen en werden vrije boer. Ter staving geef ik een uittreksel uit het boek van Victor Respen “*Hakendoveer, een dorp in Haspengouw*” p. 89: In 1418 was Jan Bogaerts meier van het hof. Een akte van 29 januari 1418 vermeldt hem als “*Meyers des hoofs van Bosschelle en zijn laten Jan Suerghers, Jan vande Poel, Gyeselis Weyns ense Goert Sgroyens.*”

Ere wie ere toekomt: De zogenaamde keizer Jozef II schafte op het einde van de 18de eeuw, de slavernij af.

Alles ging toen met de spade, rieken, gaffels en vorken, zeisen en pikken.

Tot in de jaren twintig van de 20ste eeuw ging het nog zo. Het graan werd tot voor de eerste wereldoorlog nog gedorsen met de vlegel op de dorsvloer. Dan is de manège-dorsmolen gekomen, dan de stoommachine en dan pas gebeurde de aandrijving met tractoren. Deze evolutie voltrok zich reeds tussen de twee oorlogen dus op 20 à 25 jaar. Voor het maaien van het graan ging het bijna gelijklopend:

Pikken in geleggen; de maaimachine getrokken door één of twee paarden waarmee de voerman de geleggen moest maken met een stok al rijdend. Tot 1945 heb ik dat nog gezien. Rond 1925 kocht onze peter Frederik, de pikbinder. Rond 1950 kocht onze pa een nieuwe machine. Tot dan werden de pikbinder, een Doley, tussen de zonen van Peter uitgewisseld. U raadt het al: soms met veel discussie!

De pikbinder gebruiken hield nog altijd in zoals vroeger: mandelen.

Mandelen, dagen aan een stuk en na storm of onweer, hermandelen, of de mandels binnenste buiten zetten. Tot in de oogst van 1960 is de haver afgemaaid met de pikbinder. Er stond toen een stuk van 10 ha achter de Viandra. Onze pa reed met de tractor en de pikbinder. Je zag de hoeken van het stuk niet. We namen 7 à 8 rijen schoven mee op om te mandelen. Onze rug stond krom. En dan is het een week later nog allemaal met de gaffel en met staande wagen binnen gehaald in de grote hangar van de Roosmolen.

Ik weet het nog zo goed want ons moeder zaliger lag ziek te bed en er waren een paar schoven op het hek blijven hangen. Op 25 augustus 1960 is ze daar gestorven.

35- De pas gekochte tractor, de mekaniekers + pa met hun zelf gemaakte kabien 1952-1955

Als de haver binnen was hebben we aan onze pa gezegd: " *Pa 't is nu welletjes geweest, als ge volgend jaar spreekt om nog met de pikbinder te rijden, gaan wij niet meer mandelen!*"

Dus in 1960 viel de pikbinder definitief stil en met het mandelen was het afgelopen.

De aardappelen zijn tot 1947 met de spade geroid. Dan kwam de machine die, met een wiel met rieken, de aardappelen uit de grond slingerde, maar er moest nog altijd geraapt worden met de hand.

Veel later zijn de schudders gekomen en de grote machine van nu.

Het rooien van de suikerbieten gebeurde zelfs in 1959 nog met het kapmes en het kleine bietenschupje. Dan en zelfs al in 1950 gebruikten de boeren de trommelrijder. De bladeren werden afgestoken en opgeladen met de hand. Met de trommel werd dan geroid en op hoopjes gezet. De volgende stap was in 't begin van de jaren '60 een machine aangedreven door de aftakas en die de twee werken tegelijkertijd uitvoerde: ontbladeren en rooien en alles op hoopjes. Nu wordt het loof niet meer opgeraapt en gehakseld. Zo zijn we gekomen tot de grote machines van nu maar ..... met verlies van duizenden jobs. Onze grootouders zouden het niet kunnen geloven wat ze nu zien.

Echt gebeurde..... vuile verhalen.

Iedereen die op de buiten woonde werd er vroeg of laat mee geconfronteerd.

a- Het gebeurde regelmatig als men in het veld aan 't werk was dat de ene of de andere zijn broek moest afdoen. De andere schreeuwde dan: " *Neem maar een bietenblad!*" Natuurlijk algemeen gelach. Sommigen deden dat ook in hun tuin tussen de staakbonen of de kolen. Zo had een boer in Wulmersum daar een gewoonte van gemaakt achter de haag. Een geuur had hem uitgelonkt en zegde in zijn eigen: " *We zullen het menneke dat eens afleren!*" In de namiddag terwijl iedereen zijne noen sliep gebeurde het! Hetzelfde ritueel tegen de haag, broek af en..... de geuur stak stilletjes zijn schup door de haag onder de andere in. Als hij gedaan had werd de spade terug getrokken. Hij kuiste zijn achterste af met een koolblad en keek toen om. " *Nonde, nonde dju, waar is mijne peter hène?*" Ge moet niet vragen wat het achteraf was.

a. Het moet in het midden van de jaren zeventig geweest zijn als we paasmaandag naar de processie gingen van Hakendover. Alle jaren gebeurt daar iets. De bedevaarders gingen ingetogen de berg op. Wij stonden opzij te kijken, onze pa , mijn zus en mijn schoonbroer en ikzelf. Plots liep er een man uit de rij pelgrims, richting Wulmersum. " *Kijk! Kijk*" zei pa " *wat gaat die doen?*" Opeens bleef hij staan, hij durfde zich niet helemaal neerzetten. Het korte graan was te nat. Dan maar een beetje bukken. De broek ging af, de billen bloot, zo loste die man zijn nood. Van ver kon je zien, het kinkelende winkelende vertoon. En dat voor honderden mensen. De gebeden vielen ogenblikken stil en het gegiechel van de bedevaarders was goed te horen. Achter mij hoorde ik mijn schoonbroer grommen: " *Wat ne smeerlap is dà!*" Later, bij feestelijkheden, kwam het voorval regelmatig ter sprake en Maurits zei dan: " *Ze gaan weer beginnen van de man van Hakendover.*"

b. In 't begin van de jaren vijftig was de bietentrommel stuk gereden in 't veld. Onze pa haalde een smid bij van Tienen. Voor dat die man ter plaatse was, had ene van onze helpers zijn broek afgedaan achter de machine. Daarna had hij alles met een laagje aarde afgedekt. Een beetje later arriveerde de smid. Hij was op vijf minuten gevangen als zijn hand er midden in zat. Vloeken dat die man deed.

- c. Een van onze familieleden was op dat punt voor het ongeluk geboren. Hij ging in de jaren vijftig met zijn vrouw naar Brussel. Het was regenweer en zij hadden hun paraplu bij. Het gebeurde ter hoogte van de beurs. Plots kreeg hij geweldige buikkrampen en kon nergens meer naar toe. Zijn vrouw kreeg een idee. Ze deed haar paraplu open:” Zet u hier maar neer” zei ze. Zo is het gebeurd: hij deed zijn gevoeg achter zijn paraplu, achter de beurs van Brussel. Een paar jaar later ging diezelfde man naar de kermis in Oplinter bij Alfons Stouthuyzen en Roza Vanparijs op de dorpsplaats. Hij had natuurlijk zijn beste kostuum aan. Ze hadden een groot deel van het kermismaal op toen iemand zei:” *kom wij gaan eens naar nonkel zijn dieren kijken!* “ De mannen gingen de stal in, de pechvogel ook. Plots hoestte een koe en door de druk loste ze langs achter een straal van drie meter, recht op dezelfde ongelukkige. Zijn heel kostuum was naar de bliksem! De brave man had dit echt niet verdiend.

De katholiek normaalschool van Tienen.

Ze is in de jaren negentig opgeheven.

De huidige school op die plaats heeft niets meer te zien met de vroegere en geeft zeker kwaliteitsonderwijs. Ook is er nu geen oefenschool meer maar wel een basisschool.

De geschiedenis heeft haar rechten. De mentaliteit van vroeger zou nu ondenkbaar zijn. Weinigen hebben er over geschreven uit schrik van wraak. Kind zijn in de natuur had ook zijn nadelen. We waren verlodderd aan de weiden, de grachten, de Gete, de dieren en het veld. Na het niet aarden in het college wilde ik ook een beroep in de natuur, ik wilde naar de tuinbouwschool in Sint-Truiden. Ik mocht niet, ik moest naar de normaalschool. In september 1946 moest ik op pensionaat. Het was de straf van mijn leven. Ik verloor veel: mijn duiven, de ganzen, de natuur en na schooltijd de vrijheid. Ik mocht niet het derde jaar beginnen in de muziekschool van Tienen, honderd meter van de school.

Mijn instrument, de fluit, moest ik afgeven. Gedaan met te ravotten in veld en wei. En dan ..... gene thuis meer zien van in september tot Allerheiligen. Het eerste wat me geweldig opviel als 14 jarige was de leuze in de grote zaal, in rode letters toen:” *Hij moet Heerschen!*”

Nu zijn ze overschilderd, maar het reliëf ziet men nog. Het was zo volkomen in tegenspraak met de liefde van de grote Meester.

Ik kan goed begrijpen dat er moest geluisterd worden en men had het middel geschapen: het rapport. In het rapport waren de punten van geregeldheid: godsdienst, gedrag, vlijt, wellevendheid en orde.

Ze waren van primair belang. Dan waren er ook de vakken. Wie 20 punten verloor, van geregeldheid op drie maanden nam geen deel aan de examens.

Van deze rapporten kunnen we geen laten zien. Ze werden na ondertekening van de ouders afgehaald en einde van schooljaar kregen we ze niet terug. Met de punten van de semestriële examens ging het ook zo. Van onze tijd kan niemand u eender welk rapport laten zien. Men had dus geen verhaal op beslissingen. Wat nog erger was: op het grote eindexamen kon men niet wijzen naar vroeger. Men hing dus altijd aan een zijden draadje. In het laatste jaar kregen we te horen dat ze ons mondeling konden ondervragen over de stof van heel de normaalschool. Men kon dus doen sneuvelen wie men wilde!

Die mondelinge examens heb ik altijd een aanfluiting gevonden van de rechtvaardigheid. Het grootste deel van de leerlingen waren internen. Ze konden daardoor veel meer punten verliezen op geregeldheid dan een externe. Iedere interne had een nummer op zijn bestek (voor mij 240). Je hadt een eigen schoenkastje in de vestiaire in de kelder van het groot gebouw. Je hadt een vaste plaats in de studiezaal, naast een leerling van een ander jaar. En

je hadt een chambrette van 2 m op 1.80 m met hertendraad boven u en in de deur een kijkgaatje met twee ogen. Daar hing een klepje voor, dat de bewaker kon op zij duwen om te kijken. Een echt cachot. Dat is nu al lang afgebroken! Alles was in hout, had daar ooit

39 Het 1^e + 2^e college : september 1938
 laatste rij 14^e van links → Westor
 links van Devroye → Semvois, Delmulle en Deckers (weal star
 tussen Devroye en Vanderkayken → Eugene Berode, verwoyl
 Fous Reynaerts, Huygen, Bonval, Bogaerts, Trekels (stroffe
 en Didens (vraag
 en k...

brand uitgebroken. 's Morgens bij het eerste belteken moest de deur op een spleet staan (om 6.30u) Dan moest ge u klaar maken. Op het tweede belteken, moest iedereen buiten komen en voor de slaapzaal op twee rijen gaan staan. Dan deed de bewaker teken en ging het terug naar de vestiaire voor de schoenen. Om 7 u kwamen we in de kapel voor de mis. Om 7.20 u was het ontbijt, dan speeltijd tot 8.15 u. Dan begon de morgenstudie tot 9 u. Van 9 u tot 12 u les. Dan middageten en speeltijd. Terug les van 1.30 u tot 4 u, ook zaterdags. Alleen de donderdagnamiddag was vrij.

In de lesrooster zaten 2 u tekenen, 2 u handenarbeid, 3 en 4 u turnen, 1 u muziek, 1 u samenzang, 1 u preek (de studenten noemden dat stillletjes “ het kinderuurtje.” En vrijdags 1 u .....biechtstudie!

Men moest niet te biechten gaan, maar men heeft zeker geweten wie veel of weinig ging. Er waren zes biechtstoelen, dus evenveel vaders en bewakers.

Er was een vieruurtje met twee boterhammetjes. In de refter zaten we met acht aan een tafel met leerlingen van verschillende jaren. Een laatstejaarsstudent was tafeloverste. Er stonden ook vakkenkasten voor ons bestek, onze servet en onze gelei. Ons bestek werd afgewassen in de keuken en werd door de keukenhulpjes op onze nummer in de vakkenkast terug gelegd. 's Avonds kregen we telkens weer gebakken aardappels: het waren deze, die 's middags over waren. Jaren heb ik ervan genoeg gehad, ik kon ze niet meer zien samen met de karbonaden.

In de keuken werkten een tiental meisjes. Na ieder eetmaal, als wij al buiten waren, werden de gordijnen van de refter dicht getrokken. Wij mochten het schoonste schepsel van God niet zien, noch veel minder er tegen praten. Welke stille drama's in verband met het andere geslacht, zich in die school hebben afgespeeld valt in een boek niet te beschrijven. Welke mensen dat in de Christelijke scholen hebben uitgevonden, weet ik niet. Ze kwamen rechtstreeks uit het “*ancien régime*”. Wat ik nog altijd heel erg vind: in naam van de Schepper! De externen waren op dat vlak meer gecontroleerd, zij waren nog buiten. De grote jongens mochten geen lief hebben. Tegen mekaar spreken was al genoeg. Alle brieven werden geopend. Als we in “sortie” gingen, d.w.z. naar huis, later alle drie weken, werden we ook daar nog gecontroleerd. In die tijd waren daar elf à dertien pastoors. De directeur en de studieprefect trokken altijd samen aan hetzelfde zeel. Al die priesters zwermde zondags in de omgeving uit om in de diensten te helpen in de dorpen. Eerst ging dat met de fiets, dan met de brommer en later hadden ze een auto. Sommigen daarvan waren gewapend met een fototoestel. De pastoor van het dorp wist alle nieuwtjes. Er waren toen nog meer lamméren dan nu, waarvan ze zich christelijk bedienden. Het was een sluitend systeem. En zeggen dat daar ook sommige lekenleraars aan mee deden om op een goed blaadje te komen bij de zwartrokken zoals vele studenten, hen in alle stilte, toen al noemden. Ik voeg er aan toe dat de moderne priesters daar niets kunnen aan doen. De ouderen hebben veel schuld aan de leegloop van de kerken. Immers, als ze niet de baas waren deugde er niets.

Dat er leerlingen gestraft werden op school voor hun gedrag of zelfs buiten werden gegooid is heel normaal. Dat men zich mengde in het persoonlijk leven en daarom doorzond of buisde was wraakroepend. Eén geval hebben we zo meegemaakt. Een kozijn kreeg een brief van een meisje of omgekeerd, langs een medestudent. Die werd gesnapt. Onze nonkel-pastoor kon niet baten. Onze *kozze* vloog buiten. Met die man is achteraf van alles gebeurd. Hij was zo kwaad op de school dat hij op zekere dag, vele jaren later, de oud-directeur alleen tegenkwam. Hij had hem direct bij de kraag en zegde:” *Zijt ge het al vergeten manneke dat gij me voor zo iets buiten gooide? Met ene draai van mijn hand zijt ge er nu geweest!*” Hij heeft hem gelukkig los gelaten. Hoeveel gevallen zullen er zo geweest zijn alleen omdat jonge mensen hun gevoelens toonde!

In de wintermaanden 1950-51 was ik eens naar de openbare bibliotheek geweest in de gemeenteschool van Bost.

Het schoolhoofd in die tijd was Florent Lamens, zeker geen kwezel! “*Dat moet je eens lezen*” zei hij en hij gaf mij “*Dokter Vlimmen*”. In dat boek wordt de dorpspastoor al eens over de kam geschoren en de koppeling van sommige dieren beschreven, hetgeen wij dikwijls genoeg zagen. In de paasweek was ik bij tante Eveline in Hakendover. Ik besepte nog niet wat mij daar te wachten stond. De pastoor komt daar binnen en we begonnen een gesprek. Op een bepaald ogenblik, niets vermoedend, zei ik dat ik *Dokter Vlimmen* had gelezen. De mensenkop voor mij, werd een stierekop en ik kreeg een frontale aanval.

“*Wat denkt gij wel niet, zo rotte boeken lezen!*”

Toen bestond de fameuze index nog, het zal een boek van die lijst geweest zijn. In alle geval beleefde ik daar de vernedering van mijn jong leven. In mijn eigen heb ik gezegd:” *Ge kunt .....kussen.*” Ik kon me gelukkig inhouden want op dat ogenblik hing mijn diploma aan een zijden draadje. Ik ben zo vlug als ik kon stilletjes en met schrik naar huis gegaan. Dat gebeurde zes weken van het eindexamen. De telefoon zal achter mijne rug wel gerinkeld hebben tussen aanklager en ondervrager. In de mondelinge ondervraging is het dan gebeurd. Ik was geslaagd maar .....met de slechtste uitslag van heel mijn normaalschool. In dat jaar was er nog een groter slachtoffer, een goede vriend met een lief. Hij was niet geslaagd. Maar ja, het was de bedoeling kleine mannekes te maken die alleen maar konden knikken. Toen hebben er veel gezegd:” *Bij de eerste gelegenheid onder hunnen duim uit.*”

In de mondelinge eindexamens kon men deze studenten ook op zo een manier treffen. Sommigen beten van zich af en antwoordden:” *Ge denkt me hier volgend jaar terug te zien, ik val nog liever dood.*” Tussen 1954 en 1960 is er dan met de schoolstrijd een officiële jury gekomen. Die sukkelaars kregen het nog erger te verduren. Weeral werd misbruik gemaakt van de mondelinge proeven. Een collega die dat heeft moeten ondergaan sprak van een kruisverhoor. Men vloog van de hak op de tak. Van de 27 eindejaars werden er 12 gebuisd.

Aan het Sint-Jozef instituut was ook een land- en tuinbouwschool verbonden. Door sommigen leraars van de normaalschool werden die jongens van uit de hoogte bekeken.

Ik heb dat, als boerenzoon, altijd beneden alles gevonden. De meeste leraars aan de normaalschool hadden er geen benul van wat het betekende in die tijd boerenkind te zijn! Het betekende altijd: meewerken. Vele van die jongens hadden 's morgens de koeien al gemolken, of gemest eer dat ze naar school gingen.

Een collega, Nestor Grossen van Hakendover deed me zijn verhaal.

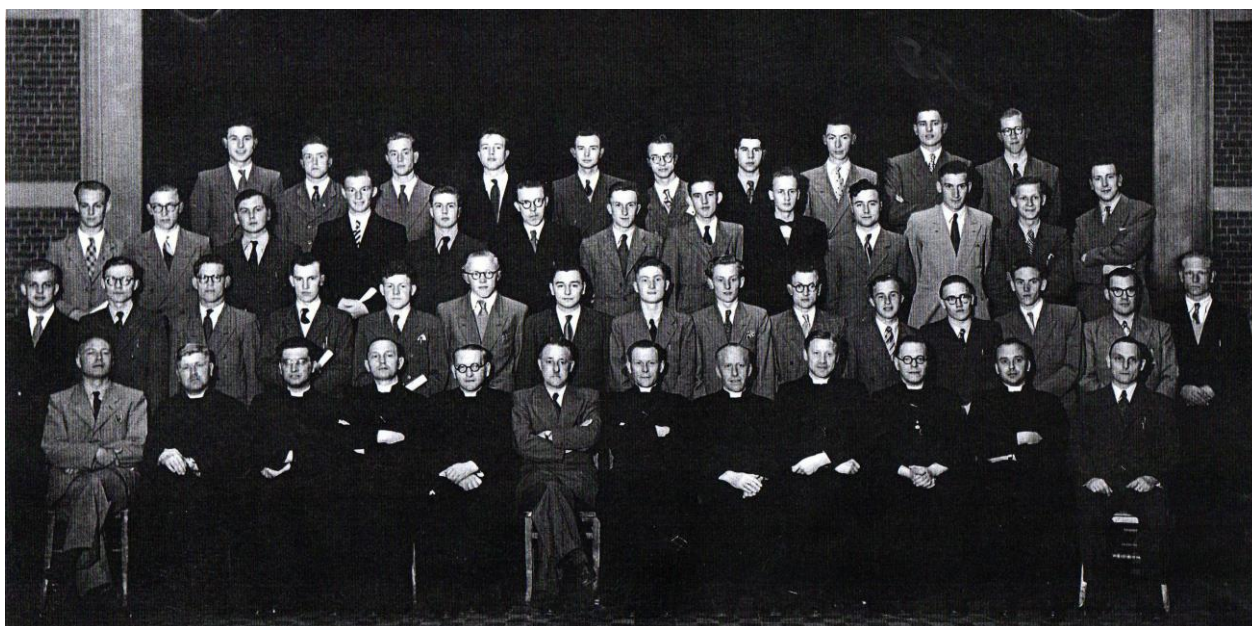
Het was oktober en de dorsmolen ging van boerderij tot boerderij. Ook bij hem zou de molen komen. Hij had al een oudere zieke vader. Nestor ging naar de prefect om te mogen thuisblijven om zijn vader te vervangen aan dat zware werk. Gene pardon! De prefect die nooit zo een werk had gedaan, weigerde. Nestor bleef toch thuis. De volgende dag ging hij terug naar school. Onmiddellijk kreeg hij een halve dag strafstudie. Dat gebeurde dan met mensen van 19 jaar!

De goede dingen waren: de studiegeest, we moesten studeren. Ook de aanvullingswerken in ons laatste jaar vond ik goed. Die moesten we voor verschillende vakken maken. Ze leerden u aan een begonnen werk voort te doen en af te werken.

Het grootste nadeel van dat pensioonaat is geweest: de vervreemding van uw ouders.

Niemand verdiende zo maar te worden opgesloten. Het werkte de verbittering in de hand. Toen heb ik gezworen: dit nooit met mijn kinderen.

Op de dag van de uitreiking van de diploma's hoorde ik sommigen zeggen: "*Hier zie ze me nooit meer terug!*"

Diploma's KNT 15-06-1951

Het is ook zo gebeurd. Door al dat gecontroleer en de zware tucht zijn in die school zoveel liberalen en socialisten gemaakt als christenen.

Er was ook sport en ontspanning, vooral voetbal. Sommigen leraars deden daar aan mee vooral de priester Louis Vandijk en Vandormael (de later pastoor van Overlaar). Louis Vandijk werd in 1914 geboren terwijl zijn vader sneuvelde. Louis en zijn moeder zijn in hetzelfde graf begraven te Bertem. Na het avondmaal mochten we vooral zondags met de kaart spelen. Donderdagnamiddag en zondagnamiddag was er dikwijls wandeling. Dan waren we toch eens buiten. We gingen naar de omliggende dorpen. Zo zijn we thuis voorbij gewandeld. Ik mocht juist in en uit om goedendag te zeggen. We zijn ooit in Kuntich op de Galgeberg geweest en op de hoogte boven de molen van Oorbeek. In 1954-55 moest ik daar als postoverste regelmatig de wacht op met soldaten aan het munitiedepot. In de nieuwjaarsnacht 1954-55 zaten we daar. In de meimaand gingen we ook altijd één dag naar Scherpenheuvel. In het groot verlof zijn we ook (1947) eens naar de Zoete Waters geweest met de ....tram. Achter in de wagen stond een kachel. Het was ook met Louis Vandijk en Vandormael. Zij deden dat vrijwillig. Er werden ook reizen ingericht en fietstochten.

Het eindexamen was iets apart. Eerst kreeg je een volledige ondervraging van de Mechelse catechismus.. Dan moest je een godsdienstles geven in aanwezigheid van drie priesters. Voor mij was dat het 5de gebod in het zevende studiejaar. We gingen dan acht dagen in blok-vakantie. Het eerste schriftelijk examen was een dictee. Daarop moesten we 7/10 halen. Wie niet slaagde had al volledig gedaan. Dan volgde twee dagen schriftelijk voor de andere vakken. Vervolgens kreeg je uwe datum voor het mondeling, alleen of met drie of vier man. Ge moest uw les trekken bij de prefect. Ge werdt vervolgens ondervraagd, je gaf uw gewone les en een Franse les. Dan mocht je naar huis en hopen maar dat er gene kwade brief kwam. Op 15 juni 1951 kregen we ons diploma. Vier jongens waren niet geslaagd! Ik geef u ter inlichting de onderwerpen van de aanvullingswerken die we moesten maken en waar veel werk aan geweest is:

- a- Godsdienst: een kaart maken “*de dekenijen van het aartsbisdom Mechelen*”. Het was een kaart gekleurd en geplakt op een triplex-plaat van +- 1.20 m op 0.8 m. Die heb ik nooit teruggekregen
- b- Moedertaal: Ernest Claes
  - a. Pedagogie: +- 10 voorbereidingen
  - b. Tekenen en kunst: de vroeg gotiek
  - c. Wetenschap: onderwerp naar keuze (voor mij *kattenkoppen*)
  - d. Aardrijkskunde: de bevolkingspiramide van Bost
  - e. Geschiedenis: “*Het kapittel van kanunniken van de Sint-Germanuskerk te Tienen*”.

Ik heb deze werken nog allemaal, behalve godsdienst. Ons diploma hebben we zeker niet gestolen. Andere normaalscholen hebben zulke werken nooit moeten maken. Zoals ik al zegde, ondank alles vond ik ze zeer vormend.

Zoals ik eerder al zegde liet de brandveiligheid te wensen over. Op de slaapzalen moest men extra streng zijn. Er gold absoluut rookverbod. Op zekere avond kwam directeur Hellemans in de studiezaal. Met zijn ogen half toe zegde hij maar één zin:” *De eerste die nog met roken betrapt wordt op de slaapzaal vliegt buiten.*” In het oude kasteel van de graven van Aarschot, boven de klassen van de tuinbouwschool, was er ook een slaapzaal. Enkele dagen later werd een student van het laatste jaar gevangen met roken. Het was toen februari. Hij werd onmiddellijk aan de deur gezet en kon dus geen enkele les meer volgen. Hij mocht het eindexamen komen doen en was gelukkig geslaagd. Gelukkig waren er ook lollige dingen. ‘s Morgens bij het ontbijt mochten we onze sardineblikjes altijd gaan openen in de voorkeuken. Regelmatig zetten de Oostenrijkse nonnetjes hun bestelbon daar ook gereed voor de bakker, de beenhouwer of de melkboer. Want in de keuken waren alleen vrouwen en daar kwam geen man binnen. Tot er een snoodaard iets bedacht. Op zekere vrijdag lag er een briefje voor de melkboer met daarop “*8 liter botermelk*”. Achter de 8 vlog een 0. Het werd 80 liter botermelk. Terwijl we onze boterhammen aten verscheen plots de melkboer op de speelplaats. Aan de wetende tafels was super plezier. De melkboer ging verschillende malen heen en weer terwijl de studenten zich verkneukelden. Maar de nonnetjes sloegen terug. We hebben toen acht dagen platte kaas gegeten. Op zondagavond was het altijd “*sprotjes*”. E.H. Ludo Brusselmans was dan altijd bewaker. We waren de sprot beu. Eén van die avonden werd er stilletjes met sprot gegooi. En plots landde er zo een visje op het achterhoofd van de bewaker. We hadden gegeten want we vlogen allemaal de speelplaats op. Maar ..... met de sprot was het afgelopen. Dit voorval doet geen afbreuk aan de kwaliteit van E.H. Brusselmans. Voor mij was het de beste leraar: klaar en duidelijk en zijn telkens terugkerend prachtig bordplan. De externen van de stad moesten alles mee doen met de internen. ‘s Morgens de mis, ‘s avonds de avondstudie en donderdag of zondag de wandeling. ‘s Zondags kwam er nog een hoogmis en een lof bij. Iedere intern moest om beurt de mis dienen, want tijdens de vroege mis deden nog andere priesters hun mis aan de zijaltaren.

We werden er dus opgeleid als een soort goedkope onderpastoor.

Er was ook een klokje dat driemaal per dag het angelus sloeg. Mannekes, we hebben toen gebeden voor eeuwen. Soldaat worden was voor ons niets, daar mochten we nog buiten.

De externen werden ook streng gecontroleerd zeker wat betreft het andere geslacht. Ze werden vooral gevisieerd voor het doorsmokkelen van brieven. Te laat komen kostte een strafstudie ook al vloog een fietsketting af. Ooit werd een student acht dagen buiten gezet omdat hij tegen zijn nicht had gebabbeld, al wandelend, honderd meter. Ook zij moesten dagelijks naar de mis in hun dorp.

In het college bestond dat ook. Er werd dan gebruik gemaakt van de fameuze misbriefjes. De pastoor moest die invullen, het aantal, en ondertekenen. In één van zijn laatste weken op het college ging mijn broer Arthème een keer niet. Daarom kreeg hij, einde schooljaar, zijn prijs voor gedrag niet! Zo iets blijft op de maag liggen.

Alle mogelijke controlebriefjes waren uitgevonden. Denk maar aan de H. Hart-bonden en de vakantie-misbriefjes, want die bestonden ook met als beloning een reisje naar de ene of andere bedevaartplaats. Al dat gecontroleer is niet van gisteren. In het ancien regime werd de paasplicht gecontroleerd door middel van paaslammetjes die in de kerk moesten afgegeven worden. Al dat gedoe heeft alleen maar een wrange nasmaak achtergelaten.

Blijven staan aan een cinemazaal om te kijken was doodzonde, blote benen was al genoeg. En dan maar gewetens vormen jongens en een gewetensonderzoek als voorbereiding tot de biecht. Zoveel keren dit of dat waar, wanneer, met hoeveel, hoe, al lang? En als je dan schrik kreeg van hel en vagevuur vooral als je een vrouw had bekeken met aangenaam wiegende heupen, dan ..... dan ging je maar te biechten met rode kaken! Want je wist nog niet hoe je dat ging uitleggen! Het werd nog erger want je zat aan een biechtstoel in twee lange rijen en je stelde plots vast dat je goed kon horen dat de pater vroeg:” *Hoeveel keer?*” en nog harder “*Met wie?*” Het was verdoeme een dove! Als men dit oprakelt is er natuurlijk plezier. Tot in de jaren zestig was de biecht nog altijd een controle middel. In 1957 zijn we getrouwd en we moesten dan eerst een .....biechtbewijs hebben.

Ik hoop maar dat men dat allemaal voorgoed heeft afgeschaft. Er zijn ook zware gevolgen geweest op gebied van de keuze van een huwelijkspartner. Jonge mensen mochten niet omgaan met wie ze wilden. Hoeveel familiedrama's zijn er niet geweest? Sommigen trouwden toch volgens hun goesting en ..... vlogen thuis buiten. Op de buiten was het gewoonlijk een drama als mensen van verschillende partijen op mekaar verliefd werden. Ik mag dan ook niet zwijgen over de contracten voor de leerkrachten van de vrije scholen. Die mensen hun leven werd uitgeplozen tot op het bot. En als verlengstuk van de normaalschool, meewerken op de parochie. In 't kort mogen we zeggen: we hadden toen niets dan plichten en geen enkel recht en we mochten geen eigen mening hebben! De militaire tucht was nog lichter om te dragen. We zijn geboren tijdens de opkomst van het fascisme. We zijn willens nillens daarmee opgegroeid en we kregen een opvoeding dat die invloed heeft ondergaan.

Er werd opgekeken naar leiders en hun triomfen, hoe harder het was, hoe beter! Voor pruttelaars en oppositie was geen plaats. Dat het allemaal maar, voorgoed vergeten wordt. De mensen van nu kunnen daar niets doen en leraars van toen zaten ook gevangen in een bedroefd systeem.

De processie van Hakendover.

Van als we nog kleuters waren (+- 1937) nam vader ons mee naar Hakendover op paasmaandag. We gingen dan te voet van Bost, langs de Oude weg, in Wulmersum de spoorweg over en zo naar de processie. Dit was bijna één uur gaans! Gewoonlijk bleven we wachten aan de voet van de Tiense berg. Om 11 u ging de processie uit en dan begon de zware klok te luiden. We keken dan naar de kerktoeren en zagen daarop de vlaggen wapperen. Een beetje later hoorden we de fanfare. Dan zagen we het gedragen kruis en daarachter de paarden, vele tientallen. De huizen waren bevlagd en vele mensen stonden op de stoepen te kijken. De hoefijzers van de paarden kletterden op de kasseien en het geluid verstomde op het veld. De ruiters reden ons stappend voorbij en er waren sommige paarden schichtig van de mensen en de muziek.

Dan kwamen honderden en honderden bedevaarders ook met hun vlaggen. Ze baden op paternosters. Ene bad voor en allen antwoordden. Het waren dikwijls Hollanders. Tilburg, 's Hertogenbos, Breda stond op hun vlaggen. Dan kwam de fanfare Sint-Isidorus en daarachter de hemel met de monstrans en de priesters. Het sacrament werd dikwijls gedragen door een bisschop. Zo trok de processie eerbiedig, al biddend en zingend de berg op. En wij keken als snotneuzen, vol bewondering toe! Plots zei vader: " *Nu goed kijken, want als de processie boven is beginnen de paarden!*" De praalhemel was hoog genoeg en de paarden begonnen te lopen in een grote kring rond het opgetrokken altaar en de bedevaarders. Men hoorde het geroep van de ruiters en het geroffel van honderden paardenhoeven.

Men zag het op en neer gaan van de ruggen en plots een enorme stofwolk. Driemaal reden ze zo rond. En dan hield alles op. De ruiters bleven staan. Alle geluid verstomde. Alleen hoorde men de priester zingen. Om 12 u ging één van hen boven op het altaar. Daar draaide hij zich om met de monstrans en terwijl duizenden knielden en alles zo stil was, zegende hij over berg, mensen en paarden. Dit is alle jaren een aangrijpend moment.

't Is alsof de Zaligmaker van Hakendover op dat moment alles aan de mensen wil geven. Daarna zette alles zich terug in beweging en langs de oude Romeinse weg ging de processie richting kerk. Dan was het 13 u. Vader en wij gingen terug naar Bost. Onderweg Wulmurseem zegden we dan: " *Pa we zijn moe!*" En vader, om ons moed te geven, antwoordde: " *We zullen in Wulmurseem de trein nemen!*" Als we even later aan de overweg kwamen zei onze pa dan: " *We zijn te laat de trein is al weg!*" Als we thuis kwamen waren we op! In januari gaan sommige mensen dertien maal van de bron en de kerk naar de kapel van Sint-Maurus in Grimde, +- 44 km. Toen we in 1954 het oude *kleerschop* (kleerkast) van peter uiteen namen lazen we de in potlood geschreven zin op een plank: " *Ik ben 50 x dertienmaal geweest!*" We kregen een krop in de keel. Na de bevrijding, op paasmaandag 1946, moesten wij met tante Eveline gaan eten. Daar was de stationschef van Verrijck aan de tafel. Hij had bij Emiel Moens, tantes echtgenoot, in de kampen gezeten! Als hij begon te vertellen had iedereen kippenvel. Die man liet toen littekens zien van snijwonden op armen en benen. Daarin hadden SS-ers zout gewreven.

In 1947 was er de viering van zoveel jaren kerk. Herman Moens en ik moesten misdienaar spelen van de prefect Louis Vandijk, Kardinaal Van Roey en zijne secretaris zaten toen in het koor recht voor ons en zij hadden bijna de hele mis gebabbeld! De kardinaal was een heel grote man waarvan wij natuurlijk schrik hadden. Als de processie begon duwde de prefect ons een kandelaar in onze handen, zwaar dat die was. Na de twee uur processie konden we onze armen bijna niet recht krijgen. Nog altijd is paasmaandag een grotere hoogdag voor Hakendover dan Pasen. De processie is door Jan Grossen (zoon van vaders zuster) vereeuwigd in een groot glasraam in de Noorderkruisbeuk.

In 1984 liep het leven van onze pa in zijn laatste fase. Ik had hem met de auto gaan halen en zo gingen we naar Hakendover. Te voet gingen we weer naar de voet van de berg. Aan een tent van het Rood Kruis kreeg hij een stoel en kon hij alles volgen. Als we terug zaten op weg naar huis zei hij plots: " *Joeng wat heeft me dat goed gedaan!*" De tranen kwamen in zijn ogen, want hij wist dat het de laatste maal geweest was. Zijn broer Theofiel, de priester, was toen al een goede maand overleden.

De hoeve Becquevort, nu Springer te Bost.

Gebouwd door de familie Vinckenbosch, medestichters van de suikerraffinaderij. Op de grote balk in de schuur staat het jaar 1888. Vermoedelijk het bouwjaar. Gelegen in de

Outgaardenstraat juist achter de ring. Die plaats heet “ De Dullaert”(Dit is een natte, onbewerkbare grond). Wauters vernoemt die plaats al in 1405, 1463. En “*buyten die Geldenake poorte, in den Dullaert 1689. En heel kort bij de Gete en bij de grens van Tienen stond daar in de weide “ Het Schotsche Pachthof”*. In onze jonge tijd konden wij de laatste stukken van de kelder nog zien. Het was eigendom van de familie de Schotte, burggraven van Bergues-Saint-Winoc. Het werd afgebroken midden de 19de eeuw. Vermoedelijk heeft die steenslag gediend als grondvest en ophoging van het terrein voor de latere hoeve aan de Outgaardenstraat. Die ophoging was nodig want in de kelders komt nu nog water. Het pachthof zal gebouwd zijn aan de lindeboom, maar ook aan het begin van een weg die naar de Wolfsmolen liep, ook eigendom van de Schotte’s. Heel het gebied van op de Mutsenberg tot aan de Gete en tot aan de grote Sluis aan de Hoegaardse poort en de Bostenberg hoorde bijna helemaal toe aan de familie Vinckenbosch. A.Wauters vertelt dat er op 17 oktober 1421 een belangrijke vergadering plaats had aan de Wolfsmolen om geschillen op te lossen over het gebruik van de Gete en de molens en om gevangenen vrij te laten.

Voor de Hertog van Brabant Jan IV waren bijeen:

- De heer van Graesen en Wilderen, Guillaume van Montenaken
- De heer van Boutersem Jan van Witthem
- De burgemeester en schepenen van Tienen

Voor de prins-bisschop

- Arnoul Buck, kanselier en kanunnik
- Henri de Sommaing, baljuw van de Condroz
- Jean Colardyn, generale ontvanger
- Jean Surlet, baljuw van Haspengouw
- Burgemeester en schepenen van Hoegaarden.

En nog vele anderen waaronder één raadslid van 96 j en één van 106 jaar. Niemand van ons kon dat vermoeden! De burggraven van Schotte moeten dus veel aanzien gehad hebben.

De huidige Kastelweg heette vroeger de Schotteweg.

De plaats waar de Wolfsmolen stond op de Gete, was voor ons de “draaikolk”. Bij laagwater zagen we de steenslag van de oude molen liggen. Op die plaats had de Gete een draai van een rechte hoek. De Duitsers wisten die plaats ook in 1940-1944. In 1940-41 kwamen ze met hun soldaten, vanuit de kazerne in Tienen, daar infanterieoefeningen doen. Ze bouwden daar een houten brug over de Gete. In de oorlog trokken de graanrovers langs de brug over de Gete. Ze kwamen langs daar ook terug, met hun zakken, gevuld met aren van het graan (tarwe). Die bendes waren tot 70 à 80 man sterk, gewapend met messen en sikkels!

De weiden hadden allemaal een speciale naam:

- Carlens weide 2.5 ha
- de Geetpand 2.75 ha
- de penkes (pandjes) +- 1 ha
- de schapenweide 3 ha
- de boomgaard 3 ha
- de weide achter het hof +- 3 ha
- de paardenweide 2.75 ha (vroeger gemeenteweide Hoegaarden)
- de bovenste reu 4.75 ha
- de onderste reu 6 ha (nu bos van Hannoteau)

De akkers die we in huur hadden strekten zich meer uit op de flanken van de vallei en na de oorlog zijn enkele weiden omgezet in akkers.

- De mutsenberg was +- 1.8 ha
- Het land aan het bos 2 ha
- Het land op de Bostenberg 2 ha

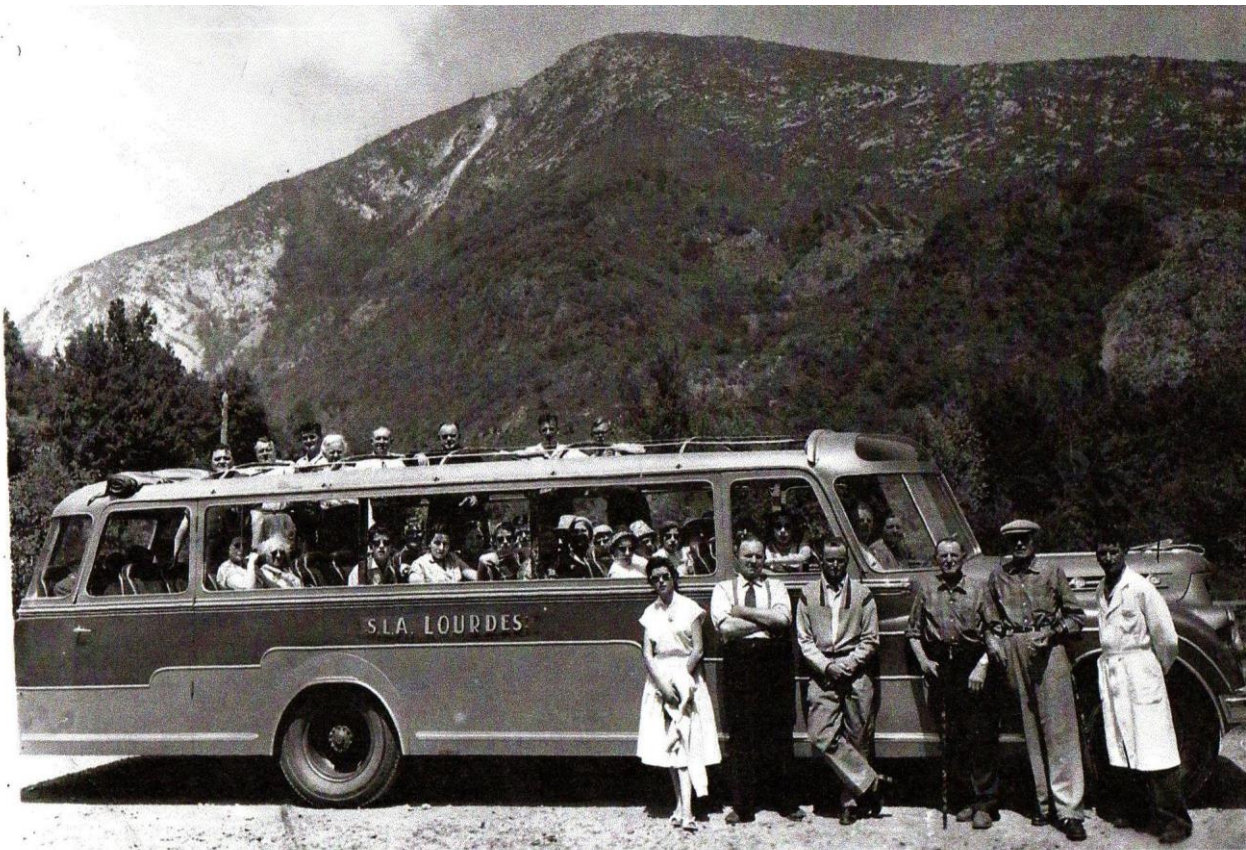
In de oorlog mocht niet gejaagd worden. Toen kwamen er mannen met windhonden. Ze joegen de hazen op in de weiden. Op 't laatste schoot een achtervolgde haas de Bostenberg op. Als hij niet meer kon, begon hij in grote cirkels te lopen die altijd maar kleiner werden. Op 't laatste werd hij doodgebeten door een windhond.

In 1975 kwam de oprit van de E40 dwars door de weiden en de Mutsenberg. Meer dan 7 ha verdween onder beton en de Gete werd herlegd, daar waar vroeger de Wolfsmolen was. De rust in de Getevallei van Bost was voor goed afgelopen.

U vraagt zich wellicht af hoe dat de natte Dullaert kon weide en akker worden. Dit is de verdienste van de heer Becquevort, landbouwer-ingenieur, schoonzoon van de Vinckenbosch familie. Hij liet door heel het gebied grachten graven, die aan de Gete wel 3 m diep waren. Zo kon hij het overtollige water weg krijgen. Wij moesten die grachten onderhouden.

Geraadpleegde werken.

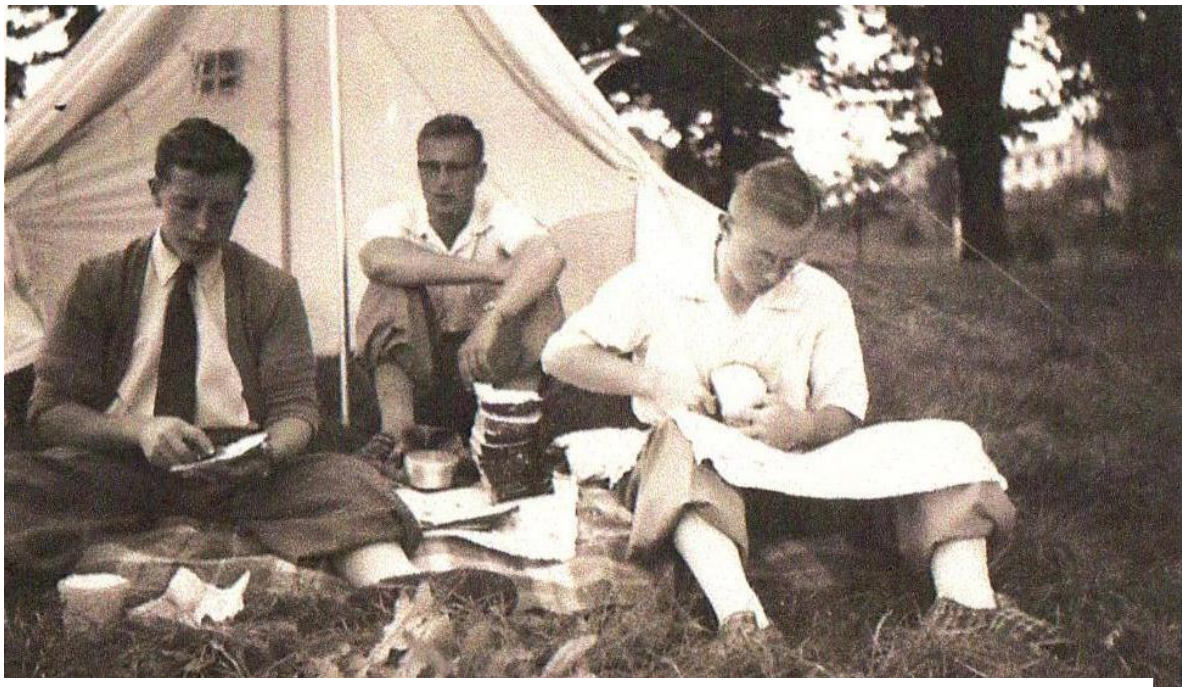
1. *Géographie et histoire des communes Belges* -A.Wauters
2. *Bouwen door de eeuwen heen* – Leuven
3. *Oost-Brabant, arrond. Leuven.*
4. *Bost zelfstandige parochie en gemeente* - Jos Jossart
5. *Hakendover-Wulmersum. Een beeld van een dorp* van Kinnart, Merkx, Vollon, Weenen, Wouters, Pierlé
6. *Wonden van hun tijd* - Louis Van Roy
7. *Goetsenhoven* - Appermans
8. *Begraven en begraafplaatsen* – Kok- Wille- Boerhof
9. *Hakendover een dorp in Haspengouw* - Victor Respen
10. *Paarden, mirakels en Hollanders* - Merkx en Paulman
11. *Alpaïdis* - Heemkundige Kring Hoegaarden
12. *De geschiedenis van Hoegaarden* – Vander Velpen
13. *Geschiedenis van het Sint-Jozefsinstituut te Tienen* - Karel Swinnen
14. *Hoegaardse plaatsnamen* - Paul Kempeneers.

moot;
zoon;
n.
hten;
R
sterkt
pare-
len.
826.89

SOUVENIR D'EXCURSION. LOURDES LES PYRENEES

4-Lourdes 07-07-1956 :de pastoor midden op het dak naast Wikke en Louis,
Nestor in de bus tussen A en L

3-Aan de oever van de Moezel (Metz) ontbijt

22-Petrus Stouthuyzen, vader van Octavie(1866) van Oplinter
Onze overgrootvader, betovergrootvader

42 en 43- 27 juli 1943: eerste mis van nonkel Theophiel – foto's genomen in de boomgaard
Wulmersum

De “Langsteen “ van Bost, Hoegaarden en Goetsenhoven

Op 01 oktober 1988 opgegraven door Arthème en zijn zoon Martin Kinnaer op hun eigendom en nieuw perceel hun toegekend door de ruilverkaveling. De steen stak een 25 cm boven de grond en was hinderlijk voor de machines. Na een halve dag kon men na het harde graafwerk, de steen bovenhalen.. Zo belandde hij aan de kant van de boerderij aan de Aststraat waar hij drie maanden bleef liggen. Arthème en Martin gaven de steen aan , hun broer en oom, Nestor Kinnaer, schoolhoofd en wonende te Kuntich Verbroederingsstraat 23 en schrijver van deze toelichting.

Ik heb de steen terug opgericht op ons grasperk op vrijdag 17 februari 1989 met de hulp van mijn zoon Frans. In de tijd daartussen werd de steen onderzocht door:

- a- P. Kempeneers, plaatsnaamkundige
- b- F. Dopéré, scheikundige
- c- Verbeek en Lodewijckx, archeologen van de Leuvense universiteit

Hun bevindingen:

- 1- P. Kempeneers: vindt hem vermeld in de 17de eeuw
- 2- F. Dopéré: aan één zijde en op de neus denkt hij dat de steen bekapt is
- 3- Verbeek en Lodewijckx: de schuine afgebroken onderkant laat nog ergens een tweede stuk vermoeden in de omgeving. De mogelijkheid van een menhir wordt niet uitgesloten maar dan wel de afgebroken top. Vermelding “ Paalsteen “ in 1622.

Eigen bevindingen:

- a- In “ Histoire de communes Belges” door A. Wauters wordt den Langsteen samen met den dries in Rommersom vermeld op datum van 1340.
  - b- De Standaardencyclopedie schrijft dat een menhir ook werd opgericht op een graf om een dode te eren. Hij had dan min of meer de vorm van een mens. Iedereen die onze steen zag na de wederoprichting vindt er een zekere gedaante in terug.
  - c- De steen heeft vroeger gediend als een reenstein tussen drie percelen grond nl. 232b, 226 en 227b.
  - d- Hij heeft ook gediend als grensmaal tussen twee gemeenten nl. tot 1882 tussen Hoegaarden en Goetsenhoven en later tussen Bost en Goetsenhoven
  - e- Een vroeger afgodsbeeld van de Keltische moedergodin; waarom
    - a. Ik heb het werk gelezen “Begraven en begraafplaatsen” door Kok-Wille-Boerhof. Deze schrijver spreekt over de moedergodin en dikwijls dwars, horizontaal er onder een stenen baby! De vrouwen kwamen naar de steen om goed vruchtbaar te zijn.
    - b. Ik wilde de proef op de som! Ik pakte de schup en ging terug graven op de plaats van de steen. O wonder: op +- 1.10 meter haalde ik drie stenen boven, die horizontaal lagen in vorm van een baby. Ik heb ze zo in cement gezet. Enkele jaren geleden heb ik alles overgemaakt aan het museum van Tienen op voorwaarde dat men de steen daar terug zou recht zetten. Dit is nog altijd niet gebeurd.
    - c. De steen heeft eeuwen gediend, niet alleen als reenstein, maar ook als paalsteen tussen Goetsenhoven en Hoegaarden (later Bost).
    - d. Zijn coördinaten:
      - i. NB 50° 46' 55'' 50,782195
      - ii. OL 4° 56' 14'' 4,937445

Geacht Bestuur,

Mag ik U vragen te waken over de bestemming van "De Langesteen van Bost" en de lijkorende "Poppensteen"

Wij hebben er voor gezorgd, 24 jaar geleden, dat de steen met zorg werd ontgraven, tengevolge van de ruilverkaveling. Ik heb de steen toen overgebracht naar onze tuin in Kuntich. Na het lezen van het boek "Begraaven en begraafplaatsen" van L. Kok en Oda Wille, ben ik terug gaan graven op de plaats van de Langesteen en vond op $\pm 1,20$ m de "Poppensteen". (zie p. 9)

Volgens Sigfried J. De Laet houdt de S.O. Cultuur niet op ten zuiden van Lamber en Maas, maar strekt ze zich uit tot het zuiden van Nederland. Dus onze streek valt er helemaal in!

De Langesteen is uniek voor heel Tienen en geef a.u.b. bij opstelling in het museum, de oorspronkelijke naam terug nl. "De Langesteen van Bost"

De archeologen van Louven hebben de steen onderzocht, 24 jaar geleden, en pleitten voor een opstelling in 't museum. Roep ook de vernielingen een halt toe! Enkele jaren geleden, bij werken aan de Oostbaan zijn tientallen tonnen stenen bovengehaald, in 't verlengde van de straat, 2 x 40 à 50 ton circa ± 40 m van elkaar. Er was een balk bij in kwartsiet, van ± 6 m lang, 0,8 m breed en 0,4 m dik, perfect recht gehouwen. Men heeft dit afgedaan als steenlaag. Er werd later geen steen meer gevonden, bij bouwwerk naar links of rechts van de weg! Alles weg.

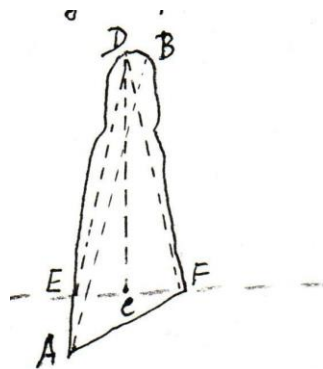
U weet nu mijn bekommernis en vele museum-groeten

Kinnaer
31/01/2012

Kinnaer Nestor
Verbroederingsstraat 23
3300 Kuntich (Tienen)

Eigenschappen van de langsteen:

Gewicht : 310 kg
Vorm : - opgaande gelijkbenige driehoek
- aan de voet (grondvlak): trapezium
- bovenzvlak : vijfhoekig
- ring op de buik
Afmetingen :

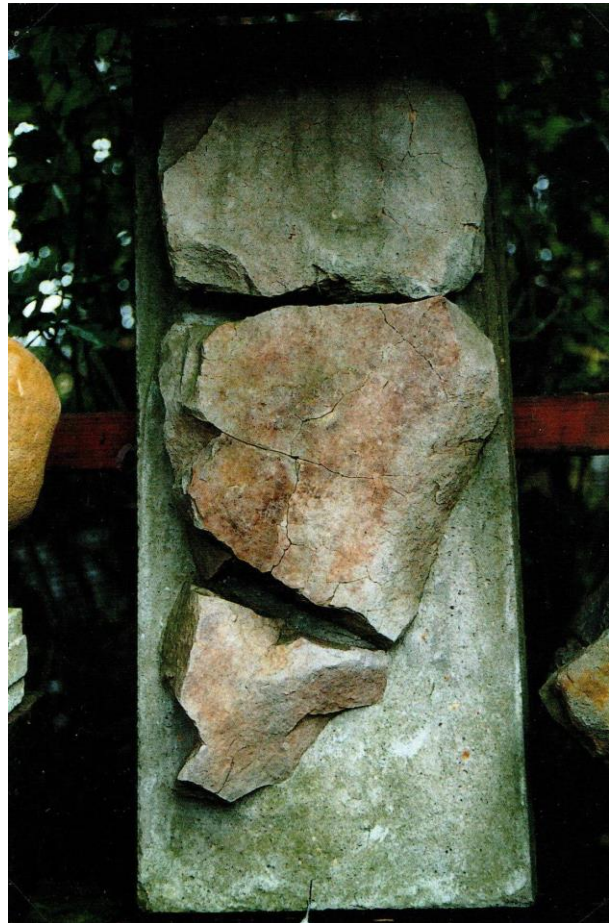
AB 1,65 m
CD 1,39 m
DE } 1,42 m
DF }
EF 0,43 m (ook dikte
in zij-zicht)

- Samenstelling: - kwartsiet met grote delen vuursteen of silex
- Kwartsiet verschilt van zandsteen doordat de kwartskorrels geheel, zonder poriën over te laten, aan elkaar zijn gegroeid of doordat de ruimten met fijne kwarts zijn opgevuld.
  - Vuursteen is een fijne kristallijne kwartsvariëteit.
  - Het is een metamorfose-gesteente oud-gesteente omgevormd, onder invloed van hoge temperatuur en druk, tot nieuw gesteente, dus miljoenen jaren oud.
  - Kwartsiet werd in onze streek uit steengroeven gehaald oa. In Overlaar en tussen Bost en Rommersom.
  - Vuursteen werd gewonnen in Wommersom en dateerde reeds van 3.000 voor Christus; het schoolhoofd van Wommersom, de heer Wellens, trok voor 1940 met zijn leerlingen door de velden en verzamelde zo vele voorwerpen in vuursteen.

:

De “Langenstein” van Bost vandaar :
de Langensteinstraat.

De poppensteen, gevonden, horizontaal onder
de langenstein

Colofon:

Tot lering en vermaak van onze lezers heeft Nestor Kinnaer zijn levensverhaal op onze website laten plaatsen. Wij danken hem opecht voor deze mooie geste.

De overvloed aan nu verdwenen woorden en gezegden uit de landbouwwereld van boerengezin, dieren en hun verzorging, en van technische woorden voor alaam allerhande verplicht wel tot een zeer aandachtige lezing.

Zijn geschreven teksten hebben wij overgetijpt en in een mooie lay-out gezet met zijn en ons fotomateriaal.

November 2024.

Nestor Kinnaer, Wasily Pedjko, Maurice Dodion.